

Naczelnny Dyrektor Archiwów Państwowych

**Sprawozdanie z działalności
Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych
oraz archiwów państwowych
w 2017 r.**

NACZELNA DYREKCJA
ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH

Warszawa 2018

Spis treści

Wstęp	6
1. Zasób archiwalny	8
1.1. Zmiany w rozmiarze zasobu archiwalnego ogółem	8
1.2. Zasób zewidencjonowany ogółem	9
1.3. Zasób opracowany ogółem	10
1.4. Program retrokonwersji pomocy archiwalnych	11
1.5. Działania nadzorcze i koordynacyjne Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w zakresie ewidencjonowania i opracowania zasobu	12
1.6. Opracowanie zasobu archiwalnego w roku sprawozdawczym	12
1.7. Zasób w toku opracowania	13
2. Kształtowanie narodowego zasobu archiwalnego	15
2.1. Nadzór i działania koordynacyjne Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w zakresie kształtowania zasobu	15
2.1.1. Podnoszenie kwalifikacji pracowników nadzoru archiwalnego	16
2.1.2. Przepisy metodyczne w zakresie nadzoru archiwalnego	17
2.1.3. Współpraca z podmiotami ze sfery niepaństwowego zasobu archiwalnego	18
2.2. Archiwa państwowe wobec informatyzacji działalności państwa	19
2.3. Zarządzanie zasobami archiwalnymi poza archiwami państwowymi	22
2.3.1. Kontrole archiwalne	23
2.3.2. Uzgadnianie przepisów kancelaryjnych i archiwalnych dla państwowych i samorządowych jednostek organizacyjnych	24
2.3.3. Powierzanie materiałów archiwalnych	26
2.3.4. Użyczenie materiałów archiwalnych	26
2.4. Wartościowanie dokumentacji	27
2.4.1. Ustalanie państwowych i samorządowych jednostek organizacyjnych jako wytwarzających materiały archiwalne	27
2.4.2. Wyrażanie zgody na zniszczenie dokumentacji	28
2.4.3. Brakowanie dokumentacji z zasobu własnego archiwów państwowych	31
2.5. Szkolenia, doradztwo	31
3. Techniczne zabezpieczenie zasobu w archiwach państwowych	33
3.1. Nadzór i działania koordynacyjne Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w zakresie zabezpieczania zasobu	33
3.2. Konserwacja właściwa i masowa w archiwach państwowych	33
3.3. Profilaktyka konserwatorska w archiwach państwowych	34
3.4. Inne prace związane z działalnością w zakresie konserwacji zasobu	35
4. Reprografia zabezpieczająca w archiwach państwowych	36
4.1. Nadzór i działania koordynacyjne Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w zakresie digitalizacji zasobu archiwów państwowych	36
4.2. Digitalizacja w roku sprawozdawczym	36
4.2.1. Digitalizacja zasobu w ramach działalności własnej	37
4.2.2. Program digitalizacji materiałów archiwalnych w 2017 r.	38
4.2.3. Projekt digitalizacji z dodatkowych środków przekazanych przez MKiDN	39
4.3. Zbiory kopii cyfrowych w archiwach państwowych	39
4.4. Digitalizacja i mikrofilmowanie w archiwach zagranicznych	40
4.5. Mikrofilmowanie w roku sprawozdawczym	40
5. Wykorzystanie zasobu archiwalnego	41
5.1. Nadzór i działania koordynacyjne Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w zakresie wykorzystywania zasobu archiwalnego	41
5.2. Tendencje wykorzystania zasobu archiwalnego	42

5.3. Użytkownicy zasobu archiwów państwowych oraz cele korzystania z materiałów archiwalnych	42
5.3.1 Udostępnianie materiałów archiwalnych w czytelnich	43
5.3.2. Kwerendy wykonywane przez archiwa państwowe	45
5.3.3. Udostępnianie cyfrowych kopii materiałów archiwalnych w Internecie	47
5.4. Reprografia dla użytkowników	48
5.5. Bazy danych w archiwach państwowych	48
6. Organy opiniodawcze i doradcze, komisje i zespoły międzyarchiwalne	50
6.1. Organy opiniodawcze i doradcze, komisje i zespoły międzyarchiwalne działające przy NDAP	50
6.2. Organy opiniodawcze i doradcze w archiwach państwowych	53
7. Działalność naukowa prowadzona przez archiwa państwowe	55
7.1. Zebrania naukowe	55
7.2. Udział w konferencjach naukowych	55
7.3. Udział w projektach (projekty samodzielne i realizowane we współpracy)	56
7.4. Współpraca w zakresie archiwistyki	57
7.5. Udział we władzach instytucji naukowych i kulturalnych	58
8. Działalność popularyzacyjna i wydawnicza	63
8.1. Nadzór i działania koordynacyjne Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w zakresie działalności popularyzacyjnej i wydawniczej	63
8.2. Ważniejsze projekty popularyzatorskie realizowane przez archiwa państwowe	65
9. Współpraca międzynarodowa	68
9.1. Współpraca bilateralna i w ramach gremiów międzynarodowych	68
9.2. Realizacja projektów międzynarodowych	69
9.3. Konferencje międzynarodowe	70
9.4. Wsparcie dla Polonii	71
9.5. Współpraca przygraniczna	72
10. Przechowywanie dokumentacji niearchiwalnej	74
10.1. Nadzór i działania koordynacyjne Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w zakresie przechowywania dokumentacji niearchiwalnej	74
10.2. Zbiory dokumentacji niearchiwalnej w archiwach państwowych	75
10.3. Kwerendy wykonywane na podstawie dokumentacji niearchiwalnej	76
10.4. Inne działania w obszarze przechowania	76
11. Inwestycje i remonty	77
12. Legislacja	81
13. Kadry i kompetencje	83
13.1. Zatrudnienie według stanu na dzień 31 grudnia 2017 r.	83
13.2. Wykształcenie pracowników	83
13.3. Rozwój naukowy	84
13.4. Kompetencje – szkolenia	84
14. Finanse	85
Podsumowanie	90
Załącznik nr 1. Konferencje naukowe	93
Załącznik nr 2. Projekty popularyzujące wiedzę o materiałach archiwalnych i archiwach dofinansowane przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w 2017 r.	98
Załącznik nr 3. Realizacja działań wydawniczych w NDAP – publikacje wydane w 2017 r.	99
Załącznik nr 4. Czasopisma naukowe o tematyce archiwalnej oraz publikacje archiwów państwowych dofinansowane przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w 2017 r.	100
Załącznik nr 5. Wystawy materiałów archiwalnych zorganizowane lub współorganizowane przez archiwa państwowe w 2017 r. (wybór)	102

Wykaz skrótów

AAN – Archiwum Akt Nowych

ADE – Archiwum Dokumentów Elektronicznych

AGAD – Archiwum Główne Akt Dawnych

AN – Archiwum Narodowe

AP – Archiwum Państwowe

CKM – Centralna Komisja Metodyczna

CLKA – Centralne Laboratorium Konserwacji Archiwaliów

EZD – Elektroniczne Zarządzanie Dokumentacją

j.a. – jednostka archiwalna

j.inw. – jednostka inwentarzowa

m.b. – metr bieżący

MKiDN – Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

MSWiA – Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

MSZ – Ministerstwo Spraw Zagranicznych

NAC – Narodowe Archiwum Cyfrowe

NDAP – Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych

NIK – Najwyższa Izba Kontroli

POPC – Program Operacyjny Polska Cyfrowa

ZoSIA – Zintegrowany System Informacji Archiwalnej

Wstęp

Archiwa państwowe działają na podstawie ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2018 r. poz. 217, 357 i 398).

Sieć archiwów państwowych na koniec 2017 r. tworzyły 3 archiwa o charakterze centralnym: Archiwum Główne Akt Dawnych (AGAD), Archiwum Akt Nowych (AAN), Narodowe Archiwum Cyfrowe (NAC) oraz 30 archiwów wraz z ich 39 oddziałami zamiejscowymi (w tym Archiwum Dokumentacji Osobowej i Płacowej w Milanówku) i 3 ekspozyturami, których właściwość miejscowa ma zasięg regionalny.

Do zakresu działania archiwów państwowych należy w szczególności:

- kształtowanie państwowego zasobu archiwalnego;
- gromadzenie, ewidencjonowanie, przechowywanie, opracowanie, zabezpieczenie i udostępnianie materiałów archiwalnych należących do ich zasobu archiwalnego;
- kontrola postępowania z materiałami archiwalnymi wchodzącymi do państwowego zasobu archiwalnego i dokumentacją niearchiwalną powstałą i zgromadzoną w organach państwowych i państwowych jednostkach organizacyjnych oraz w organach jednostek samorządu terytorialnego i samorządowych jednostkach organizacyjnych¹;
- wydawanie uwierzytelnionych odpisów, wypisów, wyciągów i reprodukcji przechowywanych materiałów, a także wydawanie zaświadczeń na podstawie tych materiałów;
- prowadzenie prac naukowych oraz wydawniczych w dziedzinie archiwistyki i dziedzin pokrewnych;
- popularyzacja wiedzy o materiałach archiwalnych i archiwach oraz prowadzenie działalności informacyjnej;
- wykonywanie zadań określonych w przepisach o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach.

Centralnym organem administracji rządowej w sprawach państwowego zasobu archiwalnego jest Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, którego działalność nadzoruje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Urząd Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w 2017 r. pełnił dr Wojciech Woźniak.

¹ Z wyłączeniem organów posiadających archiwa wyodrębnione.

W 2017 r. w sieci archiwów państwowych zaszły następujące zmiany:

- zlikwidowana została Ekspozytura w Żywcu AP w Katowicach²;
- zlikwidowana została Ekspozytura w Nidzicy AP w Warszawie³;
- likwidacji uległ Oddział w Nidzicy AP w Olsztynie⁴.

² Zarządzenie Nr 7 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 1 marca 2017 r. w sprawie likwidacji Ekspozytury Archiwum Państwowego w Katowicach w Żywcu.

³ Zarządzenie Nr 8 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 8 marca 2017 r. w sprawie likwidacji Ekspozytury Archiwum Państwowego w Warszawie w Nidzicy.

⁴ Zarządzenie Nr 15 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 8 maja 2017 r. w sprawie likwidacji Oddziału Archiwum Państwowego w Olsztynie w Nidzicy.

1. Zasób archiwalny

1.1. Zmiany w rozmiarze zasobu archiwalnego ogółem

Zasób archiwalny, zgromadzony w archiwach państwowych, według stanu na dzień 31 grudnia 2017 r. obejmował ogółem:

- 97 867 zespołów i zbiorów archiwalnych,
- 46 670 885 jednostek archiwalnych,
- 343 476,07 metrów bieżących,
- 143 023 pliki dokumentacji elektronicznej o łącznym rozmiarze 18 262,14 GB.

W porównaniu ze stanem na koniec 2016 r. rozmiar zasobu archiwalnego w 2017 r. zwiększył się o 980 zespołów i zbiorów archiwalnych, co stanowi przyrost o 1% oraz o 747 588 jednostek, co stanowi przyrost o 1,60%. Metraż przechowywanych materiałów archiwalnych wzrósł o 6 374,57 m.b., co stanowi przyrost o 1,89%. Przyrost rozmiaru zasobu mierzonego liczbą zespołów i zbiorów oraz jednostek był w 2017 r. mniejszy niż w roku 2016 (zgodnie ze sprawozdaniem statystycznym KN-1), większy był natomiast przyrost metrażu materiałów archiwalnych (o 16%). W sposób bardziej wyraźny wzrósł także rozmiar dokumentacji elektronicznej – o 4 798 plików (o 3,47%) i 1 133,55 GB (o 6,62%).

Zmiany w rozmiarze zasobu archiwalnego spowodowane były najczęściej przez przejmowanie materiałów od twórców i przechowawców. W mniejszym zakresie wpływ miały na to zakupy i darowizny, przekwalifikowywanie dokumentacji niearchiwalnej na materiały archiwalne oraz wyodrębnianie zespołów lub zbiorów archiwalnych w trakcie prac związanych z ewidencjonowaniem i opracowywaniem zespołów w archiwach. Na skutek prac związanych z rozmieszczeniem i opracowaniem zasobu archiwalnego w wielu archiwach wycofywano też z ewidencji niektóre zespoły i zbiory archiwalne, które były włączane do innych zespołów lub przekazywane do innych archiwów w ramach scalania tzw. zespołów rozbitych. W proces scalania zespołów rozbitych w roku sprawozdawczym było zaangażowanych 26 archiwów państwowych, a objęto nim 191 zespołów.

Żadne archiwum nie zanotowało spadku ogólnej liczby przechowywanych zespołów i zbiorów archiwalnych. Największy przyrost ich liczby zanotowano w: AP w Rzeszowie (o 102), AP we Wrocławiu (o 93) i AN w Krakowie (o 78). Przyrost zasobu archiwalnego, mierzony w jednostkach archiwalnych, największy był w: AN w Krakowie (o 80 175), AP w Warszawie (o 54 625) i AP w Katowicach (o 46 541), zaś mierzony w metrach bieżących w: AP w Szczecinie (o 993,80), AP w Warszawie (o 525,18) i AAN (o 475,19). Rozmiar materiałów archiwalnych w postaci elektronicznej wzrósł znacząco w AP w Olsztynie (o 657,5 GB) i w AN w Krakowie (o 392,4 GB).

Do znaczniejszych nabytków archiwów państwowych w 2017 r. zaliczały się m.in.: archiwalia Kancelarii Rady Państwa, Państwowej Komisji Wyborczej, Urzędu

Rady Ministrów, Narodowego Banku Polskiego i Centralnego Zarządu Zakładów Karnych (listy osób straconych i zmarłych w latach 1944-1956), przejęte przez AAN; Przedsiębiorstwa Geologicznego Budownictwa Wodnego HYDROGEO w Krakowie, Krakowskiego Okręgowego Przedsiębiorstwa Mierniczego i Ubezpieczalni Społecznej w Nowym Sączu, przejęte przez AN w Krakowie; księgi hipoteczne miasta Łodzi oraz sądów w Sieradzu, akta i mapy Urzędu Gubernialnego Kaliskiego do Spraw Włościańskich, akta Sądu Grodzkiego w Łodzi i Urzędu Dzielnicowego Łódź-Bałuty, przejęte przez AP w Łodzi; nagrania dźwiękowe w postaci cyfrowej z Radia Olsztyn, dokumentacja kartograficzna ze Starostwa Powiatowego w Olsztynie i Warmińsko-Mazurskiego Biura Planowania Przestrzennego w Olsztynie i akta powojennych urzędów stanu cywilnego przejęte przez AP w Olsztynie; akta Wojewódzkiego Biura Planowania Przestrzennego w Rzeszowie i Teatru im. Wandy Siemaszkowej w Rzeszowie, przejęte przez AP w Rzeszowie; dokumentacja techniczna Stoczni Szczecińskiej, akta osobowe Zarządu Morskich Portów Szczecin-Świnoujście oraz akta osobowe ze Składnicy Akt Przedsiębiorstw Zlikwidowanych Zachodniopomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Szczecinie, przejęte przez AP w Szczecinie.

AP w Przemyślu odzyskało dyplom pergaminowy, skradziony w końcu lat 60. XX w. z zespołu *Akta miasta Przemyśla* i zakupiony przez NDAP w 2015 r.

AAN prowadziło prace dotyczące przygotowania do przejęcia 8 000 m.b. zlikwidowanego w 2017 r. Ministerstwa Skarbu Państwa – proces przejmowania będzie zakończony w 2018 r.

Na koniec 2017 r. w 11 z 33 archiwów państwowych przechowywane były depozyty archiwalne w rozmiarze 3 457 jednostek archiwalnych, co stanowi 92,22 m.b. Znajdowały się wśród nich np. akta Ambasady oraz Konsulatu Generalnego RP w Rzymie – depozyt Papieskiego Instytutu Studiów Kościelnych w Rzymie (AAN), Księgi metrykalne parafii obrządku greckokatolickiego (AGAD), materiały NSZZ Solidarność (AP w Kielcach), Archiwum Kazimierza Walewskiego z Tubądzina (AP w Łodzi), Olsztyński Policyjny Klub Sportowy „Gwardia” w Olsztynie oraz Związek Kombatantów RP i byłych Więźniów Politycznych Zarząd Wojewódzki w Olsztynie (AP w Olsztynie), Akta miasta Sanoka oraz Prokuratura Rejonowa w Jarosławiu (AP w Przemyślu), Spuścizna Józefa i Mirosława Taniewskich 1814-1947 (AP w Suwałkach), Instytut Historyczny im. Romana Dmowskiego (AP w Warszawie), Archiwum Fotograficzne Juliusza Englerta oraz Muzeum Pożarnictwa w Kotuniu (NAC). AP w Gdańsku do depozytów zalicza także materiały archiwalne będące w ewidencji Centrali, a przechowywane w oddziale zamiejscowym w Gdyni. Jest to łącznie 356 961 j.a. – 3 904,57 m.b.

1.2. Zasób zewidencjonowany ogółem

Na koniec 2017 r. zasób całkowicie zewidencjonowany obejmował 97 509 zespołów i zbiorów (wzrost o 1,07% w porównaniu do 2016 r.) – 34 103 923 jednostki

archiwalne (wzrost o 7,31%), co stanowiło 338 682,26 m.b. (wzrost o 1,94%). 14 archiwów wykazało 100% zewidencjonowania zasobu, były to: AGAD, AP w Bydgoszczy, AP w Częstochowie, AP w Gorzowie Wielkopolskim, AP w Kaliszu, AP w Lesznie, AP w Lublinie, AP w Łodzi, AP w Olsztynie, AP w Płocku, AP w Przemyśle, AP w Rzeszowie, AP w Zamościu i AP w Zielonej Górze.

Zespoły niezewidencjonowane częściowo lub całkowicie stanowiły 0,37% ogólnej liczby zespołów przechowywanych we wszystkich archiwach państwowych, czyli nastąpił spadek ich odsetka w porównaniu do 2016 r. Odsetek metrażu zasobu bez ewidencji także zmalał i wynosił 1,40%. Prace w zakresie ewidencjonowania zasobu (nadal systematycznie prowadzone np. w AP w Katowicach, gdzie zewidencjonowano ponad 25,5 tys. j.a. – 60 m.b.) przyczyniły się także do zwiększenia odsetka zewidencjonowanych jednostek archiwalnych, który na koniec 2017 r. wynosił 73,07% (w 2016 r. 69,2%). Największy wpływ na wzrost tego odsetka miały prace prowadzone w NAC, gdzie zewidencjonowano w roku sprawozdawczym ponad 1,5 mln j.a. z zespołu Centralna Agencja Fotograficzna. Mimo to, podobne jak w latach poprzednich, niepełne zewidencjonowanie zbiorów fotografii z zasobu NAC wpływa w znaczącym stopniu na wysoki odsetek niezewidencjonowanych jednostek archiwalnych. W pozostałych archiwach państwowych 97,63% jednostek archiwalnych posiadało ewidencję.

Weryfikację stanu ewidencji prowadzono w kilku archiwach, wykonując tam skontra zespołów i zbiorów archiwalnych, np. w AP w Kielcach, w Olsztynie, w Opolu, w Poznaniu, w Warszawie. W Oddziale w Sanoku AP w Rzeszowie kontynuowano prace nad odtwarzaniem zasobu popowodziowego i aktualizacją jego ewidencji. W niektórych archiwach, np. AP w Siedlcach, zachodziła także konieczność sporządzania ewidencji nabytków przejmowanych w postaci darów.

Do ewidencji archiwów włączano też karty do głosowania z wyborów samorządowych w 2014 r. Formowano z nich j.a., np. w AP w Gdańsku i AP w Piotrkowie Trybunalskim.

1.3. Zasób opracowany ogółem

Na koniec 2017 r. opracowana część zasobu archiwalnego liczyła 12 134 947 jednostek archiwalnych, co odpowiadało 144 964,11 m.b. W stosunku do 2016 r. liczba całkowicie opracowanych jednostek wzrosła o 109 258 j. a. (przyrost o 1,45%), a metraż zasobu opracowanego wzrósł o 830,73 m.b. (przyrost o 0,92%). Przyrost ten obejmuje zarówno efekty prac prowadzonych w archiwach państwowych, w tym zatwierdzanie opracowania zespołów archiwalnych inwentaryzowanych w 2017 i w poprzednich latach, jak i zatwierdzanie dopływów do zespołów opracowanych, a częściowo także przejmowanie do archiwów materiałów opracowanych przez jednostki przekazujące. Takie materiały w dobrym stanie opracowania przejęło np. AP w Częstochowie, m.in. z siedmiu nadleśnictw.

W związku z tym, że rozmiar materiałów archiwalnych przejętych do archiwów był kilkakrotnie większy niż rozmiar opracowanych w roku sprawozdawczym materiałów archiwalnych (prawie 7-krotnie w przypadku j.a., a ponad 7-krotnie w przypadku m.b.), zmalał ogólny odsetek zasobu opracowanego. Największą część zasobu opracowanego wykazały w końcu 2017 r.: AGAD (99% jednostek archiwalnych i 96,8% metrów bieżących), AP w Lesznie (odpowiednio 65,8% i 79,10%), AP w Poznaniu (66,4% i 70,4%), AP w Szczecinie (68,8% i 60,8%), AP w Kielcach (65,8% i 63,3%) oraz AP w Elblągu (50,4% i 71,7%). Najmniejszy odsetek opracowanej części zasobu odnotowały: NAC (1,4% jednostek archiwalnych i 16,2% metrów bieżących), AN w Krakowie (odpowiednio 7,4% i 15,7%), AAN (15,3% i 19,1%), AP w Warszawie (21,7% i 14,8%), AP w Suwałkach (19,2% i 29,8%), AP w Koszalinie (28,4% i 31,5%) i AP w Białymstoku (28,2% i 44,8%). Ogółem za opracowane uznawano 25,8% jednostek archiwalnych oraz 41,8% metrów bieżących.

W czterech archiwach – AP w Białymstoku, w Opolu, w Płocku i w Suwałkach rozmiar opracowanej części zasobu archiwalnego nie uległ zmianie w porównaniu do końca 2016 r.

W kilku archiwach na koniec 2017 r. wielkość opracowanej części zasobu nieznacznie zmalała w porównaniu do końca 2016 r. Najczęściej powodem było przekazywanie do innych archiwów opracowanych materiałów w ramach łączenia tzw. zespołów rozbitych (np. AGAD, AP w Kielcach, w Łodzi, AN w Krakowie, AP w Przemyślu, w Radomiu i w Warszawie) oraz weryfikacja statusu opracowania (np. AP w Rzeszowie).

1.4. Program retrokonwersji pomocy archiwalnych

Program zainicjowany przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w lipcu 2016 r. ma na celu cyfryzację wszelkich pomocy informacyjnych o zasobie archiwów państwowych oraz ich udostępnienie w Internecie. Program zaplanowano na lata 2017-2018. Opisy archiwaliów systematycznie pojawiają się w serwisie szukajwarchiwach.pl. W roku 2017 program retrokonwersji realizowały 32 archiwa, z których 7 sfinalizowało prace.

W roku 2017 archiwa przeniosły 7 445 450 opisów jednostek archiwalnych do postaci cyfrowej. Na koniec tego roku w serwisie szukajwarchiwach.pl udostępniono 12 387 562 opisy jednostek archiwalnych z archiwów państwowych. Dzięki temu ilość opisów jednostek archiwalnych wzrosła o 317% w stosunku do roku 2016. Dodatkowo 11 archiwów w ramach retrokonwersji wprowadziło do systemu informatycznego 342 266 haseł indeksowych do opisanych jednostek archiwalnych.

1.5. Działania nadzorcze i koordynacyjne Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w zakresie ewidencjonowania i opracowania zasobu

W 2017 r. działania nadzorcze i koordynacyjne Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w zakresie ewidencjonowania i opracowania zasobu obejmowały m.in.:

- przygotowanie nowych przepisów dotyczących ewidencjonowania i inwentaryzacji materiałów archiwalnych;
- przygotowanie nowego zarządzenia w sprawie utworzenia w archiwach państwowych komisji metodycznych oraz określenia zakresu i trybu ich działania;
- analizę i ocenę dokumentacji działania komisji metodycznych w archiwach i przesyłanych do NDAP pomocy archiwalnych oraz formułowanie uwag i zaleceń odnoszących się do metodyki opracowania konkretnych zespołów i zbiorów w celu zapewnienia jednolitego i poprawnego opracowania zasobu;
- weryfikowanie środków ewidencyjno-informacyjnych przesyłanych do NDAP – poprawnie sporządzone karty zespołów były włączane do Centralnej Kartoteki Zespołów (w sumie włączono 12 144 nowych lub zaktualizowanych kart zespołów). Analizie podlegały także sporządzone w archiwach inwentarze – poprawnie sporządzone były włączane do zbioru pomocy archiwalnych (w 2017 r. włączono 384 zweryfikowanych inwentarzy zespołów archiwalnych oraz aneksów uzupełniających inwentarze już posiadane w zbiorze);
- scalanie zespołów rozbitych – Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych pozytywnie zatwierdził 80 wniosków archiwów państwowych w tych sprawach;
- kontrole przeprowadzone w wybranych archiwach państwowych w zakresie ewidencjonowania i opracowania zasobu archiwalnego.

1.6. Opracowanie zasobu archiwalnego w roku sprawozdawczym

W 2017 r. nastąpiło po raz kolejny zmniejszenie rozmiaru opracowanych w roku sprawozdawczym materiałów archiwalnych. Wynosiło ono ok. 36% – zarówno w odniesieniu do liczby opracowanych j.a., jak i m.b. Na zastopowanie opracowania w roku sprawozdawczym wpłynęło przesunięcie sił na realizację priorytetu retrokonwersji pomocy archiwalnych. Wiele archiwów zawiesiło prowadzone prace z tego zakresu i nie podejmowało prac przy kolejnych zespołach archiwalnych.

Największy przyrost opracowanej części zasobu zanotowano w: AP w Szczecinie (o 44 297 j.a. – 392,05 m.b., w tym zakończenie opracowania *Sądu Nadwornego w Stargardzie, Sądu Obwodowego w Goleniowie* i *Wojewódzkiego Ośrodka*

Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Szczecinie oraz duży dopływy do zespołu *Zarząd Portu Szczecin-Świnoujście S.A.*), AP w Radomiu (o 17 103 j.a. – 28,29 m.b., głównie dopływy do ponad 80 zespołów akt stanu cywilnego, instytucji wymiaru sprawiedliwości i organów administracji) i AP we Wrocławiu (o 6 459 j.a. – 135,16 m.b. – zatwierdzenie opracowania zespołów zinwentaryzowanych w poprzednich latach, w tym *Wojewódzki Urząd Statystyczny w Jeleniej Górze*).

W ramach finalizowania prac w projekcie Źródła genealogiczne mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego w AP w Bydgoszczy dokonywano aktualizacji i modyfikacji opisów głównie akt stanu cywilnego udostępnianych na portalu genealogiawarchiwach.pl.

Przy okazji retrokonwersji pomocy archiwalnych podejmowano w koniecznych przypadkach prace uzupełniające w zakresie opracowania, mające jednak wycinkowy charakter. Były to np. korekty oznaczeń rodzajów materialnych – stąd zmiany w rozmiarach różnych rodzajów materiałów archiwalnych.

W niedużym zakresie wykonywano w 2017 r. pomoce archiwalne wyższego rzędu, zawierające bardziej szczegółowe informacje niż zawarte w inwentarzach archiwalnych. W AGAD były to sumariusze, w AP w Kaliszu rozpoczęto indeksowanie akt *Komendy Powiatowej Policji Państwowej w Kaliszu* z okresu międzywojennego, sporządzając ponad 26 tys. haseł indeksowych. W AP w Opolu sporządzono ponad 62 tys. haseł indeksowych, zaś w AP w Gdańsku – ponad 8 tys. haseł. AP w Siedlcach sporządziło prawie 100 tys. haseł indeksowych w trakcie retrokonwersji tradycyjnych inwentarzy, których zawartość nie mogła być przeniesiona do systemu ZoSIA.

Jednocześnie inwentaryzowano materiały archiwalne w ramach prac wynikających z długoletnich planów opracowania lub potrzeb powstających w trakcie roku sprawozdawczego. W 2017 r. inwentaryzowanie objęło materiały z 1 308 zespołów archiwalnych, w sumie 272 079 j.a. – 2 002,79 m.b. Było to o 33% mniej niż w 2016 r. Największe efekty przyniosły te prace w: AP w Szczecinie (61 050 j.a.), AN w Krakowie (32 679 j.a.) i AP w Rzeszowie (20 938 j.a.).

W wyniku prac związanych z opracowaniem i inwentaryzowaniem zasobu tworzono kolejne środki ewidencyjne i pomoce archiwalne. W końcu 2017 r. w archiwach było: 50 962 inwentarzy zatwierdzonych i 10 358 inwentarzy roboczych, a także 27 524 spisy zdawczo-odbiorcze i 18 649 spisów roboczych, oraz pomoce wyższego rzędu – 13 272 indeksy oraz 169 przewodników i informatorów.

1.7. Zasób w toku opracowania

Według stanu na dzień 31 grudnia 2017 r. w trakcie opracowania znajdowały się 162 zespoły. Ich liczba zmniejszyła się w porównaniu do końca 2016 r. o 10 czyli prawie o 6%. Spadek liczby zespołów w trakcie opracowania, a także liczby zespołów opracowanych w 2017 r., wynika z priorytetu Naczelnego Dyrektora

retrokonwersji tradycyjnych pomocy archiwalnych. Podobnie jak w 2017 r., przy 28 zespołach podano zawieszenie opracowania bez określania terminu jego zakończenia. Całkowite zawieszenie opracowania deklarowały AP w Częstochowie i AP w Suwałkach – podobnie jak w 2016 r., a także: AP w Kielcach, AP w Łodzi, AP w Przemyśle i AP w Rzeszowie. Archiwa w Elblągu z siedzibą w Malborku, w Koszalinie oraz w Szczecinie nie wykazywały zespołów w trakcie opracowania – zakończyły rozpoczęte prace i nie rozpoczęły nowych.

Najwięcej zespołów w trakcie długiego opracowania wykazywało AP w Białymstoku (27 – tak jak w 2016 r., w tym 22 niewielkie zespoły akt notariuszy). Powyżej dziesięciu zespołów w trakcie opracowania było jeszcze w dwóch archiwach. 18 zespołów wykazało AGAD, w którym powyżej 10 lat są opracowywane: *Generalne Dyrektorium. Departament Prus Południowych* z lat [1757-1792] 1793-1806, liczący prawie 170 m.b. – ok. 7200 j.a. oraz *Archiwum Sejmu Czteroletniego* z lat 1788-1792, liczący 6 m.b. – 25 j.a. 12 zespołów było w trakcie opracowania w AP we Wrocławiu i jego oddziałach zamiejscowych. Najdłużej opracowywane są tam: *Biuro Informacyjne W. Schimmelpfeng - Niemiecka Wywiadownia Sp. z o.o.* z lat 1901-1945, liczący 190 m.b. – 90 000 j.a. – opracowywany od 1999 r., *Sąd Obwodowy we Wrocławiu* z lat 1731-1945, liczący 300 m.b. – ok. 40 000 j.a. – opracowywany od 2001 r. oraz *Sąd Obwodowy w Świdnicy* z lat [1661] 1879-1945, liczący 247 m.b. – ok. 21 000 j.a. – opracowywany od 2005 r.

Jedynie w przypadku AP we Wrocławiu Oddział w Jeleniej Górze skrócono przewidywany czas opracowania zespołu *Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Lwówku Śląskim* – do 2018 nie 2019 r., jak podawano w poprzednich latach.

Rozpoczęcie opracowania kolejnych zespołów występowało w: AGAD (3 zespoły: *Komisja Rządowa Spraw Wewnętrznych* (melioracja inwentarza), *Warszawa Ekonomiczne Sumariusz 15-17* oraz *Archiwum Roskie. Militaria*), NAC (2 zespoły: *Wołyńska Wystawa Rolnicza w Łucku* i *Archiwum fotograficzne Henryka Poddębskiego*), AP w Kaliszu (2 zespoły: *Liceum Pedagogiczne w Krotoszynie* i *Sąd Obwodowy w Ostrowie*) oraz w AP w Katowicach Oddział w Raciborzu (1 zespół: *Komenda Rejonowa Straży Pożarnej w Raciborzu*).

Niektóre archiwa podały też w sprawozdaniach, że w trakcie permanentnego opracowania są zespoły zawierające akta stanu cywilnego, do których następują systematyczne, niemal coroczne dopływy. Stanowią one ponad 10% ogólnej liczby zespołów w archiwach państwowych. Podobny status, zbiorów otwartych, sukcesywnie uzupełnianych, mają w AP w Zamościu *Zbiór afiszów, ogłoszeń i druków ulotnych* oraz *Zbiór fotografii*.

2. Kształtowanie narodowego zasobu archiwalnego

Rok 2017 był drugim rokiem funkcjonowania znowelizowanej ustawy archiwalnej, która zaczęła obowiązywać od 1 listopada 2015 r. Wprowadzone w prawie archiwalnym zmiany miały na celu ułatwienie gromadzenia, zarządzania i przechowywania dokumentacji (w tym elektronicznego załatwiania spraw), uproszczenie zasad postępowania z dokumentacją w przypadku współistnienia systemów elektronicznego i papierowego zarządzania dokumentacją oraz umożliwienie wykonywania czynności kontrolnych w zakresie postępowania z dokumentacją. W związku z nowelizacją ustawy archiwalnej w 2015 r., przez kolejne 2 lata następował proces implementacji aktów wykonawczych, przygotowanych i podpisanych przez ministra właściwego do spraw kultury i dziedzictwa narodowego w roku poprzednim. Były to:

- rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 14 października 2015 r. w sprawie warunków i trybu przekazywania do archiwów państwowych materiałów archiwalnych tworzących ewidencjonowany niepaństwowy zasób archiwalny;
- rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 20 października 2015 r. w sprawie klasyfikowania i kwalifikowania dokumentacji, przekazywania materiałów archiwalnych do archiwów państwowych i brakowania dokumentacji niearchiwalnej.

Obok kontynuacji wdrażania nowego prawa archiwalnego rozwijano również działania na rzecz modernizacji i usprawnienia procesu zarządzania dokumentacją w państwie i budowania e-administracji. Prace te były realizowane poprzez udział w procesie legislacyjnym i opiniowanie nadsyłanych przez podmioty zewnętrzne aktów prawnych, rozbudowę infrastruktury informatycznej wewnątrz sieci archiwalnej i przygotowania do przejmowania dokumentacji wytworzonej w postaci elektronicznej, wdrażanie w archiwach państwowych systemów EZD i konsultowanie tego typu rozwiązań w jednostkach nadzorowanych przez archiwa.

2.1. Nadzór i działania koordynacyjne Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w zakresie kształtowania zasobu

W związku ze zmianami przepisów prawa powszechnie obowiązującego w 2015 r. podstawowe działania nadzorcze podejmowane przez NDAP w kolejnych dwóch latach w zakresie kształtowania zasobu, koncentrowały się na dostosowywaniu przepisów wewnętrznych oraz jak najlepszym przygotowaniu archiwów państwowych do nadzorowania postępowania z dokumentacją zgodnie z najnowszymi tendencjami i w zmienionym otoczeniu prawnym. Realizację tych założeń miał zapewnić m.in. wprowadzony na początku 2016 r. do stosowania w archiwach państwowych i NDAP system teleinformatyczny NiKA – Nadzór

i Kontrola Archiwalna. Zastąpił on stosowaną od lat dziewięćdziesiątych XX wieku w archiwach państwowych bazę danych NADZÓR.

Przez cały rok 2017 pracownicy NDAP administrowali systemem, udzielając przy tym wsparcia merytorycznego dla użytkowników systemu z archiwów państwowych, a także współpracowali z wykonawcą systemu w zakresie obsługi serwisowej i gwarancyjnej. W tym czasie też zbierano uwagi archiwów dotyczące koniecznych do wprowadzenia zmian oraz nowych funkcjonalności i przygotowano dokumentację dotyczącą koniecznych zmian w systemie.

Korzystając z nabytych doświadczeń i uwag zebranych w trakcie pracy z systemem, prowadzono działania w zakresie dostosowania i przebudowy formularza protokołu kontroli i wystąpienia pokontrolnego, aby lepiej dostosować go do realiów i ułatwić pracę nadzoru. Dodano przy tym możliwość zawarcia informacji o elektronicznym podpisie dokumentu. Poszerzono też funkcjonalność umożliwiającą generowanie zestawień statystycznych dając archiwom możliwość pozyskania danych koniecznych dla formularzy sprawozdawczych. Dodatkowo opracowano nową funkcjonalność w systemie umożliwiającą wprowadzanie danych dotyczących użyczeń materiałów archiwalnych oraz zawieranych porozumień poszerzając przy tym zakres danych zbieranych w systemie przez archiwa państwowe. Nowe funkcjonalności zostały wdrożone produkcyjnie z końcem roku.

2.1.1. Podnoszenie kwalifikacji pracowników nadzoru archiwalnego

W ramach działań związanych z podnoszeniem kwalifikacji zawodowych pracowników archiwów państwowych odpowiedzialnych za realizację zadań z zakresu nadzoru archiwalnego w dniach:

- 10-11 kwietnia 2017 r. zorganizowano szkolenie dla kierowników nadzoru i oddziałów terenowych archiwów państwowych dotyczące *problematyki państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego w kontekście jego gromadzenia, przechowywania, zabezpieczania oraz porządkowania przed przekazaniem do archiwum państwowego (GUGiK) oraz ochrony danych osobowych w kontekście działalności archiwalnej (BGIODO)*, ponadto przedstawiono *wytyczne do przeprowadzania kontroli prawidłowości przechowywania dokumentacji w systemach EZD w jednostkach nadzorowanych przez archiwa państwowe oraz poruszono bieżące sprawy związane z działalnością nadzorczą sieci archiwalnej*;
- 4-5 grudnia 2017 r. zorganizowano drugie szkolenie dla kierowników nadzoru i oddziałów terenowych archiwów państwowych, podczas którego omówiono *problematykę wdrożeń systemów EZD w archiwach państwowych, dokumentacji w postaci elektronicznej oraz systemów dedykowanych, dokumentacji teatralnej a także standardów kontroli przeprowadzanych przez archiwa państwowe i rozbudowy systemu NiKA – Nadzór i Kontrola Archiwalna oraz sprawy bieżące związane z działalnością nadzorczą sieci archiwalnej*.

Pracownicy archiwów państwowych i NDAP podnosili swoje kwalifikacje także na szkoleniach i konferencjach zewnętrznych.

2.1.2. Przepisy metodyczne w zakresie nadzoru archiwalnego

W 2017 r. kontynuowano dalszy proces nowelizacji przepisów metodycznych w zakresie sposobu wykonywania nadzoru archiwalnego, m.in. w kontekście dostosowania ich do znowelizowanego prawa archiwalnego. Wprowadzone zostały:

- zarządzenie nr 23 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 15 maja 2017 r. zmieniające zarządzenie w sprawie powołania oraz zakresu i trybu działania Centralnej Komisji Archiwalnej Oceny Dokumentacji,
- zarządzenie nr 34 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 23 czerwca 2017 r. w sprawie powołania zespołu roboczego do opracowania przykładowych przepisów kancelaryjnych i archiwalnych dla teatrów,
- zarządzenie nr 58 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 24 lipca 2017 r. w sprawie brakowania dokumentacji niearchiwalnej zgromadzonej w archiwach państwowych w ramach ich działalności usługowej w zakresie przechowywania dokumentacji niearchiwalnej,
- zarządzenie nr 71 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 18 września 2017 r. zmieniające zarządzenie w sprawie utworzenia oraz zakresu i trybu działania komisji archiwalnej oceny dokumentacji w archiwach państwowych,
- zarządzenie nr 83 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 7 listopada 2017 r. zmieniające zarządzenie w sprawie trybu ustalania państwowych jednostek organizacyjnych, jednostek samorządu terytorialnego i samorządowych jednostek organizacyjnych jako jednostek organizacyjnych, w których powstają materiały archiwalne,
- zarządzenie nr 85 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 23 listopada 2017 r. w sprawie określania zasad i trybu działania wewnętrznej komisji oceny wniosków dyrektorów archiwów państwowych w zakresie pozyskiwania materiałów archiwalnych,
- zarządzenie nr 87 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 1 grudnia 2017 r. w sprawie powołania wewnętrznej komisji oceny wniosków dyrektorów archiwów państwowych w zakresie pozyskiwania materiałów archiwalnych.

Ponadto wprowadzone zostały:

- zarządzenie nr 2 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 31 stycznia 2017 r. w sprawie jednolitego rzeczowego wykazu akt Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych,
- zarządzenie nr 11 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 31 marca 2017 r. w sprawie wprowadzenia instrukcji kancelaryjnej i instrukcji w sprawie organizacji i zakresu działania archiwum zakładowego Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych,
- zarządzenie nr 94 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 21 grudnia 2017 r. zmieniające zarządzenie w sprawie wprowadzenia instrukcji kancelaryjnej i instrukcji w sprawie organizacji i zakresu działania archiwum zakładowego Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych,
- zarządzenie nr 95 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 21 grudnia 2017 r. zmieniające zarządzenie w sprawie jednolitego rzeczowego wykazu akt w Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych.

Podobnie jak w latach poprzednich na bieżąco podejmowane były w NDAP działania z zakresu przygotowywania wyjaśnień oraz wytycznych dla archiwów państwowych w celu sprawnej realizacji nadzoru archiwalnego, monitorowano i interweniowano w sprawach poruszanych na posiedzeniach komisji archiwalnej oceny dokumentacji w poszczególnych archiwach oraz przekazywano wyjaśnienia dotyczące nowych unormowań prawnych.

2.1.3. Współpraca z podmiotami ze sfery niepaństwowego zasobu archiwalnego

W roku 2017 archiwa państwowe aktywnie prowadziły rozpoznanie w sferze niepaństwowego zasobu archiwalnego. Wymiernym efektem tych działań było m.in. podpisanie przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych nowego porozumienia dotyczącego szeroko pojętej współpracy w dziedzinie archiwalnej. Podpisane zostało porozumienie z Kościołem Ewangelicko-Augsburskim w RP z siedzibą w Warszawie oraz kontynuowano rozmowy mające na celu przygotowanie do podpisania porozumienia ze spółką Enea Wytwarzanie Sp. z o.o.

W ramach wcześniej zawartych porozumień kontynuowano współpracę z następującymi podmiotami:

- Fundacją Archiwum Dokumentacji Historycznej PRL,
- Fundacją Centrum im. Profesora Bronisława Geremka,
- Naczelną Izbą Pielęgniarek i Położnych,
- Wrocławskim Przedsiębiorstwem „Hala Ludowa” Sp. z o.o. (list intencyjny pomiędzy gminą Wrocław a Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych),
- Fundacją Ośrodka KARTA.

2.2. Archiwa państwowe wobec informatyzacji działalności państwa

Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych kontynuował w roku sprawozdawczym działania zmierzające do wypracowania rozwiązań dla zabezpieczenia i umożliwienia przechowywania w długim czasie tej części archiwalnego dziedzictwa narodowego, która powstaje w postaci elektronicznej. Jednym z najważniejszych działań w tym zakresie były prace związane z realizacją projektu *Archiwum Dokumentów Elektronicznych (ADE)*, którego głównym celem jest stworzenie kompleksowej usługi (w postaci systemu teleinformatycznego), świadczonej przez archiwa państwowe podmiotom wytwarzającym materiały archiwalne w postaci elektronicznej. System będzie umożliwiał przekazanie wytworzonych w postaci elektronicznej materiałów archiwalnych do archiwów państwowych, a następnie będzie zapewniał ich trwałe, bezpieczne przechowywanie, wyszukiwanie i udostępnianie dla zainteresowanych stron w zgodzie z obowiązującymi przepisami.

W roku sprawozdawczym w związku ze znacznymi opóźnieniami w realizacji projektu związanymi z przedłużającą się procedurą przetargową i wyborem wykonawcy na realizację projektu logicznego systemu, rozwiązane zostało porozumienie o dofinansowanie podpisane w 2015 r. W związku z powyższym podjęto decyzję o zmianie sposobu i formuły realizacji systemu – uwzględniając w szczególności doświadczenia i projekty zrealizowane już w sieci archiwów (system ZoSIA oraz portale: szukajwarchiwach.pl i genealogiawarchiwach.pl). Na tej bazie przygotowano analizę biznesową dla projektowanego systemu opisującą wymagania oraz procesy, jakie system ma realizować, a następnie projekt techniczny systemu. Na podstawie tych dokumentów podjęto starania o ubieganie się o nowe dofinansowanie dla realizacji projektu w 7 naborze dla działania 2.1 POPC. W IV kwartale 2017 r. wytworzono opis projektu, który 15 grudnia został przyjęty przez KRMC, otwierając tym samym drogę do złożenia nowego wniosku o dofinansowanie. Prowadzono też aktywne prace nad napisaniem Studium Wykonalności, stworzeniem harmonogramu prac i budżetu projektu.

Wspólnie z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Ministerstwem Cyfryzacji rozpoczęto prace nad nowelizacją przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 6 ust. 2a, 2b, 2c ustawy archiwalnej, tj. nad zmianami w następujących rozporządzeniach:

- rozporządzenie MSWiA z dnia 30 października 2006 r. w sprawie niezbędnych elementów struktury dokumentów elektronicznych (Dz. U. Nr 206, poz. 1517),
- rozporządzenie MSWiA z dnia 30 października 2006 r. w sprawie szczegółowego sposobu postępowania z dokumentami elektronicznymi (Dz. U. Nr 206, poz. 1518),
- rozporządzenie MSWiA z dnia 2 listopada 2006 r. w sprawie wymagań technicznych formatów zapisu i informatycznych nośników danych, na

których utrwalono materiały archiwalne przekazywane do archiwów państwowych (Dz. U. Nr 206, poz. 1519).

W trakcie prac nad rozporządzeniami zdiagnozowano konieczność dokonania zmian w ustawie archiwalnej umożliwiającej większe umocowanie odwzorowań cyfrowych. Zakończenie prac jest istotne z punktu widzenia projektu ADE, bowiem rozwiązania i zmiany zaproponowane w rozporządzeniach wpływają na zakres projektu i sposób funkcjonowania systemu ADE.

Podobnie jak w latach ubiegłych NDAP aktywnie uczestniczyła w opiniowaniu zewnętrznych projektów aktów prawnych i projektów informatycznych obejmujących swoim zakresem przedmiotowym postępowanie z dokumentacją, ze szczególnym uwzględnieniem regulacji odnoszących się do zarządzania dokumentacją elektroniczną w podmiotach publicznych, w tym w ramach prac Komitetu Rady Ministrów ds. Cyfryzacji. Prace te dotyczyły m.in.:

- ProfiBaza – Cyfrowe udostępnienie informacji publicznej na temat sytuacji zdrowotnej ludności oraz realizacji programów zdrowotnych dla potrzeb profilaktyki chorób i promocji zdrowia w Polsce;
- wdrożenia Elektronicznej Zintegrowanej Platformy Zarządzania Organizacją (EZPZO) w wybranych instytutach Polskiej Akademii Nauk;
- projektu System Informacji Oświatowej (SIO) wraz z projektem ustawy o zmianie ustawy o SIO;
- projektu e-Zamówienia – elektroniczne zamówienia publiczne;
- projektu ustawy o zmianie ustawy o cudzoziemcach oraz niektórych innych ustaw wraz z systemem Pobyt v.2;
- projektu ustawy o zmianie ustawy o ewidencji ludności;
- systemu informatycznego do obsługi płatności, projekt rozrządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie postępowania z aktami spraw sędowo-administracyjnych w wojewódzkich sądach administracyjnych i Naczelnym Sądzie Administracyjnym;
- projektu „Digitalizacja i cyfrowa rekonstrukcja zbiorów Filmoteki Narodowej w Warszawie”;
- projektu rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie trybu, sposobu i zakresu uzyskiwania i udostępniania informacji z Rejestru z dostępem ograniczonym oraz sposobu zakładania konta użytkownika;
- projektu rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie minimalnej funkcjonalności dla systemów teleinformatycznych umożliwiających realizację usług związanych z prowadzeniem przez świadczeniodawców list oczekujących na udzielenie świadczenia opieki zdrowotnej;

- projektu ustawy o zmianie ustawy o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne;
- projektu Rozwój Systemu Rejestrów Państwowych;
- projektu informatycznego Ministerstwa Cyfryzacji Aplikacje.gov.pl;
- projektu informatycznego Ministerstwa Cyfryzacji Portal.gov.pl;
- projektu ustawy o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa;
- projektu rozporządzenia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie rodzaju spraw, w których obowiązek prowadzenia metryki sprawy jest wyłączony;
- projektu ustawy o elektronizacji gospodarki i zmianie niektórych ustaw;
- projektu informatycznego Portal RP – część informacyjna;
- projektu Ministerstwa Cyfryzacji EZD RP;
- projektu założeń do projektu ustawy o informatyzacji;
- projektu ustawy o KRS;
- projektu ustawy o dokumentach publicznych;
- projektu ustawy o ochronie danych osobowych;
- projektu ustawy – przepisy wprowadzające ustawę o ochronie danych osobowych;
- projektu ustawy o zmianie ustawy o usługach zaufania oraz identyfikacji elektronicznej oraz niektórych innych ustaw;
- projektu ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce;
- projektu ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.
- projektu EZD RP realizowanego przez Podlaski Urząd Wojewódzki w Białymstoku i NASK;
- projektu informatycznego „KRONiK@ – Krajowe Repozytorium Obiektów Nauki i Kultury”.

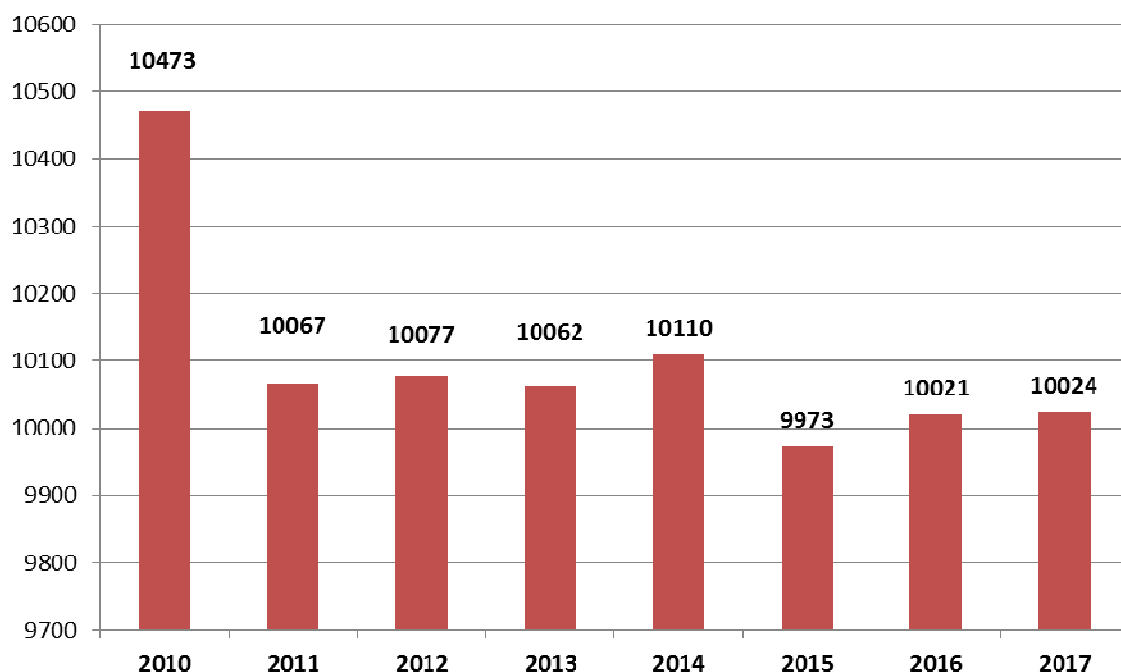
Pracownicy NDAP monitorują i uczestniczą aktywnie w pracach Ministerstwa Cyfryzacji i wskazanych przez Ministerstwo wykonawców związanych z tworzeniem założeń, wymagań i rozwiązań dla projektu EZD RP i Kronika@ konsultując planowane rozwiązania i służąc pomocą merytoryczną.

Ponadto kontynuowano rozpoczęte w poprzednich latach działania dotyczące wdrożenia systemu elektronicznego zarządzania dokumentacją w archiwach państwowych. W 2017 r. 4 kolejne archiwa rozpoczęły prace w systemie EZD tj. AAN, AGAD, AP w Warszawie oraz AP w Zamościu.

2.3. Zarządzanie zasobami archiwalnymi poza archiwami państwowymi

Z ogólnej liczby około 120 tysięcy instytucji publicznych (podmioty publiczne w rozumieniu ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne) w całym kraju archiwa państwowe w roku sprawozdawczym sprawowały nadzór nad **10 024** jednostkami organizacyjnymi zarówno państwowymi jak i samorządowymi, w których znajduje się 581 648,71 m.b. materiałów archiwalnych powstających w toku ich działalności. Stanowiło to zatem około 8% ogólnej liczby wszystkich instytucji publicznych. Liczba jednostek organizacyjnych pozostających pod nadzorem archiwów państwowych utrzymuje się w ostatnich kilku latach na podobnym poziomie.

Wykres nr 1. Zmiany w liczbie jednostek nadzorowanych przez archiwa państwowe w latach 2010-2017

Nadzór realizowany był poprzez systematyczne kontrole archiwalne prowadzone w jednostkach ustalonych jako wytwarzające materiały archiwalne, uzgadnianie przepisów kancelaryjnych i archiwalnych oraz poprzez wyrażanie, w różnym trybie, zgody na pozostawanie tych zasobów poza magazynami archiwów państwowych.

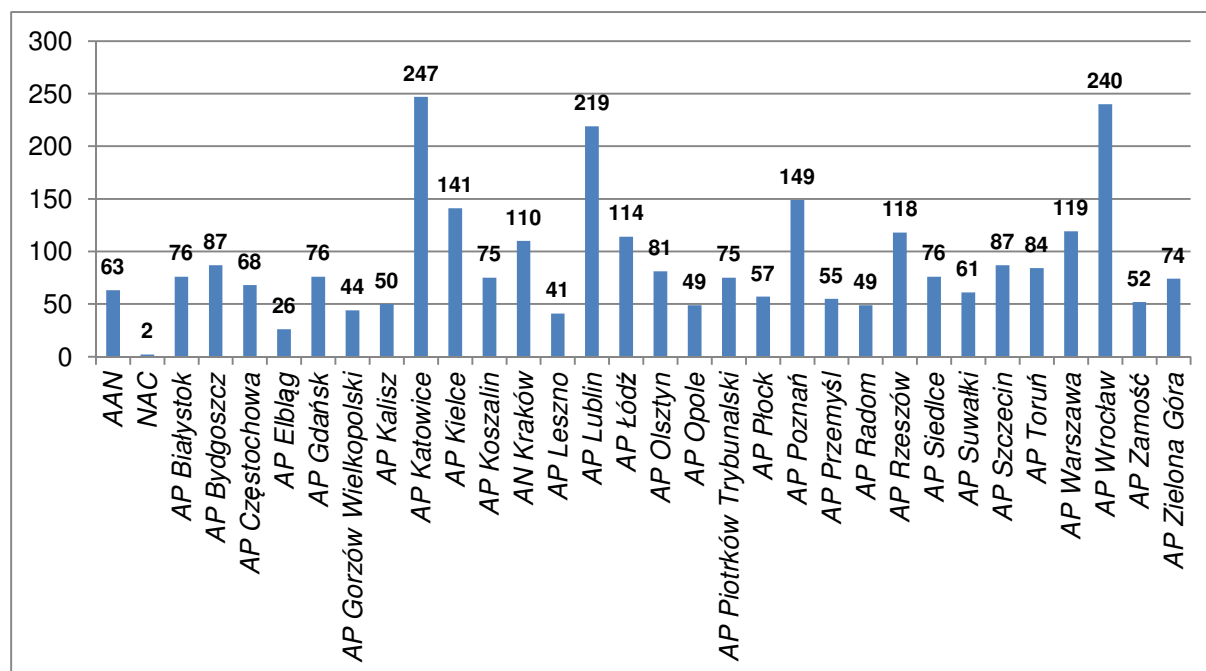
Problemem występującym od wielu lat jest tzw. nawis archiwalny, czyli materiały archiwalne, które z różnych przyczyn nie zostały jeszcze przekazane do archiwów państwowych. Znaczna jego część dotyczy jednostek sprywatyzowanych (w tym jeszcze w latach 90. XX w.), w odniesieniu do których nadal brak w przepisach podstaw do egzekwowania rozliczenia się z państwowego zasobu archiwalnego. Archiwa państwowe podejmują próby zmiany sytuacji poprzez

kontrole w podmiotach prywatnych przechowujących państwowy zasób archiwalny (zarówno u następców prawnych przedsiębiorstw państwowych jak i u przechowawców dokumentacji zlikwidowanych już podmiotów) oraz wydawanie zaleceń pokontrolnych o konieczności przekazania do archiwum państwowego materiałów archiwalnych.

2.3.1. Kontrole archiwalne

W roku 2017 archiwa państwowe w Polsce przeprowadziły łącznie 2 865 kontroli przestrzegania przepisów ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach.

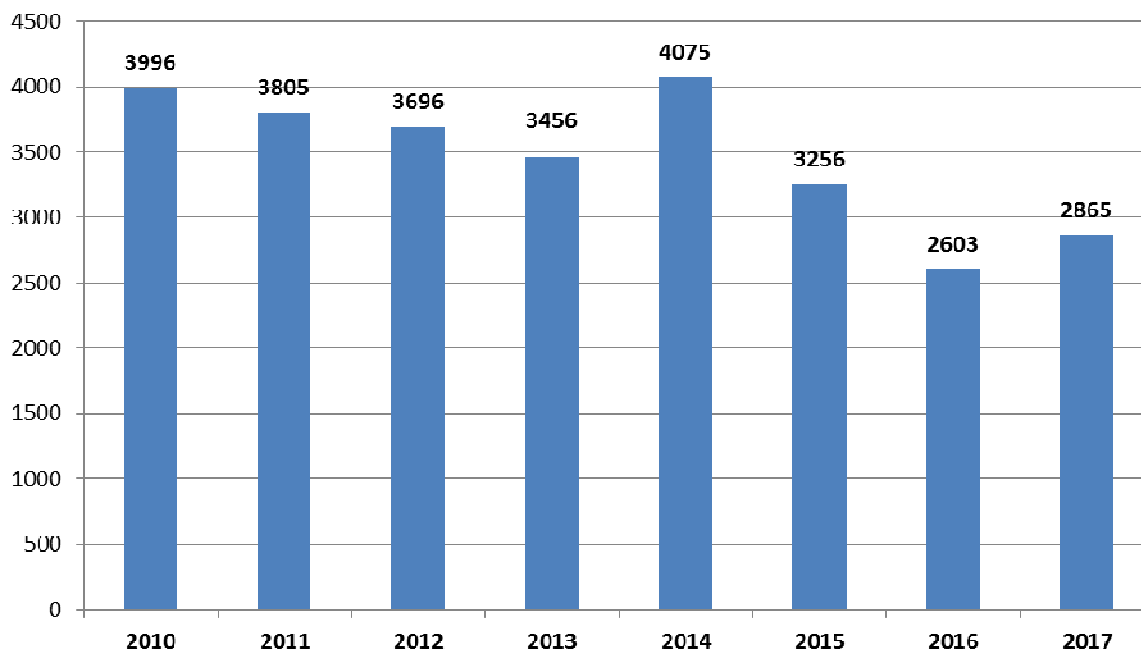
Wykres nr 2. Liczba kontroli archiwalnych przeprowadzonych przez poszczególne archiwa państwowe w 2017 r.

W 2017 r. odnotowano wzrost ogólnej liczby kontroli przeprowadzonych przez archiwa państwowe, względem 2016 r., o ponad 260 kontroli. Natomiast w latach poprzednich (2014-2016) utrzymywała się tendencja spadkowa w tym zakresie. W okresie 2014-2016 widoczny spadek zrealizowanych kontroli wiązał się ze zmianami w częstotliwości dotychczas przeprowadzanych kontroli, m.in. w Urzędach Stanu Cywilnego. Zgodnie z zaleceniami NDAP przyjęto zasadę, że w jednostkach organizacyjnych, w których nie wykryto nieprawidłowości w czasie wcześniej prowadzonych kontroli w procesie gromadzenia powstającej dokumentacji, a zwłaszcza materiałów archiwalnych, kontrole mogą się odbywać rzadziej niż co 3 lata. Niektóre archiwa wskazywały też na zmiany przepisów prawa w zakresie przeprowadzania kontroli archiwalnych, co wiązało się z koniecznością

przeznaczania większej ilości czasu niż dawniej na jedną kontrolę przy niezmiennym stanie kadrowym.

Wykres nr 3. Zmiany w liczbie przeprowadzonych przez archiwa państwowe kontroli archiwalnych w latach 2010-2017

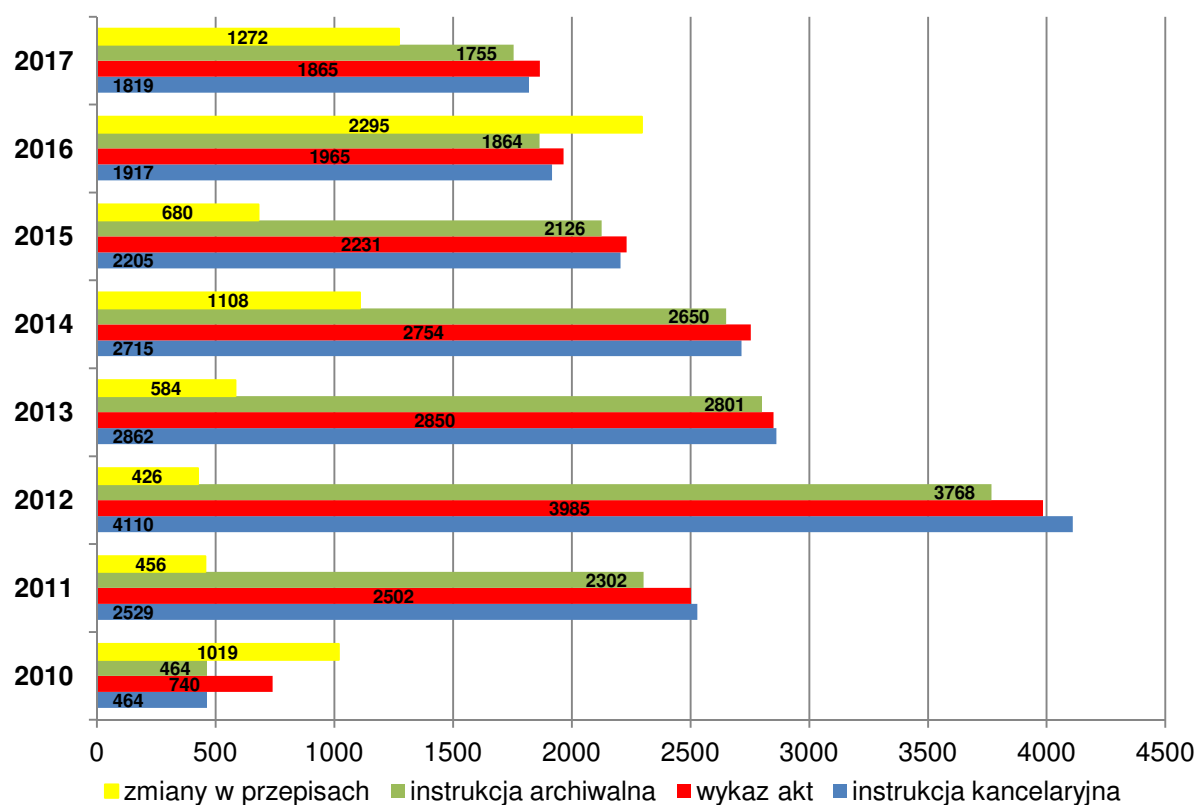
2.3.2. Uzgadnianie przepisów kancelaryjnych i archiwalnych dla państwowych i samorządowych jednostek organizacyjnych

Uzgadnianie przepisów kancelaryjnych i archiwalnych realizowane jest zarówno przez archiwa państwowe, jak i NDAP. W roku 2017 liczba uzgodnionych normatywów zwiększyła się w porównaniu do roku poprzedniego (patrz wykres nr 4). W latach 2014-2016 utrzymywała się tendencja spadkowa, co oznaczało, że zmiana, jaka nastąpiła w związku z wprowadzeniem rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 stycznia 2011 r. w sprawie instrukcji kancelaryjnej, jednolitych rzeczowych wykazów akt oraz instrukcji w sprawie organizacji i zakresu działania archiwów zakładowych, została przez państwową służbę archiwalną w zasadzie opanowana. W roku sprawozdawczym, zaopiniowano łącznie 6 711 normatywów, w tym: 1 819 instrukcji kancelaryjnych, 1 865 jednolitych rzeczowych wykazów akt i 1 755 instrukcji archiwalnych. W skali całego kraju dokonano również uzgodnień 1 272 zmian do obowiązujących przepisów kancelaryjnych i archiwalnych, co stanowi spadek liczby zmian o ponad 1 000 w porównaniu z rokiem 2016, natomiast wzrost liczby zmian o prawie 600 względem roku 2015. Sytuacja z 2016 r. najprawdopodobniej ma związek ze zmianą ustawy archiwalnej oraz umożliwieniem rozbudowy jednolitych rzeczowych wykazów akt przez urzędy gmin, starostw powiatowych, urzędy wojewódzkie i urzędy marszałkowskie, dlatego wskaźnik w roku 2016 był znacznie wyższy, natomiast już w 2017 r. nieco mniejszy.

Najwięcej przepisów w roku sprawozdawczym zaopiniowało AP w Warszawie – 728, AP w Katowicach – 634 i AN w Krakowie – 488.

Odnotować należy też niezmienną tendencję coraz większego zainteresowania uregulowaniem w odpowiedni sposób procesu zarządzania dokumentacją, w tym dokumentacją elektroniczną, w centralnej administracji rządowej. Rezultatem tego był szereg spotkań roboczych i konsultacyjnych, które zorganizowano z przedstawicielami instytucji centralnych, które wdrożyły w latach 2016-2017 systemy elektronicznego zarządzania dokumentacją.

Wykres nr 4. Zmiany w liczbie uzgodnionych przepisów kancelaryjnych i archiwalnych w latach 2010-2017

Wykres nr 5. Liczba uzgodnionych przez poszczególne archiwa państwowe przepisów kancelaryjnych i archiwalnych w 2017 r.

dyrektorzy archiwów państwowych mogą je użyczyć. Archiwa zobowiązane są do informowania Naczelnego Dyrektora o zamiarze użyczenia materiałów archiwalnych oraz otrzymują wsparcie merytoryczne z NDAP w zakresie tych czynności.

W roku sprawozdawczym partnerami dla archiwów państwowych w zakresie obowiązujących umów użyczenia pozostawały przede wszystkim: centrala i oddziały TVP S.A. oraz spółki radiowe Polskie Radio S.A. Przygotowano dla Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego ramowy harmonogram planowanych działań w zakresie przejścia do zasobów archiwów państwowych zbiorów nadawców publicznych (TVP i PR). Koordynowano działania 16 archiwów państwowych w zakresie aneksowania umów i prowadzono rozmowy dotyczące brzmienia aneksu. Ponadto nadal obowiązywały umowy użyczenia zawarte przez archiwa państwowe z innymi podmiotami, w tym jednostkami samorządowymi (np. starostwami powiatowymi), oraz podmiotami prywatnymi (w tym następcami prawnymi sprywatyzowanych jednostek państwowych).

2.4. Wartościowanie dokumentacji

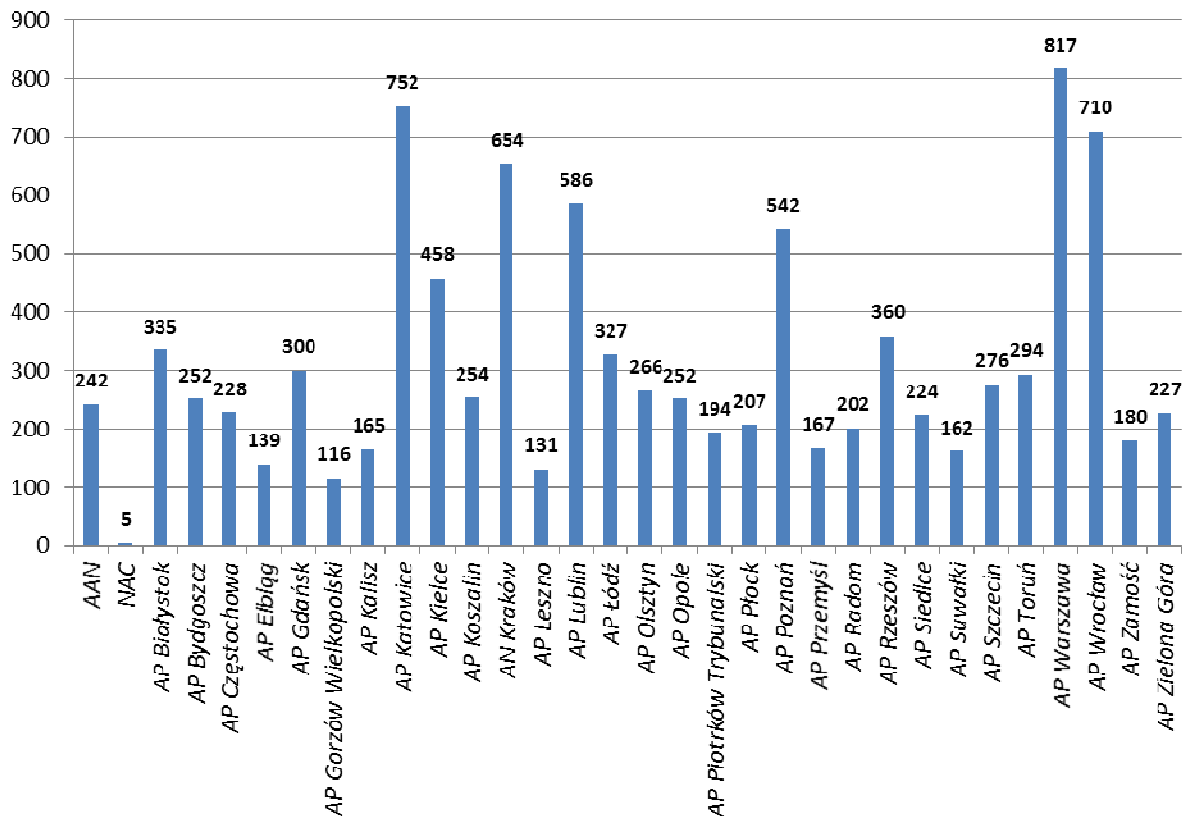
Określone w polskiej archiwistyce zasady selekcji dokumentacji i wyłaniania materiałów archiwalnych do wieczystego przechowywania opierają się na dwóch zasadach: wyborze instytucji, których dokumentację należy bezwzględnie zachować oraz na selekcji dokumentacji powstającej w wyniku działalności tych instytucji. Opierając się na tych kryteriach archiwa państwowe i NDAP prowadziły działalność mającą na celu aktualizację listy podmiotów państwowych i samorządowych wytwarzających materiały archiwalne, które powinny zostać przekazane w odpowiednim czasie do zasobu właściwego archiwum państwowego.

2.4.1. Ustalanie państwowych i samorządowych jednostek organizacyjnych jako wytwarzających materiały archiwalne

W roku sprawozdawczym ustalono łącznie pod nadzór 75 nowych jednostek organizacyjnych, które wytwarzają materiały archiwalne, w tym Naczelnny Dyrektor Archiwów Państwowych wydał akty ustalenia dla 5 podmiotów: Centrum Kształcenia Podyplomowego Pielęgniarek i Położnych, Krajowej Szkoły Skarbowości, Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa, Spółki PL.2012+sp.z o.o. oraz Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Spod nadzoru wykreślono natomiast ogółem 70 instytucji. Było to o 9 więcej niż przed rokiem (61), natomiast aż o 186 mniej niż w 2015 r. Przyczynami wykreśleń były podobnie jak w latach ubiegłych: likwidacja lub upadłość podmiotu, jego przekształcenie, połączenie z inną instytucją, podział na dwie nowe instytucje lub też utrata statusu samodzielnej jednostki organizacyjnej.

Wśród archiwów państwowych sprawujących nadzór nad największą liczbą podmiotów pozostają w ostatnich latach AP w Warszawie (817), AP w Katowicach (752), AP we Wrocławiu (710) oraz AN w Krakowie (654).

Wykres nr 6. Liczba jednostek nadzorowanych przez poszczególne archiwa państwowe w 2017 r.

Powyższe dane pochodzą z prowadzonej przez archiwa państwowe w 2017 r. ewidencji jednostek nadzorowanych w systemie teleinformatycznym NIKA.

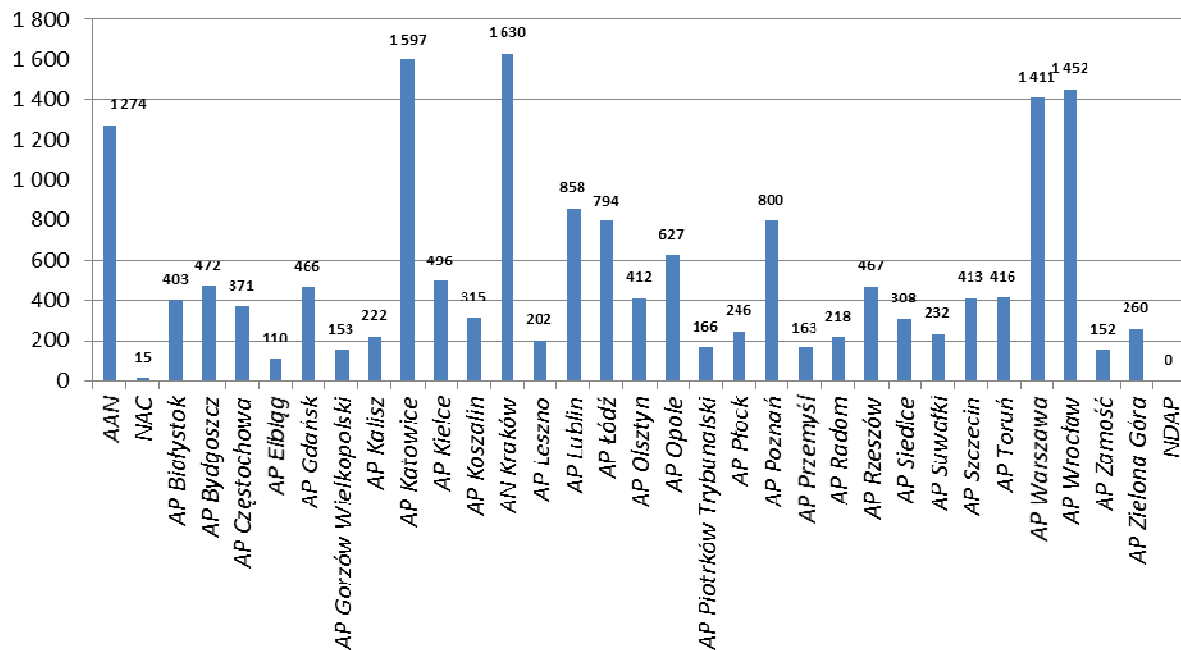
2.4.2. Wyrażanie zgody na zniszczenie dokumentacji

Od listopada 2015 r. właściwy dyrektor archiwum państwowego wyraża zgodę na brakowanie dokumentacji niearchiwalnej poprzez stwierdzenie, że wśród dokumentacji przeznaczanej na brakowanie nie znajdują się materiały archiwalne. Oznacza to, że za niszczenie dokumentacji, która straciła walor użyteczności i upłynął okres jej przechowywania odpowiada kierownik danej jednostki organizacyjnej. Nie zmienia to faktu, że każdorazowo musi on wystąpić ze stosownym wnioskiem do archiwum państwowego i uzyskać zgodę na brakowanie.

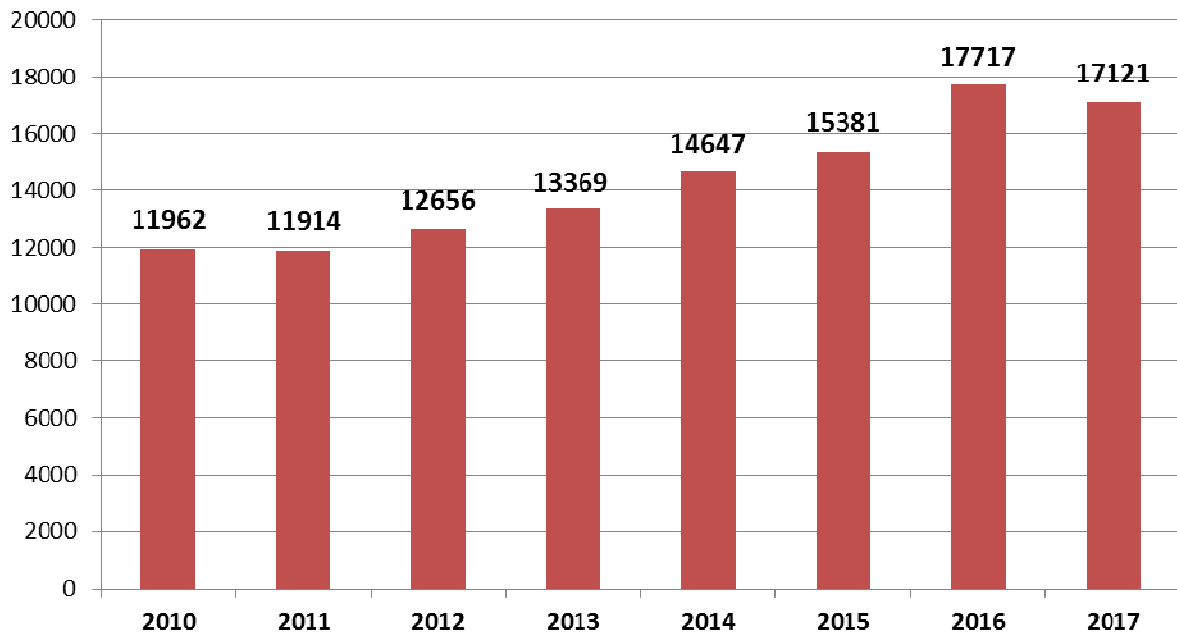
W roku sprawozdawczym dyrektorzy archiwów państwowych w ramach swoich uprawnień wyrazili **17 121** zgód na zniszczenie **460 915,46 mb** (blisko 461 km) dokumentacji (spadek o niecałe 90 km w porównaniu do 2016 r.). Najwięcej zgód wydał dyrektor AN w Krakowie (1 630), AP w Katowicach (1 597), AP we

Wrocławiu (1 452), AP w Warszawie (1 411) oraz AAN (1 274). Dyrektorzy ww. archiwów są odpowiedzialni za proces brakowania dokumentacji z jednostek takich jak m.in.: Poczta Polska S.A. Polskie Koleje Państwowe S.A., PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., PKP Cargo, Urząd Komunikacji Elektronicznej, Bank Gospodarstwa Krajowego, Operator Gazociągów Przesyłowych GAZ-SYSTEM, Ekspozytury Centralnej Informacji przy Wydziałach Ksiąg Wieczystych, Oddziały Centralnej Informacji przy Wydziałach Krajowych Rejestrów Sądowych.

Wykres nr 7. Liczba wyrażonych przez archiwa państwowe zgód na brakowanie dokumentacji niearchiwalnej w roku 2017

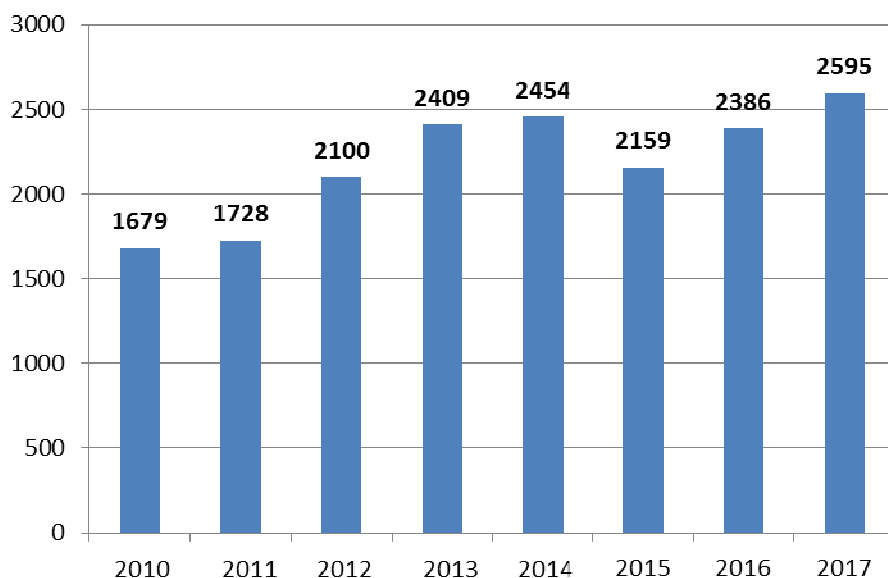
Wykres nr 8. Zmiany w liczbie wyrażonych przez archiwa państwowe zgód na brakowanie dokumentacji niearchiwalnej w latach 2010-2017

Działania w zakresie wyrażania zgody na brakowanie dokumentacji niearchiwalnej poprzedzone były szczegółowymi postępowaniami wyjaśniającymi, w trakcie których wielokrotnie przedstawiciele archiwów państwowych sugerowali wydłużenie czasu przechowywania dokumentacji ze względu na jej znaczenie dowodowo-prawne i praktyczne.

Łączna liczba przeprowadzonych ekspertyz to 2 595.

Wykres nr 9. Zmiany w liczbie ekspertyz przeprowadzonych przez archiwa państwowe w latach 2010-2017

Obserwowanym od dłuższego czasu zjawiskiem jest również fakt zwracania się do archiwów państwowych podmiotów ze sfery prywatnej, z wnioskami o zaopiniowanie sposobu wartościowania dokumentacji. W roku 2017 liczba takich wniosków nieco wzrosła w porównaniu z rokiem ubiegłym. Archiwa państwowe wyraziły w sumie 514 opinie w sprawach dotyczących zniszczenia 15 272,15 m.b. (ponad 15 km) dokumentacji dla tychże podmiotów.

2.4.3. Brakowanie dokumentacji z zasobu własnego archiwów państwowych

W zasobach archiwów państwowych znajduje się dokumentacja przejęta bez dokonania właściwej oceny jej wartości (np. porzucona dokumentacja zabezpieczana po zakończeniu II wojny światowej lub dokumentacja przejmowana po upadających zakładach pracy w wyniku transformacji ustrojowej w 1989 r.). W wyniku sukcesywnie prowadzonych w archiwach prac nad opracowaniem zasobu przeprowadzane jest wartościowanie tej dokumentacji celem ustalenia, jaka jej część rzeczywiście stanowi dokumentację o wartości historycznej (tj. materiały archiwalne). Z tego względu wszczynana jest co pewien czas procedura tzw. brakowania dokumentacji z własnego zasobu. Procedura powyższa prowadzona była za wiedzą Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, który dodatkowo za każdym razem zasięgał opinii Centralnej Komisji Archiwalnej Oceny Dokumentacji. Taka sytuacja miała miejsce do 2017 r. kiedy to nastąpiła zmiana zarządzenia w sprawie powołania oraz zakresu i trybu działania Centralnej Komisji Archiwalnej Oceny Dokumentacji. Celem zmiany przedmiotowego zarządzenia było dostosowanie jego zapisów do nowego zarządzenia nr 3 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 31 stycznia 2017 r. w sprawie brakowania dokumentacji z zasobu własnego archiwów państwowych oraz dokonania zmian dotychczasowego brzmienia § 3 pkt 1 zmienianego zarządzenia.

2.5. Szkolenia, doradztwo

Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych i podległe mu jednostki w okresie sprawozdawczym udzielały licznych opinii podmiotom zewnętrznym w zakresie zarządzania dokumentacją. Najczęściej były to opinie przekazywane w formie telefonicznej, z wykorzystaniem poczty elektronicznej lub w ramach indywidualnych konsultacji, rzadziej w formie bardziej formalnej, na pisemny wniosek zainteresowanych. Najczęstszym obszarem tematycznym konsultacji pozostały pytania dotyczące rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 stycznia 2011 r. w sprawie instrukcji kancelaryjnej, jednolitych rzeczowych wykazów akt oraz instrukcji o organizacji i zakresie działania archiwów zakładowych. Wiele wyjaśnień udzielanych przez archiwistów związanych też było z coraz większym zainteresowaniem wdrażaniem systemów elektronicznego zarządzania dokumentacją (EZD). Pojawiły się też zapytania związane z wejściem w życie nowelizacji prawa archiwalnego oraz nowych aktów wykonawczych.

Wspierano podmioty publiczne w procesie tworzenia przepisów kancelaryjnych i archiwalnych oraz wdrażania systemów EZD. Odbyto w tym zakresie kilkanaście spotkań roboczych m.in. z następującymi podmiotami:

- Ministerstwem Sportu,
- Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- Państwową Inspekcją Pracy,
- Państwowym Gospodarstwem Wodnym Wody Polskie,
- Prokuraturą Krajową,
- Krajowym Ośrodkiem Wsparcia Rolnictwa,
- Generalną Dyрекcją Ochrony Środowiska,
- Agencją Nieruchomości Rolnych,
- Agencją Rynku Rolnego,
- Zakładem Ubezpieczeń Społecznych,
- Ministerstwem Finansów odnośnie przepisów dla Krajowej Administracji Skarbowej,
- Ministerstwem Rozwoju,
- Ministerstwem Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej,
- Agencją Bezpieczeństwa Wewnętrznego,
- Polską Akademią Nauk.

Ponadto w roku sprawozdawczym przeprowadzono warsztaty szkoleniowe dla pracowników NDAP z zakresu stosowania przepisów kancelaryjnych i archiwalnych w dniach 25 stycznia i 4 kwietnia 2017 r. oraz 2 szkolenia dla pracowników Departamentu Kształtowania Narodowego Zasobu Archiwalnego; jedno w dniu 28 lutego 2017 r. z zakresu kontroli systemu EZD, drugie w dniach 27-28 marca 2017 z zakresu sporządzania wystąpień pokontrolnych.

Na stronie internetowej www.archiwa.gov.pl prowadzono w dalszym ciągu specjalny serwis, w którym zamieszczano informacje z zakresu nadzoru archiwalnego oraz aktualizacje przepisów w wymienionym zakresie.

3. Techniczne zabezpieczenie zasobu w archiwach państwowych

Zasób archiwów państwowych poddawany jest zabiegom z zakresu konserwacji właściwej i masowej oraz przedsięwzięciom profilaktycznym.

W archiwach państwowych działają cztery pracownie konserwacji masowej (w AAN, AP w Gdańsku, AP w Katowicach oraz AP w Warszawie), pracownie konserwacji tradycyjnej i pracownie zabezpieczania archiwaliów o charakterze introligatorsko-renowatorskim.

Ponadto w sieci archiwów funkcjonuje Centralne Laboratorium Konserwacji Archiwaliów (dalej CLKA) działające w ramach AGAD, zajmujące się – poza pracami związanymi z konserwacją właściwą – działalnością naukowo-badawczą, a także wspieraniem jednostek państwowej sieci archiwalnej w zakresie prawidłowego przechowywania zbiorów.

3.1. Nadzór i działania koordynacyjne Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w zakresie zabezpieczania zasobu

Działania nadzorcze i koordynacyjne Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w zakresie technicznego zabezpieczania zasobu w roku sprawozdawczym obejmowały przede wszystkim:

- koordynowanie (we współpracy z CLKA) prac pracowni konserwacji masowej archiwaliów oraz ocenę rezultatów ich pracy;
- analizę zapotrzebowania archiwów państwowych na środki finansowe na zakup opakowań ochronnych oraz przekazywanie środków na zabezpieczenie zasobu archiwalnego w zakresie zgłoszonym przez poszczególne jednostki;
- współpracę merytoryczną oraz objęcie patronatem honorowym 5. Targów Konserwacji i Restauracji Zabytków oraz Ochrony, Wyposażenia Archiwów, Muzeów i Bibliotek DZIEDZICTWO oraz Ogólnopolskich Dni Konserwatorskich;
- zajęcie stanowiska wobec wniosku Instytutu Pamięci Narodowej o generalne upoważnienie do rozszywania materiałów archiwalnych użyczonych z archiwów państwowych.

3.2. Konserwacja właściwa i masowa w archiwach państwowych

Materiały archiwalne przechowywane w archiwach państwowych w 2017 r. poddawane były zabiegom indywidualnym, wśród których wymienić należy przede wszystkim:

- czyszczenie mechaniczne (ponad 270 000 kart);

- sklejanie i podklejanie przedarc, pęknięć (ponad 134 000 kart);
- prostowanie (ponad 98 000 kart);
- uzupełnianie ubytków (ponad 49 000 kart);
- kąpiele wodne lub w rozpuszczalnikach (ponad 37 000 kart).

Ponadto – wedle potrzeb – wykonywano także inne zabiegi konserwatorskie, m.in. regenerację struktury papieru, dezynfekcję indywidualną, dublowanie, naprawy lub rekonstrukcje bloku księgi i poszytu, reperacje i rekonstrukcje opraw. Przeprowadzenie konserwacji wymagało niejednokrotnie rozdublowywania, rozklejania, usuwania wcześniejszych reperacji, rozłożenia bloku księgi lub poszytu.

Znaczna część prac związana była z konserwatorskim przygotowaniem materiałów archiwalnych do digitalizacji.

Masowe zabiegi konserwatorskie polegały przede wszystkim na odkwaszaniu papieru. Odkwaszanie prowadzone było w technologii C900 przeznaczonej dla akt luźnych wytworzonych w XIX i XX w. oraz metodą Bookkeeper dla ksiąg, poszytów i archiwaliów, które ze względu na technikę wykonania nie mogą być odkwaszane metodami wodnymi.

W 2017 r. w pracowniach konserwacji masowej, funkcjonujących w AAN, AP w Gdańsku, AP w Katowicach oraz AP w Warszawie, odkwaszaniu poddano łącznie ponad 500 000 kart, tj. ponad 60 m.b. materiałów archiwalnych. W ramach współpracy między pracowniami masowego odkwaszania a poszczególnymi archiwami państwowymi, pracami z zakresu konserwacji masowej objęto materiały z zasobu AP w Białymstoku, AP w Bydgoszczy, AP w Elblągu, AP w Kaliszu, AP w Lesznie, AP w Łodzi, AP w Piotrkowie Trybunalskim, AP w Przemyślu, AP w Siedlcach, AP we Wrocławiu.

Ponadto dezynfekcji poddano prawie 3 000 m.b. materiałów archiwalnych.

3.3. Profilaktyka konserwatorska w archiwach państwowych

Archiwa państwowe podejmowały także działania profilaktyczne, mające na celu zapewnienie materiałom archiwalnym optymalnych warunków przechowywania oraz zapobieżenie ich degradacji. Wśród działań z zakresu profilaktyki konserwatorskiej wymienić należy przede wszystkim:

- odkurzanie akt (ponad 13 000 m.b.);
- umieszczanie materiałów archiwalnych w pudłach i teczkach z tektury bezkwasowej (ponad 6 000 m.b.);

- kontrolę warunków przechowywania zasobu w magazynach, w tym rejestrowanie, monitorowanie i analizowanie parametrów temperatury i wilgotności względnej powietrza.

Ponadto umieszczano akta w specjalnych obwolutach ochronnych, przepakowywano akta i wymieniano zniszczone obwoluty, teczki i pudła.

3.4. Inne prace związane z działalnością w zakresie konserwacji zasobu

W 2017 r., podobnie jak w latach ubiegłych, w archiwach państwowych – oprócz prac związanych z konserwacją właściwą archiwaliów – wykonywano przeglądy stanu zachowania wybranych materiałów, ekspertyzy oceniające stan skażenia biologicznego akt i pomieszczeń magazynowych oraz ekspertyzy dotyczące stanu zachowania oraz warunków przechowywania materiałów archiwalnych w archiwach zakładowych i składnicach akt. Udzielano konsultacji, organizowano, wizyty studyjne, staże, szkolenia oraz uczestniczono w projektach badawczych.

Kontynuowana była współpraca archiwów państwowych posiadających pracownie konserwacji właściwej z archiwami, które dysponują jedynie możliwościami ograniczonego zabezpieczania zasobu.

Sprawowano także nadzór konserwatorski nad materiałami archiwalnymi wypożyczanymi na wystawy (przygotowywanie dokumentacji stanu zachowania obiektów, przygotowanie archiwaliów do transportu, asysta konserwatorska przy transporcie i aranżacji wypożyczanych obiektów na wystawie).

4. Reprografia zabezpieczająca w archiwach państwowych

4.1. Nadzór i działania koordynacyjne Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w zakresie digitalizacji zasobu archiwów państwowych

Działania nadzorcze i koordynacyjne Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w obszarze digitalizacji zasobu archiwów państwowych w 2017 r. obejmowały przede wszystkim:

- monitorowanie procesu digitalizacji materiałów archiwalnych, w tym:
 - gromadzenie danych dotyczących digitalizacji w ramach działalności własnej archiwów państwowych,
 - koordynowanie realizacji *Programu digitalizacji materiałów archiwalnych z zasobu archiwów polskich i zagranicznych*
 - koordynowanie realizacji projektu digitalizacji ze środków przyznanych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego na digitalizację zasobu archiwów państwowych;
- przygotowanie oraz wdrożenie dokumentu *Strategia digitalizacji zasobu archiwów państwowych na lata 2018-2023*;
- organizację spotkania dla pracowników archiwów państwowych dotyczącego wdrożenia *Strategii digitalizacji zasobu archiwów państwowych na lata 2018-2023*, które odbyło się w siedzibie NDAP 8 grudnia 2017 r.;
- prowadzenie działań mających na celu pozyskanie na cele digitalizacji środków europejskich w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa, w tym złożenie wniosku o dofinansowanie dla projektu „Archiwa Cyfrowe”, przewidującego wykonanie ponad 16 mln kopii cyfrowych materiałów z zasobu 12 archiwów państwowych, z czego ponad 15 mln skanów miało zostać udostępnionych on-line w portalu www.szukajwarchiwach.pl. W 2017 r. wniosek został odrzucony, jednak planowane jest ponowne wystąpienie o środki finansowe na realizację projektu w 2018 r.

4.2. Digitalizacja w roku sprawozdawczym

W 2017 r. kontynuowano działania związane z digitalizacją zasobu archiwalnego oraz udostępnianiem uzyskanych kopii cyfrowych w rozległych sieciach informatycznych. Skanowaniu poddawano oryginały materiałów archiwalnych i mikrofilmy. Kopie sporządzano również na potrzeby prowadzonej działalności popularyzacyjnej, edukacyjnej i wydawniczej.

Podobnie jak w latach ubiegłych, archiwa państwowe sporządzały kopie cyfrowe materiałów archiwalnych w ramach działalności własnej, jak również

pozyskiwały je w ramach kontynuowanego *Programu digitalizacji materiałów archiwalnych z zasobu archiwów polskich i zagranicznych*, przewidującego wykonywanie skanów przez usługodawców zewnętrznych. Ponadto w 2017 r. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego przyznał dodatkowe środki na wsparcie digitalizacji zasobu archiwów państwowych. Pozyskaniem znacznej liczby kopii cyfrowych zaowocowała również współpraca ze środowiskami genealogicznymi.

Tabela nr 1. Kopie cyfrowe wykonane i pozyskane w 2017 r.

Działania w zakresie digitalizacji	liczba j.a. poddanych digitalizacji	liczba wykonanych skanów
digitalizacja w pracowniach digitalizacji funkcjonujących w archiwach państwowych	118 272	4 468 491
digitalizacja we współpracy ze środowiskami genealogicznymi		669 258
digitalizacja na podstawie umów z podmiotami		1 751 102
<i>Program digitalizacji materiałów archiwalnych z zasobu archiwów państwowych</i>	87 291	1 322 604
projekt digitalizacji z dodatkowych środków przekazanych przez MKiDN	13 389	891 107
Łącznie:	218 952	9 102 562

Łącznie w roku sprawozdawczym zgromadzone przez archiwa państwowe zbiory cyfrowych kopii materiałów archiwalnych zwiększyły się o ponad 9 mln. Podobnie jak w latach ubiegłych, digitalizowano księgi metrykalne i akta stanu cywilnego, akta meldunkowe, akta miast, archiwa rodzinne, księgi meldunkowe oraz akta starostw powiatowych. Ponadto digitalizacji poddano 1 819 godzin materiałów audiowizualnych. Oprócz kopii zabezpieczających pozyskiwano także – przede wszystkim w ramach współpracy ze środowiskami genealogicznymi – kopie użytkowe.

4.2.1. Digitalizacja zasobu w ramach działalności własnej

W wyniku digitalizacji prowadzonej w ramach działań własnych, w tym w funkcjonujących w archiwach państwowych pracowniach digitalizacyjnych, a także we współpracy ze środowiskami genealogicznymi oraz na podstawie umów z podmiotami (muzeami, stowarzyszeniami) cyfrowy zasób archiwów państwowych zwiększył się o prawie 6,9 mln kopii cyfrowych, z których ponad 4,4 mln zostało wykonanych w pracowniach digitalizacyjnych. Dodatkowo archiwa państwowe

wykonały ponad 368 godzin cyfrowych kopii dokumentów dźwiękowych i filmowych. Łącznie kopiowaniu poddano ponad 118 000 j.a.

AP w Toruniu i AP w Bydgoszczy kontynuowały digitalizację akt w związku z realizowanym w latach 2014-2015 projektem genealogicznym dla mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego *Źródła genealogiczne mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego*.

Ponad 2,4 mln kopii cyfrowych archiwa państwowe pozyskały w 2017 r. w wyniku współpracy z towarzystwami genealogicznymi, a także innymi instytucjami. W ten sposób zbiory kopii cyfrowych (przede wszystkim użytkowych) wzbogacały m.in.:

- AP w Gdańsku (porozumienie z Pomorskim Towarzystwem Genealogicznym na wykonanie użytkowych kopii cyfrowych pomorskich akt USC, w ramach którego pozyskano 32 700 kopii cyfrowych);
- AP w Katowicach (współpraca z Fundacją „Chrońmy Dziedzictwo” w Lublinie, która zaowocowała pozyskaniem ponad 96 000 skanów);
- AP w Kielcach (współpraca ze Świętokrzyskim Towarzystwem Genealogicznym „Świętogen”, w wyniku której Archiwum pozyskało prawie 463 000 fotografii cyfrowych);
- AP w Łodzi (współpraca z Polskim Towarzystwem Genealogicznym, w ramach której pozyskano ponad 121 000 fotografii cyfrowych aktów stanu cywilnego, a także współpraca z Archiwum Archidiecezjalnym w Łodzi, dzięki której pozyskano ponad 82 000 skanów z mikrofilmów akt metrykalnych);
- AP w Opolu (współpraca ze Stowarzyszeniem Opolscy Genealodzy, w ramach której pozyskano prawie 8 000 kopii cyfrowych);
- AP w Toruniu (współpraca z Fundacją „Chrońmy Dziedzictwo” w Lublinie, w ramach której wykonano ponad 422 000 fotografii);
- AP w Warszawie (w ramach kontynuowanej współpracy z Fundacją „Chrońmy Dziedzictwo” otrzymano prawie 412 000 kopii cyfrowych);
- AP we Wrocławiu (współpraca ze Śląskim Towarzystwem Genealogicznym, w wyniku której pozyskano ponad 23 000 skanów).

4.2.2. Program digitalizacji materiałów archiwalnych w 2017 r.

W ramach *Programu digitalizacji materiałów archiwalnych z zasobu archiwów polskich i zagranicznych w 2017 r.* 26 archiwów państwowych otrzymało środki na sfinansowanie wykonania kopii cyfrowych przez usługodawców zewnętrznych. Łącznie na ten cel przeznaczono ponad 1,2 mln zł. W wyniku uczestnictwa w programie archiwa państwowe uzyskały ponad 1,3 mln skanów z ponad 87 000 j.a.

4.2.3. Projekt digitalizacji z dodatkowych środków przekazanych przez MKiDN

W roku sprawozdawczym Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w związku z wnioskiem NDAP, podjął decyzję o dofinansowaniu digitalizacji prowadzonej w archiwach państwowych, przekazując na ten cel środki finansowe w wysokości 900 tys. zł. W ramach projektu 25 archiwów państwowych poddało digitalizacji ponad 13 000 j.a., z których wykonano ponad 891 000 kopii cyfrowych. Dodatkowo AP w Lublinie, AP w Piotrkowie Trybunalskim oraz AP we Wrocławiu pozyskały cyfrowe kopie ponad 708 godzin nagrań dźwiękowych oraz ponad 742 godzin filmów.

4.3. Zbiory kopii cyfrowych w archiwach państwowych

Archiwa państwowe gromadzą kopie cyfrowe materiałów z zasobu własnego, a także spoza państwowego zasobu archiwalnego. Według stanu na dzień 31 grudnia 2017 r. wśród kopii cyfrowych materiałów z zasobu własnego znajdowało się ponad 81 mln kopii tekstowych, ponad 1,2 mln kopii fotografii oraz innych obiektów ikonograficznych, a także kopie ponad 29 000 nagrań dźwiękowych oraz prawie 900 filmów.

Natomiast zbiory kopii cyfrowych materiałów spoza państwowego zasobu archiwalnego obejmowały ponad 3,6 mln stron dokumentów tekstowych, ponad 10 000 fotografii i obiektów ikonograficznych, 540 nagrań dźwiękowych oraz 25 filmów.

Tabela nr 2. Zbiory kopii cyfrowych w archiwach państwowych w 2017 r. [na podstawie sprawozdań statystycznych KN-1 według stanu na dzień 31 grudnia 2017 r.]

typ kopii	z zasobu własnego		spoza zasobu	
	oryginały: liczba stron/jednostek	rozmiar w GB	oryginały: liczba stron/jednostek	rozmiar w GB
filmy	896	14 152,22	25	633,00
fotografie, ikonografia	1 211 542	169 656,32	10 603	397,07
nagrania dźwiękowe	29 231	9 925,74	540	623,30
tekstowe	81 697 035	1 936 289,248	3 646 912	14 178,47

4.4. Digitalizacja i mikrofilmowanie w archiwach zagranicznych

Prace nad uzupełnianiem państwowego zasobu archiwalnego poprzez kopiowanie w archiwach zagranicznych materiałów dotyczących Polski i Polaków prowadzone były zarówno przez NDAP, jak i niektóre z archiwów państwowych.

Kontynuowano realizację wieloletniej umowy pomiędzy NDAP a Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym Ukrainy we Lwowie w zakresie mikrofilmowania poloników. Pozyskano kolejną partię klatek mikrofilmowych (ponad 55 tys.) z zespołu nr 770, Tymczasowy Wydział Samorządowy we Lwowie.

Pozyskano także w drodze wymiany bezdewizowej z Centralnego Państwowego Archiwum w Wilnie 25 tys. skanów, które zostały przekazane do AAN. Stronie litewskiej przekazano kolejną partię skanów z ksiąg metrykalnych z zasobu AP w Suwałkach.

AGAD w ramach wieloletniej umowy o współpracy z Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym Ukrainy we Lwowie i Instytutem Badań nad Dziedzictwem Kulturowym Europy w Białymstoku pozyskało kopie cyfrowe (skany) poloników z zasobu archiwum lwowskiego z 12 zespołów archiwalnych (370 j.a.) oraz kopie inwentarzy archiwalnych w łącznej liczbie 303 501 skanów (1,79 TB).

AP w Przemyślu w ramach zawartych umów o odpłatne wykonanie skanów z zasobów archiwów ukraińskich, uzupełniających zbiory archiwum przemyskiego, pozyskało łącznie 43 tys. skanów dokumentów, w tym 26 tys. skanów z Centralnego Państwowego Archiwum Historycznego Ukrainy we Lwowie (z zespołu *Konsystorz Rzymskokatolicki*) i 17 tys. skanów z Archiwum Państwowego Obwodu Lwowskiego we Lwowie (z zespołu *Związek Obrońców Lwowa z listopada 1918 r.*).

4.5. Mikrofilmowanie w roku sprawozdawczym

W związku z zaleceniem wygaszania mikrofilmowania w archiwach państwowych, w 2017 r. działania te prowadzone były w ograniczonym zakresie. Mikrofilmy materiałów archiwalnych wykonywały: AP w Szczecinie, AP w Przemyślu, AP w Piotrkowie Trybunalskim oraz AP w Katowicach. Łącznie w 2017 r. wykonano prawie 250 000 klatek mikrofilmów zabezpieczających.

5. Wykorzystanie zasobu archiwalnego

5.1. Nadzór i działania koordynacyjne Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w zakresie wykorzystywania zasobu archiwalnego

Działania nadzorcze i koordynacyjne Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w obszarze wykorzystywania zasobu archiwalnego obejmowały przede wszystkim:

- działanie Naczelnego Dyrektora jako organu odwoławczego i skargowego w sprawach udostępniania materiałów archiwalnych i urzędowego potwierdzania treści tych materiałów;
- wydanie nowego zarządzenia w sprawie organizacji udostępniania materiałów archiwalnych w archiwach państwowych w związku z nowelizacją przepisów ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach wprowadzoną ustawą o ponownym wykorzystywaniu informacji sektora publicznego (zarządzenie Nr 24 NDAP z dnia 18 maja 2017 r. w sprawie organizacji udostępniania materiałów archiwalnych w archiwach państwowych);
- organizację szkolenia dla pracowników archiwów państwowych w zakresie udostępniania materiałów archiwalnych w związku z nowymi regulacjami (14 grudnia 2017 r.);
- udział w pracach nad projektem nowelizacji ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach wynikającej z implementacji europejskiego rozporządzenia ogólnego o ochronie danych;
- udzielanie wyjaśnień oraz interpretowanie, zarówno na potrzeby osób prywatnych, jak i instytucji, przepisów dotyczących udostępniania zasobu archiwalnego, w tym prezentacja zasad i praktyk korzystania z zasobu archiwalnego na potrzeby Departamentu Spraw Obywatelskich Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji (w kontekście zmiany sposobu udostępniania niektórych ksiąg stanu cywilnego w ustawie – Prawo o aktach stanu cywilnego);
- przeprowadzenie oceny funkcjonowania w archiwach państwowych znowelizowanych przepisów ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach w zakresie udostępniania wprowadzonych ustawą o ponownym wykorzystywaniu informacji sektora publicznego;
- kontrole w zakresie urzędowych potwierdzeń materiałów archiwalnych w AP w Rzeszowie, AP we Wrocławiu, AP w Kielcach, AP w Katowicach oraz AP w Radomiu.

5.2. Tendencje wykorzystania zasobu archiwalnego

Wykorzystywanie materiałów archiwalnych przechowywanych przez archiwa państwowe obejmuje przede wszystkim: bezpośrednie i pośrednie udostępnianie zasobu, wydawanie zaświadczeń, uwierzytelnionych odpisów, wyciągów i wypisów oraz uwierzytelnionych reprodukcji, a także dostarczanie materiałów archiwalnych dla potrzeb postępowania prowadzonego przez upoważnione organy oraz wypożyczenia materiałów archiwalnych, w szczególności do celów wystawienniczych.

W 2017 r. w zakresie wykorzystania zasobu archiwalnego w skali całej sieci archiwalnej odnotowano:

- liczbę użytkowników zasobu archiwalnego oraz liczbę odwiedzin w czytelnich na poziomie porównywalnym z 2016 r.;
- utrzymanie się tendencji spadkowej w zakresie ilości materiałów archiwalnych udostępnianych w czytelnich;
- utrzymanie się liczby kwerend na poziomie porównywalnym z rokiem poprzednim;
- nieznaczny wzrost liczby użytkowników oraz liczby odsłon serwisu szukajwarchiwach.pl, w którym udostępniane są kopie cyfrowe materiałów archiwalnych z zasobu wszystkich archiwów państwowych, w porównaniu do 2016 r.

5.3. Użytkownicy zasobu archiwów państwowych oraz cele korzystania z materiałów archiwalnych

Archiwa państwowe udostępniają zasób archiwalny wszystkim zainteresowanym. Pełnią przy tym także funkcję urzędów wiary publicznej. Z tego tytułu są uprawnione do wydawania zaświadczeń, uwierzytelnionych kopii i odpisów z przechowywanych materiałów archiwalnych. Z dokumentów można korzystać samodzielnie w czytelnich oraz za pośrednictwem serwisów internetowych, m.in. szukajwarchiwach.pl, genealogiawarchiwach.pl, zawierających zdigitalizowaną część zasobu. Poszukiwania dokumentów lub informacji można również zlecić archiwum.

W 2017 r. ponad 27 500 osób prowadziło badania w czytelnich archiwów państwowych. Podczas ponad 81 000 wizyt skorzystano z ok. 1,38 mln jednostek⁵.

⁵ Podana wartość uwzględnia udostępnianie zasobu NAC wyrażone w j.a. Uwzględniając dane NAC wyrażone w j.inw., w skali całej sieci archiwalnej udostępniono ok. 736 000 jednostek. Różnica wynika ze specyfiki zasobu NAC, składającego się w przeważającej mierze z fotografii. W przypadku danych charakteryzujących udostępnianie w tym Archiwum, zgodnie z przepisami metodycznymi obowiązującymi w 2017 r., wartość wyrażona w j.a. określała udostępnianie pojedynczych fotografii, natomiast wartość w j. inw. – liczbę tematów, mogących zawierać nawet kilkadziesiąt j.a.

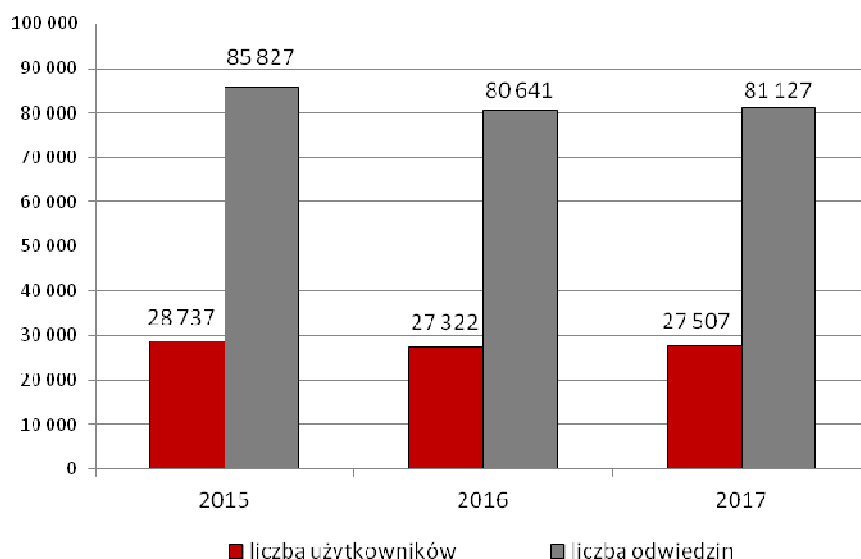
Podobnie jak w latach ubiegłych, najczęściej korzystano z zasobu archiwów państwowych w celu naukowym i genealogicznym.

Archiwa państwowe zrealizowały także prawie 72 600 kwerend, czyli przeprowadziły na zlecenie użytkowników poszukiwania wskazanych dokumentów lub informacji.

5.3.1 Udostępnianie materiałów archiwalnych w czytelnich

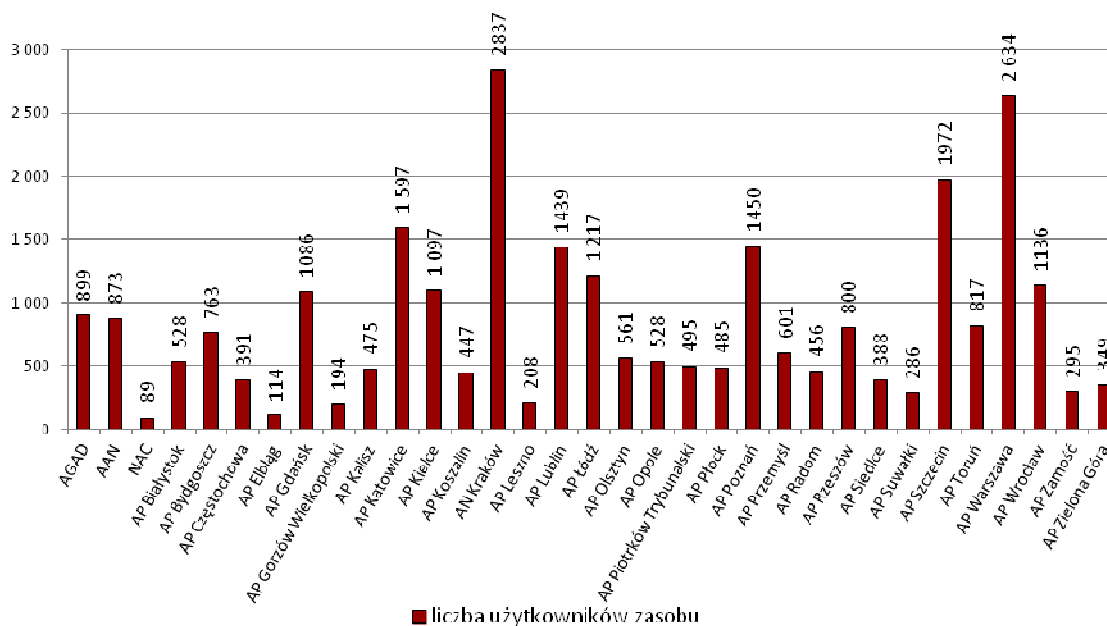
W 2017 r. czytelnie archiwów państwowych odwiedziło o 185 użytkowników więcej niż w roku poprzednim, co przełożyło się na wzrost liczby użytkowników o 0,68%. Wzrosła liczba odwiedzin – odnotowano o 486 wizyt (tj. o 0,60%) więcej niż w 2016 r.

Wykres nr 10. Użytkownicy i odwiedziny archiwów państwowych w latach 2015-2017 [na podstawie danych ze sprawozdań statystycznych KN-1 archiwów państwowych]

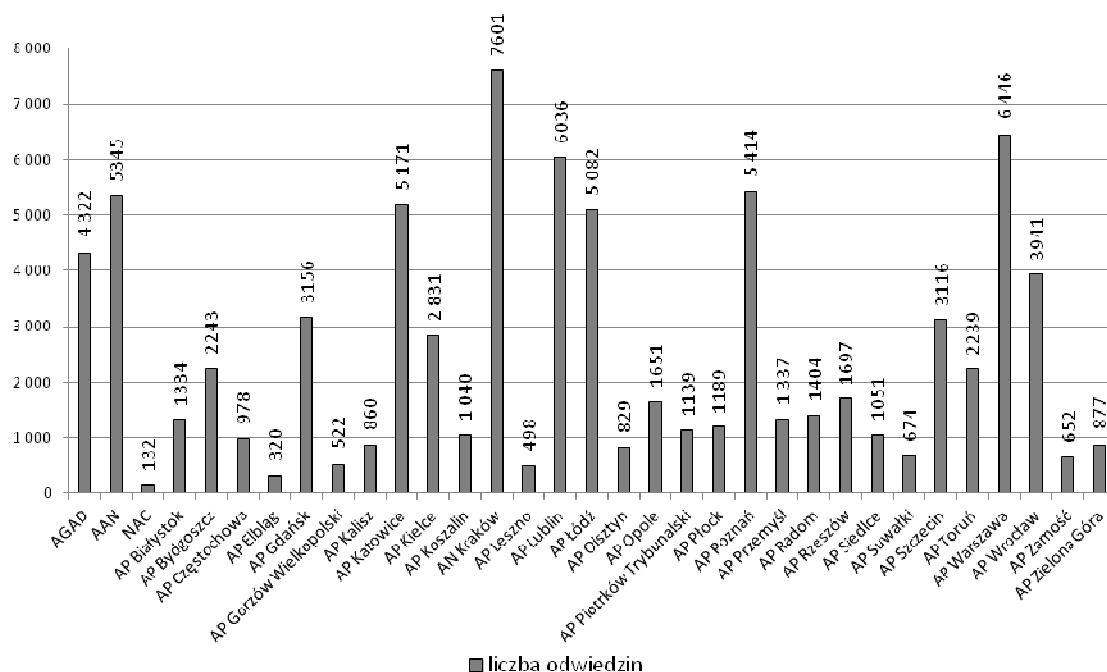
W 2017 r. najwięcej osób odwiedziło: AN w Krakowie (2 837), AP w Warszawie (2 634) oraz AP w Szczecinie (1 972).

Wykres nr 11. Użytkownicy zasobu w czytelnich archiwów państwowych w 2017 r. [na podstawie danych ze sprawozdań statystycznych KN-1 archiwów państwowych według stanu na dzień 31 grudnia 2017 r.]

Najczęściej odwiedzane były: AN w Krakowie (7 601), AP w Warszawie (6 446) oraz AP w Lublinie (6 036).

Wykres nr 12. Odwiedziny w czytelnich archiwów państwowych w 2017 r. [na podstawie danych ze sprawozdań statystycznych KN-1 archiwów państwowych według stanu na dzień 31 grudnia 2017 r.]

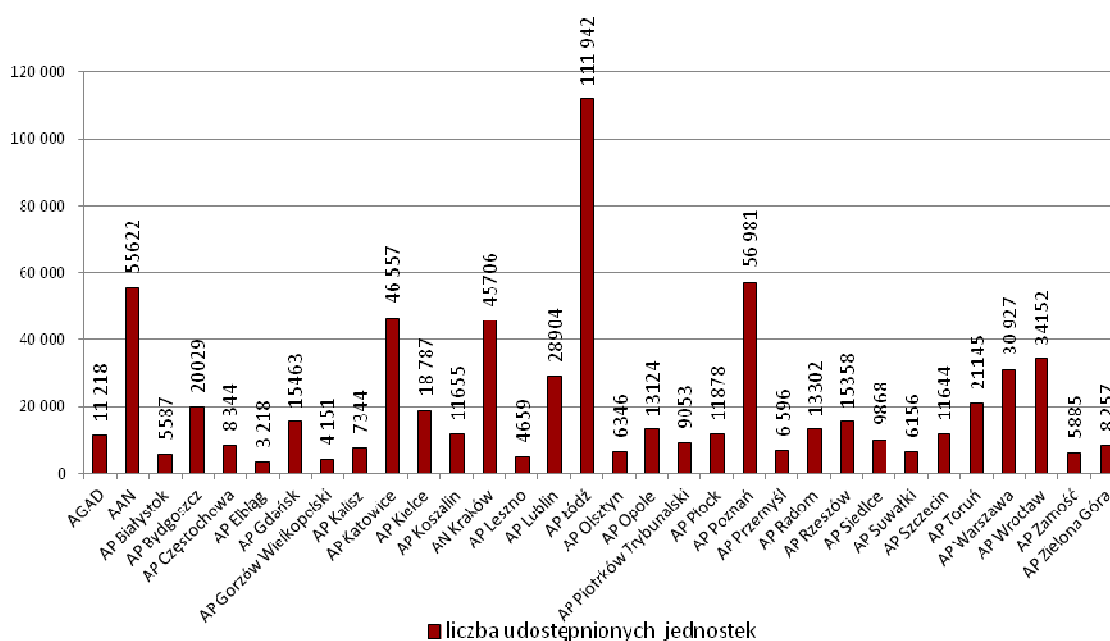
Szacuje się, że w 2017 r. w skali całej sieci archiwalnej największy odsetek użytkowników stanowiły, podobnie jak w roku poprzednim, osoby prowadzące

badania naukowe, a drugą pod względem liczebności grupę – użytkownicy prowadzący poszukiwania o charakterze genealogicznym.

Łącznie w 2017 r. archiwa państwowe udostępniły 1 377 006 jednostek, co w porównaniu do 2016 r. stanowi spadek o 14,74%. Zmniejszenie się liczby udostępniionych jednostek w znacznej mierze związane jest ze wskaźnikami odnotowanymi przez NAC. Wyłączając dane tego Archiwum – podlegające ze względu na specyfikę jego zasobu, składającego się w przeważającej mierze z fotografii, znacznym wahaniom – liczba udostępniionych jednostek spadła o 3,54%.

W 2017 r. najwięcej jednostek (717 148 j.a.) udostępniło NAC. Wśród pozostałych archiwów państwowych na pierwszym miejscu pod względem liczby udostępniionych jednostek znalazło się AP w Łodzi, gdzie udostępniiono 111 942 jednostki, AP w Poznaniu, w którym użytkownicy skorzystali z 56 981 jednostek oraz AAN, które udostępniło 55 622 jednostki.

Wykres nr 13. Udostępnianie zasobu w archiwach państwowych w 2017 r. (z wyłączeniem NAC) [na podstawie danych ze sprawozdań statystycznych KN-1 archiwów państwowych według stanu na dzień 31 grudnia 2017 r.]

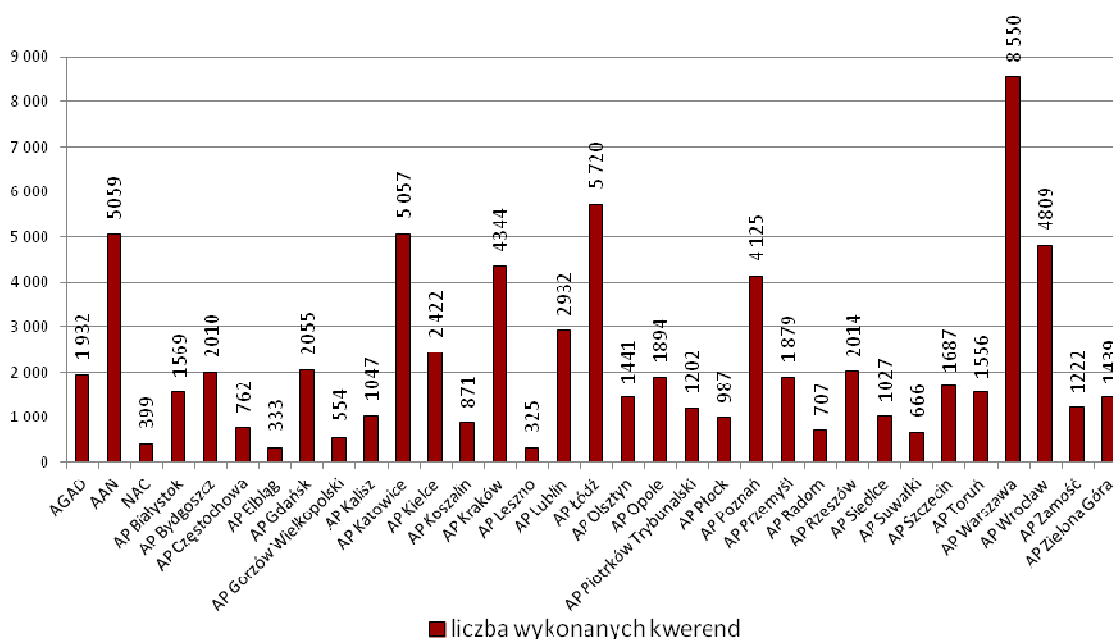

5.3.2. Kwerendy wykonywane przez archiwa państwowe

Archiwa państwowe na zlecenie użytkowników prowadziły we własnym zasobie poszukiwania informacji dotyczących określonego zagadnienia lub konkretnych osób.

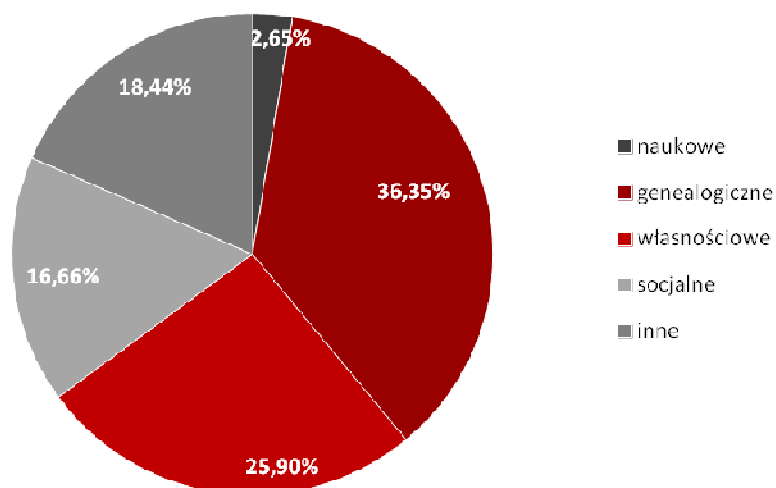
W 2017 r. archiwa państwowe zrealizowały 72 596 kwerend na podstawie zasobu archiwalnego. W porównaniu z rokiem poprzednim, liczba wykonanych kwerend spadła o 0,77%. Najwięcej kwerend zrealizowało AP w Warszawie (8 550), AP w Łodzi (5 720) oraz AAN (5 059).

Wykres nr 14. Kwerendy zrealizowane na podstawie zasobu archiwalnego w 2017 r. [na podstawie sprawozdań statystycznych archiwów państwowych według stanu na dzień 31 grudnia 2017 r.]

Struktura tematyczna kwerend w 2017 r. nie uległa istotnym zmianom w stosunku do roku poprzedniego.

Wykres nr 15. Struktura tematyczna kwerend w 2017 r. [na podstawie danych ze sprawozdań statystycznych KN-1 archiwów państwowych według stanu na dzień 31 grudnia 2017 r.]

Dominującym typem kwerend realizowanych w 2017 r. były poszukiwania genealogiczne (26 387 wniosków; 36,35%). Najwięcej tego typu kwerend

przeprowadziło AP w Łodzi (2 690), AP w Poznaniu (2 078) oraz AP we Wrocławiu (2 022). Drugą pod względem liczebności grupę kwerend (18 800 wniosków; 25,90%) stanowiły poszukiwania o charakterze własnościowym. Tego typu kwerendy szczególnie często były zlecane AP w Warszawie (5 617), AP w Łodzi (1 875) oraz AAN (1 462). Najrzadziej archiwa państwowe przeprowadzały kwerendy w celach naukowych (1 923; 2,65%). Badacze zdecydowanie częściej wybierają bowiem możliwość bezpośredniego korzystania z materiałów archiwalnych w czytelnich archiwów państwowych.

W związku z rozpoczęciem prac Parlamentarnego Zespołu ds. Oszacowania Wysokości Odszkodowań Należnych Polsce od Niemiec za Szkody Wyrządzone w trakcie II Wojny Światowej w archiwach państwowych wykonano wstępną kwerendę, w wyniku której zebrano informacje dotyczące materiałów archiwalnych, w których znajdują się informacje dotyczące strat poniesionych w czasie II wojny światowej. Oszacowano też liczbę przechowywanych kwestionariuszy strat wojennych, które będą przedmiotem indeksowania.

W NDAP udostępniano informacje o zasobie archiwalnym oraz wspierano poszukiwania prowadzone przez osoby prywatne i instytucje: zrealizowano 504 kwerendy pisemne o charakterze genealogicznym, informacyjnym, naukowym i własnościowym, 5 specjalnych oraz 7 urzędowych; ponadto udzielono informacji osobom zgłaszającym się osobiście (40 osób) lub telefonicznie (łącznie 691 kontaktów, w tym 419 zapytań o charakterze socjalnym, 47 genealogicznych, 17 własnościowych, 43 adresowe, 21 naukowych i 144 inne).

5.3.3. Udostępnianie cyfrowych kopii materiałów archiwalnych w Internecie

Archiwa państwowe systematycznie zwiększają liczbę udostępnianych w Internecie kopii cyfrowych. Kopie materiałów archiwalnych z zasobu archiwów państwowych dostępne są głównie w serwisie *szukajwarchiwach.pl*, a także w serwisie *genealogiawarchiwach.pl*, na stronach internetowych archiwów, w bibliotekach cyfrowych oraz serwisach innych instytucji współpracujących z archiwami.

W obsługującym całą sieć archiwów państwowych serwisie *szukajwarchiwach.pl*, administrowanym przez NAC, na koniec 2017 r. prezentowano 27 087 543 skany materiałów archiwalnych. W roku sprawozdawczym liczba dostępnych kopii cyfrowych zwiększyła się o ponad 4,8 mln, a ze skanów udostępnionych w serwisie skorzystało 658 396 użytkowników. Od początku istnienia serwisu do końca roku sprawozdawczego liczba unikalnych użytkowników przekroczyła 3 mln.

Dostęp on-line do ponad 3 mln stron zdigitalizowanych akt metrykalnych i ewidencji ludności z terenu województwa kujawsko-pomorskiego zapewnia portal *genealogiawarchiwach.pl*, uruchomiony w ramach realizowanego przez AP w Toruniu oraz AP w Bydgoszczy projektu *Źródła genealogiczne mieszkańców województwa kujawsko-*

pomorskiego. Od momentu uruchomienia portalu w czerwcu 2015 r. do końca 2017 r. z udostępnionych w nim skanów skorzystało 216 046 użytkowników.

Poza ww. serwisami archiwa państwowe udostępniają zdigitalizowaną część swojego zasobu na własnych stronach internetowych (m.in. AGAD, AP w Olsztynie, AP w Przemyślu, AP w Szczecinie, AP we Wrocławiu, AP w Koszalinie), a także w bibliotekach cyfrowych (m.in. Podlaskiej Bibliotece Cyfrowej, Śląskiej Bibliotece Cyfrowej, Wielkopolskiej Bibliotece Cyfrowej, Zachodniopomorskiej Bibliotece Cyfrowej „Pomerania”). Kopie cyfrowe materiałów archiwalnych, głównie aktów stanu cywilnego, z zasobu archiwów państwowych dostępne są także na stronach internetowych towarzystw genealogicznych.

Łącznie archiwa państwowe zapewniają dostęp on-line do ponad 39 mln cyfrowych kopii materiałów archiwalnych ze swojego zasobu.

5.4. Reprografia dla użytkowników

W roku sprawozdawczym dla użytkowników wykonano ponad 255 000 kserokopii, prawie 150 000 skanów oraz prawie 38 000 fotografii cyfrowych. Sporządzano także wydruki fotografii cyfrowych i skanów oraz kopie nagrań. Część archiwów państwowych odnotowała wzrost liczby zamówień na kopie, co może być spowodowane udostępnieniem on-line inwentarzy archiwalnych przeniesionych do postaci cyfrowej w ramach realizowanego w 2017 r. programu cyfryzacji pomocy informacyjnych archiwów państwowych⁶. Usługi reprograficzne i digitalizacyjne zlecane były także w przypadkach, gdy zlecniodawcy zależało na uzyskaniu wysokiej jakości kopii, np. do celów wydawniczych.

5.5. Bazy danych w archiwach państwowych

NAC zakończyło wdrażanie Zintegrowanego Systemu Informacji Archiwalnej (ZoSIA) w archiwach państwowych. W roku 2017 system wdrożono w 14 archiwach. Pod koniec roku odbyło się spotkanie podsumowujące wdrożenie systemu. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele wszystkich 33 archiwów państwowych oraz NDAP.

Dzięki pełnemu wdrożeniu systemu ZoSIA we wszystkich archiwach państwowych zaprzestano prowadzenia niektórych baz danych w programie Access, m.in. SEZAM (System Ewidencji Zasobu Archiwalnego), IZA (Inwentarze Zespołów Archiwalnych) i ELA (Ewidencja Ludności w Archiwach).

⁶ Zob. pkt 1.4. Program retrokonwersji pomocy archiwalnych.

Archiwa nadal korzystały z niektórych zestandaryzowanych baz danych w programie Access, m.in. PRADZIAD (Program Rejestracji Akt Metrykalnych i Stanu Cywilnego), SUMA (System Udostępniania Materiałów Archiwalnych), RAP (Rejestr Archiwalnych Poszukiwań), MIKROFILM (rejestr mikrofilmów zasobu własnego), FILMIK (rejestr mikrofilmów poloników z zasobów archiwów zagranicznych), TOPOGRAF (inwentarz rozstawienniczy).

Archiwa nadal stosowały też dostępną on-line bazę danych DOKUMENTACJA, w której od 2007 r. prowadzona była ewidencja dokumentacji niearchiwalnej.

Ponadto od dwóch lat funkcjonuje – do obsługi nadzorowanych i kontrolowanych przez archiwa, państwowych i samorządowych jednostek organizacyjnych – system NiKA (Nadzór i Kontrola Archiwalna).

W 2017 r. dokonano zakupu i uruchomiono centralny system biblioteczny KOHA, w którym docelowo mają być gromadzone opisy publikacji przechowywanych w bibliotekach Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych i archiwów państwowych. W roku sprawozdawczym przeprowadzono szkolenia pracowników i dokonywano pierwszych wpisów danych do systemu.

6. Organy opiniodawcze i doradcze, komisje i zespoły międzyarchiwalne

6.1. Organy opiniodawcze i doradcze, komisje i zespoły międzyarchiwalne działające przy NDAP

W roku sprawozdawczym przy Naczelnym Dyrektorsze Archiwów Państwowych działały następujące grona:

- **Rada Archiwalna** – posiedzenie inauguracyjne Rady odbyło się 26 września 2017 r. w siedzibie Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Poprzedzone zostało uroczystym wręczeniem przez dr hab. Magdalenę Gawin, Wiceminister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, aktów powołania członkom Rady. Na przewodniczącego wybrany został dr hab. Dariusz Rymar (AP w Gorzowie Wielkopolskim), na zastępców dr hab. Sławomir Cenckiewicz (Wojskowe Biuro Historyczne) oraz dr Jarosław Szarek (Instytut Pamięci Narodowej). Podczas spotkania, poza sprawami organizacyjnymi, omówione zostały zagadnienia z zakresu działalności archiwów polskich w kraju oraz poza jego granicami.
- **Centralna Komisja Metodyczna** – przewodniczącą Komisji kadencji 2016-2018 jest Hanna Staszewska z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W skład CKM wchodzi także przedstawiciele NDAP (Robert Górski) oraz AAN (Małgorzata Król), AN w Krakowie (Kamila Follprecht), AP w Gdańsku (Monika Płuciennik), Lesznie (Barbara Ratajewska), Opolu (Aleksandra Starczewska-Wojnar), Poznaniu (Zbigniew Marek), Siedlcach (Dariusz Magier) i Zamościu (Jakub Żygawski). Komisja odbyła osiem posiedzeń (22 lutego, 1 marca, 29-31 marca, 24 kwietnia, 11-12 maja, 5-7 lipca, 24 października oraz 12-13 grudnia), podczas których – zgodnie z harmonogramem prac, uzgodnionym z Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych, prowadzono prace nad projektami zarządzeń:
 - w sprawie ewidencjonowania zasobu archiwalnego w archiwach państwowych,
 - w sprawie inwentaryzacji materiałów archiwalnych oraz sporządzania i zatwierdzania elektronicznych inwentarzy archiwalnych dla zespołów (zbiorów) w archiwach państwowych,
 - w sprawie określenia zakresu i trybu działania komisji metodycznych w archiwach państwowych.

W trakcie dyskusji poddawano analizie kwestie związane m.in. z datacją jednostek archiwalnych i ich wpływem na granice chronologiczne zespołu (zbioru) archiwalnego, a także problem egzemplarzy skarbowych środków ewidencyjnych i pomocy archiwalnych. Rozważano również kwestie związane

z przechowywaniem i ewidencjonowaniem kopii materiałów archiwalnych w zasobie.

Głównym założeniem zaproponowanych w projektach zmian było wprowadzenie ewidencji elektronicznej oraz inwentarza elektronicznego. Ponadto, kompetencje ostatecznego zatwierdzania inwentarzy przekazano dyrektorom archiwów państwowych, z doradczym głosem komisji metodycznych.

Na posiedzeniach omówiono przekazane przez archiwa państwowe i Departament Kształtowania Narodowego Zasobu Archiwalnego NDAP uwagi do projektu zarządzenia w sprawie zasad postępowania z aktami stanu cywilnego w archiwach państwowych.

Uzgodniono również tryb przeglądu obowiązujących przepisów metodycznych i wytypowania niektórych z nich do uchylenia lub nowelizacji. Rozpoczęto także wstępną dyskusję nad projektem wskazówek metodycznych w sprawie postępowania z materiałami audiowizualnymi w archiwach państwowych.

Poruszono także bieżące sprawy, m.in. kwestię szkolenia dla archiwistów, którego organizacja wydawała się konieczna w związku z planowanym wprowadzeniem nowych przepisów w 2018 r. Prace CKM są jednym z priorytetów Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych.

- **Komisja ds. Wyjazdów Zagranicznych** – w 2017 r. odbyły się dwa posiedzenia tego gremium. Na spotkaniu w dniu 20 stycznia 2017 r. Komisja pod przewodnictwem Dyrektora Departamentu Organizacji i Udostępniania rozpatrzyła 17 wniosków nadesłanych przez pracowników archiwów państwowych na wyjazdy do 9 krajów objętych wymianą bezdewizową archiwistów (Austria, Białoruś, Chiny, Czechy, Kirgistan, Niemcy, Rumunia i Węgry). Wyjazdy były realizowane w ciągu 2017 r. po uzyskaniu potwierdzeń ze strony partnerów zagranicznych.

Decyzją nr 16 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z 30 listopada 2017 r. powołano nowy skład Komisji, na czele której stanął Dyrektor Departamentu Archiwistyki. W dniu 1 grudnia 2017 r. Komisja w nowym składzie odbyła posiedzenie, na którym rozpatrzono wnioski na wyjazdy archiwistów polskich do archiwów czeskich, planowane w 2018 r.

- **Komisja Zakupu Archiwaliów przy Naczelnym Dyrektorsze Archiwów Państwowych** – działała do 30 września 2017 r. Przewodniczącym był Ryszard Wojtkowski (NDAP). Zorganizowane zostało jedno posiedzenie – 20 kwietnia – na którym rozpatrzono trzy wnioski o sfinansowanie nabycia spuścizny fotografika i regionalisty Mikołaja Spóza do zbiorów AP w Lublinie, zakupu materiałów z kolekcji Januariusza Glibowskiego dla AP w Kielcach oraz pozyskania, do AP w Bydgoszczy, zbiorów fotografii Jana Łomnickiego.

Wszystkie zgłoszenia zostały zaopiniowane pozytywnie i przedstawione Naczelnemu Dyrektorowi Archiwów Państwowych, który podjął decyzje o kupnie materiałów archiwalnych. Po uzyskaniu pozytywnej opinii zakupione zostały także archiwa rodzinne – Wojtczaków do zasobu AAN oraz Dunikowskich do zasobu AN w Krakowie, a także dokumenty dotyczące działalności Komisji Skarbu Koronnego z końca XVIII i początku XIX w. dla AGAD.

- **Wewnętrzna komisja oceny wniosków dyrektorów archiwów państwowych o pozyskanie materiałów archiwalnych** – powołana w listopadzie 2017 r. Jej przewodniczącym został dr Henryk Niestrój (zastępca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych), a członkami pracownicy Departamentu Archiwistyki, Departamentu Kształtowania Narodowego Zasobu Archiwalnego oraz Departamentu Organizacji i Udostępniania NDAP. Komisja odbyła 3 posiedzenia i wydała pozytywne oceny dwóch wniosków złożonych przez dyrektora AAN dotyczących zakupu dokumentów Krystyny Kraheleskiej i jej rodziny oraz zbiorów Archiwum Biograficznego Polonii, a także wniosku zgłoszonego przez dyrektora AP we Wrocławiu o nabycie Kopiarz cesarza Karola VI Habsburga z roku 1729 oraz wniosku dyrektora AN w Krakowie w sprawie wzbogacenia zasobu o materiały filmowe przedstawiające płk. Ryszarda Kuklińskiego, goszczącego w Krakowie w kwietniu 1998 r.
- **Rada Naukowa serii pamiętników dotyczących I wojny światowej** – do obowiązków jej członków należy wybór tekstów stosownych do publikacji w serii wydawniczej NDAP pt. „Wielka Wojna – codzienność niecodzienności”. Ponadto Rada sprawuje nadzór naukowy i redakcyjny nad poszczególnymi tomami serii.
- **zespół ds. rozmieszczenia zasobu archiwalnego w archiwach państwowych** – przewodniczącą była dr Katarzyna Kubicka (AP w Gdańsku). Zespół zakończył opiniowanie wniosków dotyczących scaleń zespołów rozbitych, które były zgłaszane do Naczelnego Dyrektora od 2009 r.
- **Komitet Sterujący do spraw realizacji projektu Zintegrowany System Informacji Archiwalnej (ZoSIA)** – przewodniczącym był dr Wojciech Woźniak (NDAP). Odbyło się 10 posiedzeń – komitet został rozwiązany wraz z początkiem 2018 r.
- **zespół roboczy do wsparcia realizacji projektu Zintegrowanego Systemu Informacji Archiwalnej (ZoSIA)** – przewodniczącym była Katarzyna Zajkowska (NAC). Członkami zespołu byli przedstawiciele NDAP i archiwów państwowych. Odbyły się 2 posiedzenia. Zespół dokonał bieżącej analizy systemu ZoSIA i zaproponował propozycje jego rozwoju w kolejnych latach.
- **zespół roboczy do realizacji zadań dotyczących modułu nadzoru w ramach projektu Zintegrowanego Systemu Informacji Archiwalnej (ZoSIA)** – powołany w styczniu, a odwołany w czerwcu 2017 r. – przewodniczącym była

Justyna Soliwoda (NAC). W skład zespołu wchodził przedstawiciel NDAP i archiwów państwowych. Zespół zarekomendował propozycje co do przyszłości modułu nadzoru w systemie ZoSIA.

- **grupa robocza do spraw archiwów kościelnych** – przewodniczącym grupy był ks. dr hab. Mieczysław Różański. W skład grupy wchodził przedstawiciel NDAP, archiwów państwowych i kościelnych. Grupa odbyła dwa posiedzenia rozpoczynając prace, których efektem ma być m.in. przygotowanie katalogu dobrych praktyk w zakresie gromadzenia, ewidencjonowania i opracowania materiałów archiwalnych w archiwach kościelnych oraz udostępnianie przez nie materiałów archiwalnych i informacji o nich.

6.2. Organy opiniodawcze i doradcze w archiwach państwowych

Do funkcjonujących w archiwach państwowych organów opiniowoczo-doradczych należą:

- **Rady naukowo-programowe**

W roku sprawozdawczym rady naukowo-programowe funkcjonowały w pięciu archiwach państwowych: AGAD, AAN, AP w Kielcach, AP w Przemyślu i AP w Szczecinie. Odbyły one w tych archiwach łącznie 7 posiedzeń. Przedmiotem posiedzenia Rady naukowo-programowej w AAN były zagadnienia związane z obchodami stulecia Archiwum. W trakcie posiedzenia Rady oraz Zespołu Redakcyjnego „Świętokrzyskich Studiów Archiwalno-Historycznych” w AP w Kielcach opiniowano materiały nadesłane do VI tomu periodyku, omówiono sprawy bieżące wydawnictwa i podjęto decyzję o zmianie nazwy Rady z Programowej na Naukową, a także powołano dwóch nowych członków Rady. W AP w Przemyślu odbyło się jedno posiedzenie Rady, którego przedmiotem były zagadnienia współpracy z archiwami ukraińskimi oraz plan działalności popularyzatorskiej Archiwum na 2018 r. W AP w Szczecinie odbyły się dwa posiedzenia Rady, w trakcie których dyskutowano m.in. nad bieżącą działalnością Archiwum i planowanymi przedsięwzięciami. Podczas posiedzenia Rady w AGAD omówiono inicjatywy naukowe, wydawnicze i popularyzatorskie zrealizowane przez Archiwum w roku sprawozdawczym, a także plany na 2018 r. Ponadto, omówiono zagadnienia związane z planowanym utworzeniem Narodowego Archiwum Rzeczypospolitej Polskiej.

- **Komisje metodyczne**

W archiwach państwowych działały 24 komisje metodyczne, w których pracach uczestniczyli reprezentanci wszystkich 33 archiwów. W związku z realizacją priorytetów Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, jakim jest m.in. retrokonwersja pomocy ewidencyjno-informacyjnych, wstrzymane zostało w wielu archiwach państwowych opracowanie. W roku sprawozdawczym odbyło się mniej posiedzeń komisji metodycznych niż w latach ubiegłych.

Komisje metodyczne zebrały się na 42 posiedzeniach, w trakcie których m.in. omawiano kwalifikację nowo przyjętych zespołów do odpowiedniej grupy opracowania (A1, A2, A3), zatwierdzano metody opracowania różnych rodzajów materiałów archiwalnych, omawiano problemy metodyczne związane z opracowaniem oraz interpretacją przepisów w tym zakresie, opiniowano poprawność opracowania zespołów (zbiorów) oraz sporządzonych do nich pomocy ewidencyjno-informacyjnych, zatwierdzano inwentarze książkowe zespołów oraz zmiany w ewidencji zasobu. Na posiedzeniach opiniowano także plany w zakresie ewidencjonowania i retrokonwersji na rok 2018, a także omawiano zagadnienia związane ze scalaniem zespołów rozbitych. W 2017 r. najczęściej zbierały się komisje metodyczne: AGAD i NAC – po 6 posiedzeń, AP w Przemyślu, AP w Szczecinie oraz wspólna dla AP w Lublinie i Zamościu – po 3 posiedzenia.

▪ **Zespoły zakupu archiwaliów przy dyrektorach archiwów państwowych**

Zespoły zakupu archiwaliów, obradujące w 19 archiwach, zebrały się na 103 posiedzeniach, podczas których rozpatrywano oferty zakupu materiałów archiwalnych, dokonywano wycen dokumentów przeznaczonych do wypożyczenia na wystawy organizowane poza archiwami oraz omawiano dary przekazywane do zasobu archiwów państwowych. Do zasobu archiwa pozyskiwały najczęściej fotografie, dokumentację aktową (przede wszystkim prywatną) oraz materiały ulotne. Zespoły rekomendowały również zakup akt metrykalnych – dla AGAD księgi zgonów z parafii Kukizów z lat 1785-1906, zaś dla AN w Krakowie księgi małżeństw parafii w Krzeszowicach z lat 1606-1660.

Członkowie zespołów monitorowali rynek antykwaryczny oraz aukcyjny, zapoznawali się z katalogami domów aukcyjnych oraz omawiali oferty sprzedaży archiwaliów za pośrednictwem aukcji internetowych. Najczęściej zespół zakupu archiwaliów zbierał się w AAN (23 posiedzenia), AP w Bydgoszczy (22 posiedzeń), AGAD (13 posiedzeń) i AN w Krakowie (11 posiedzeń).

7. Działalność naukowa prowadzona przez archiwa państwowe

7.1. Zebrania naukowe

W 2017 r. zebrania naukowe zorganizowano w 17 archiwach państwowych. Łącznie odbyły się 54 zebrania naukowe, podczas których wygłoszono 73 referaty i komunikaty. W 2017 r. widoczna była tendencja ograniczania działalności naukowej archiwów państwowych; odbyło się o 27% mniej zebrań niż w roku 2016, zaś liczba wygłoszonych referatów spadła o około 26% w stosunku do roku ubiegłego. Najwięcej zebrań naukowych miało miejsce w AGAD (9), AAN i AP w Warszawie (po 6) oraz w AP w Łodzi i w Poznaniu (po 5).

Prezentowane na spotkaniach referaty dotyczyły najczęściej materiałów źródłowych przechowywanych w zasobie archiwalnym, prawa archiwalnego, historii Polski oraz historii regionalnej, dziejów archiwów i ich zasobów, jak również popularyzacji wiedzy historycznej. Podejmowano również zagadnienia z zakresu metodyki archiwalnej, dokumentu elektronicznego, udostępniania i zabezpieczania zasobu archiwalnego, w tym również konserwacji oraz digitalizacji archiwaliów. Na zebraniach naukowych przedstawiane były także sprawozdania z konferencji, seminariów i szkoleń, w których uczestniczyli pracownicy archiwów, jak również z pobytu w instytucjach polonijnych. Wybrane spośród prezentowanych na zebraniach referaty były następnie przygotowane do publikacji w wydawnictwach tradycyjnych oraz w Internecie.

7.2. Udział w konferencjach naukowych

Pracownicy archiwów państwowych uczestniczyli w 327 krajowych i międzynarodowych konferencjach, seminariach i sesjach naukowych, co stanowi wzrost o około 26% w stosunku do roku 2016. Wygłosili w ich trakcie 327 referatów dotyczących zagadnień z zakresu historii Polski i historii powszechnej, archiwistyki (szczególnie teorii i metodyki), dziejów archiwów państwowych i ich zasobów, konserwacji i postępowania z różnymi rodzajami materiałów archiwalnych (w tym dokumentów elektronicznych), edukacji i popularyzacji oraz badań genealogicznych.

Wiele tych konferencji organizowały lub współorganizowały archiwa państwowe oraz NDAP. Liczne konferencje organizowano we współpracy z innymi instytucjami, uczelniami, towarzystwami i stowarzyszeniami, związkami wyznaniowymi itp. Pracownicy NDAP i archiwów państwowych wzięli także udział

w konferencjach zorganizowanych przez inne instytucje i organizacje. Uczestniczyli również w 51 konferencjach międzynarodowych, wygłaszając 48 referatów⁷.

7.3. Udział w projektach (projekty samodzielne i realizowane we współpracy)

Archiwa państwowe brały udział, także we współpracy z innymi krajowymi oraz zagranicznymi instytucjami, w realizacji różnych programów i projektów badawczych. W 2017 r. pracownicy archiwów państwowych uczestniczyli m.in. w:

- projekcie stypendialnym MKiDN „Laquearia subter”, Dekoracja malarska pałacu króla Jana III Sobieskiego w Żółkwi i jej europejskie źródła: pracownik AAN uczestniczył w analizie odkrytej w trakcie prowadzonych w pałacu w Żółkwi prac konserwatorskich dekoracji malarskiej pochodzącej z początku XVII wieku, prowadzono prace nad monografią zabytku,
- projekcie „Reconstitution of the Memory of Poland” w zakresie rejestracji poloników w Archiwum Państwowym Obwodu Lwowskiego we Lwowie oraz w Archiwum Państwowym Obwodu Tarnopolskiego w Tarnopolu;
- projekcie „Archiwalne źródła tożsamości”, koordynowanym przez AP w Opolu pod auspicjami międzynarodowego komitetu naukowego, mającym na celu rozwijanie współpracy archiwów państwowych z Polonią.

AP w Rzeszowie uczestniczyło w pracach Międzynarodowego Zespołu Badawczego „Galicyja 1772-1918”, a także w projekcie badawczym „Na styku kultur i narodów. Galicyjskie miasta i miasteczka w józefińskim katastrze gruntowym”, realizowanym na zlecenie Narodowego Centrum Nauki przez Wydział Historyczny Uniwersytetu Jagiellońskiego.

AP w Łodzi kontynuowało prace w ramach projektu „Makieta Litzmannstadt Getto”.

Podejmowane w roku sprawozdawczym przedsięwzięcia miały także często charakter badań nad historią regionalną. Ich inicjatorem były archiwa, bądź stanowiły one wynik współpracy z przedstawicielami środowisk lokalnych – jednostkami administracji samorządowej, związkami zawodowymi i instytucjami kultury. Wśród przedsięwzięć własnych archiwów wymienić można następujące projekty:

- w ramach projektu badawczego „Historia Solidarności Region Ziemia Sandomierska w latach 1980-1990” – projekt badawczy realizowany przez AP

⁷ Zestawienie wybranych konferencji zorganizowanych lub współorganizowanych przez archiwa państwowe oraz konferencji, w których uczestniczyli pracownicy NDAP i archiwów państwowych stanowi załącznik nr 1 do sprawozdania.

w Kielcach współpracy z Zarządem Regionu NSZZ „Solidarność” Ziemia Sandomierska oraz z Oddziałem w Rzeszowie Instytutu Pamięi Narodowej;

- „Poczet burmistrzów miasta Łowicza 1645-1945”, realizowany przez AP w Warszawie;
- „Księgi hipoteczne miasta Zamościa XIX i XX w. – opracowanie klucza adresowo-topograficznego” oraz „Nazwy miejscowe Zamościa oraz ich rozmieszczenie topograficzne na obszarze dzisiejszego miasta” – realizowane przez AP w Zamościu.

Archiwa brały także udział w przedsięwzięciach badawczych realizowanych przez środowiska naukowe i inne instytucje:

- pracownicy AP w Kielcach nadal uczestniczyli w projekcie „Dziedzictwo kulturowe po klasztorach skasowanych na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej i Śląska w XVIII i XIX w.”, realizowanym przez Uniwersytet Wrocławski,
- pracownicy AP w Katowicach uczestniczyli w projektach: „Monografia Andrychowa”, realizowanym przez Urząd Miejski w Andrychowie, „Monografia Kęt”, realizowanym przez Urząd Gminy w Kętach, „Monografia Zatora”, realizowanym przez Urząd Miejski w Zatorze, „Monografia Chorzowa”, realizowanym przez Muzeum w Chorzowie, oraz „Tyski Słownik Biograficzny”, realizowanym przez Muzeum Miejskie w Tychach,
- Pracownicy AP w Katowicach uczestniczyli w projekcie „Śląski słownik geograficzno-historyczny (Geohist)”, organizowanym przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu „Kultura Cyfrowa”. Współpracowano także z Instytutem Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej w Katowicach.

7.4. Współpraca w zakresie archiwistyki

Archiwa państwowe, obok uczestnictwa w konferencjach i projektach naukowych, kontynuowały współpracę w zakresie archiwistyki z placówkami naukowymi i uczelniami w innych formach – przede wszystkim w trakcie organizowanych praktyk studenckich i zajęć warsztatowych. AAN współpracowało z Uniwersytetem Warszawskim, AP w Gorzowie Wielkopolskim prowadziło współpracę z Uniwersytetem Szczecińskim, AP w Katowicach z Uniwersytetem Śląskim w Katowicach, AP w Lublinie z Uniwersytetem Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, a także z Narodowym Uniwersytetem Charkowskim w Charkowie, AP w Opolu z Uniwersytetem Opolskim, AP w Olsztynie z Uniwersytetem Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie, AP w Poznaniu z Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, AP w Przemyślu z Uniwersytetem Rzeszowskim i Państwową Wyższą Szkołą Wschodnioeuropejską w Przemyślu, AP w Rzeszowie z Uniwersytetem Rzeszowskim, AP w Szczecinie z Uniwersytetem Szczecińskim, Pomorskim

Uniwersytetem Medycznym oraz Zachodniopomorskim Uniwersytetem Technologicznym, AP w Toruniu i AP we Wrocławiu z Uniwersytetem Mikołaja Kopernika w Toruniu, AP w Warszawie z Uniwersytetem Warszawskim, Uniwersytetem Kardynała Stefana Wyszyńskiego i Akademią Humanistyczną im. A. Gieyszтора w Pułtusku, AP we Wrocławiu z Uniwersytetem Wrocławskim, natomiast AP w Zielonej Górze z Uniwersytetem Zielonogórskim.

Archiwa zorganizowały praktyki łącznie dla 242 praktykantów – najwięcej AN w Krakowie (dla 67 praktykantów), AP we Wrocławiu (dla 31 praktykantów), AP w Katowicach (dla 17 praktykantów) i AP w Radomiu (dla 14 praktykantów). W pracach archiwów państwowych uczestniczyło również 46 wolontariuszy, z czego część stanowili studenci. Przygotowanie tego rodzaju zajęć stanowiło istotny wkład na rzecz edukacji w zawodzie archiwisty.

Podobnie jak w roku ubiegłym, pracownicy niektórych archiwów państwowych prowadzili także na uczelniach zajęcia dla studentów, w szczególności w zakresie metodyki archiwalnej, informacji naukowej oraz zarządzania dokumentacją. Archiwa uczestniczyły też w organizacji kursów kancelaryjno-archiwalnych i warsztatów praktycznych.

Archiwa państwowe współdziałały także w ramach szeregu przedsięwzięć badawczych, popularyzatorskich i wydawniczych z uczelniami, regionalnymi towarzystwami naukowymi, muzeami, archiwami kościelnymi i wyodrębnionymi, samorządowymi.

7.5. Udział we władzach instytucji naukowych i kulturalnych

Pracownicy archiwów państwowych i Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych zasiadali w organach instytucji naukowych i kulturalnych, takich jak:

- instytucje naukowe
 - Elżbieta Surma-Jończyk z AP w Częstochowie pełniła funkcję członka Rady Ekspertów Zewnętrznych przy Wydziale Filologiczno-Historycznym oraz Rady Ekspertów ds. Jakości Kształcenia na kierunku Administracja przy Wydziale Nauk Społecznych Akademii Jana Długosza w Częstochowie,
 - Piotr Greiner z AP w Katowicach pełnił funkcję członka Komisji Geografii Historycznej i Komitetu Nauk Historycznych Polskiej Akademii Nauk,
 - Norbert Kasperek z AP w Olsztynie pełnił funkcję członka Komitetu Nauk Historycznych przy Wydziale Nauk Humanistycznych i Społecznych Polskiej Akademii Nauk,
 - Mirosław Lenart z AP w Opolu pełnił funkcję rektora Accademia dei Rampanti;
- kapituły

- Tadeusz Krawczak z AAN pełnił funkcję członka Kapituły Nagrody IPN Kustosza Pamięci Narodowej,
- Norbert Kasperek z AP w Olsztynie pełnił funkcję członka Kapituły Nagrody Humanistycznej im. Wojciecha Kętrzyńskiego;
- muzea
 - Joanna Chojecka z AP w Koszalinie pełniła funkcję członka Rady Muzealnej przy Muzeum w Koszalinie;
 - Kazimierz Jaroszek z AP w Radomiu pełnił funkcję członka Rady Muzeum Regionalnego w Koźlenicach i Muzeum Okręgowego w Radomiu,
 - Tomasz Matuszak z AP w Piotrkowie Trybunalskim pełnił funkcję członka Rady Muzeum im. Antoniego hr. Ostrowskiego w Tomaszowie Mazowieckim,
 - Beata Herdzin z AP w Toruniu pełniła funkcję członka Rady Programowej Muzeum Okręgowego w Toruniu,
 - Tomasz Dziki z AP w Toruniu pełnił funkcję członka Rady Muzeum Ziemi Kujawskiej i Dobrzyńskiej we Włocławku,
 - Jan Chmura z AN w Krakowie pełnił funkcję członka Zarządu Towarzystwa Przyjaciół Muzeum Wincentego Witosa w Wierzchosławicach,
 - Marek Kietliński z AP w Białymstoku pełnił funkcję członka Rady Naukowo-Programowej Muzeum Podlaskiego i Muzeum Wojska w Białymstoku,
 - Tadeusz Krawczak z AAN pełnił funkcję sekretarza naukowego Rady Naukowej Muzeum Kolekcji Jana Pawła II i członka Rady Naukowej Muzeum Marszałka Józefa Piłsudskiego w Sulejówku,
 - Norbert Kasperek z AP w Olsztynie pełnił funkcję przewodniczącego Rady Naukowej Ośrodka Badań Historii Wojskowej przy Muzeum Wojska Polskiego w Białymstoku,
 - Barbara Grzybek z AP we Wrocławiu pełniła funkcję członka Rady Muzeum Regionalnego w Lubaniu,
 - Ryszard Wojtkowski – Zastępca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych pełnił funkcję członka Rady Muzeum Warszawy i Muzeum Mazowsza Zachodniego;
- stowarzyszenia archiwistów i stowarzyszenia przyjaciół archiwów
 - Kazimierz Jaroszek z AP w Radomiu pełnił funkcję prezesa Zarządu Głównego Stowarzyszenia Archiwistów Polskich,
 - Piotr Zawilski z AP w Łodzi i Krzysztof Strykowski z AP w Poznaniu pełnili funkcję wiceprezesa Zarządu Głównego Stowarzyszenia Archiwistów Polskich (do września 2017 r.),

- Eugeniusz Borodij z AP w Bydgoszczy pełnił funkcję członka Prezydium Zarządu Głównego Stowarzyszenia Archiwistów Polskich,
 - funkcję prezesa Oddziału Stowarzyszenia Archiwistów Polskich pełnili: Anna Jankowska z AP Radomiu, Sławomir Pułkownik z AP w Toruniu, Monika Płuciennik z AP w Gdańsku i Karol Andrzejewski z AP w Kaliszu,
 - funkcję wiceprezesa Oddziału Stowarzyszenia Archiwistów Polskich pełnili: Dariusz Rymar z AP w Gorzowie Wielkopolskim i Jolanta Niezborala z AP w Poznaniu,
 - Grzegorz Łanocha z AP w Przemyślu pełnił funkcję prezesa Przemyskiego Towarzystwa Archiwistycznego „Archiwariusz” w Przemyślu,
 - Dariusz Rymar z AP w Gorzowie Wielkopolskim pełnił funkcję wiceprezesa Towarzystwa Przyjaciół Archiwum i Pamiątek Przeszłości,
 - Adam Dąbrowski z AAN pełnił funkcję członka Zarządu Międzynarodowego Towarzystwa Miłośników Muzyki Polskiej im. I. J. Paderewskiego,
 - Paweł Hudzik z AP w Katowicach pełnił funkcję prezesa Towarzystwa Przyjaciół Archiwum,
 - Stefan Olejniczak z AP w Poznaniu pełnił funkcję zastępcy przewodniczącego Stowarzyszenia „Societas Archivi Posnaniensis”,
 - Karol Zgliński z AGAD pełnił funkcję prezesa Stowarzyszenia Miłośników Dawnych Dokumentów „Archivum Patriae”.
- stowarzyszenia oraz instytucje regionalne
 - Joanna Chojecka z AP w Koszalinie pełniła funkcję członka Rady Kultury przy Prezydencie Miasta Koszalina, członka Rady Społeczno-Naukowej Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Lasy Środkowopomorskie” przy Dyrektora Generalnym Lasów Państwowych, a także członka Komitetu Redakcyjnego Rocznika Koszalińskiego;
 - Krystyna Bańka z AP w Płocku pełniła funkcję wiceprzewodniczącej Rady ds. kombatanów oraz ochrony pamięci walk i męczeństwa przy Prezydencie Miasta Płocka;
 - Ewa Grin-Piszczek z AP w Przemyślu pełniła funkcję wiceprezesa Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemyślu,
 - Piotr Pawłowski z AP w Kielcach pełnił funkcję prezesa Sandomierskiego Stowarzyszenia Pamięć i Solidarność,
 - Marek Romaniuk z AP w Bydgoszczy pełnił funkcję wiceprezesa i Sekcji Odczytowo-Historycznej Towarzystwa Miłośników Miasta Bydgoszczy,
 - Tomasz Rodziewicz z AP w Lublinie pełnił funkcję prezesa Towarzystwa Przyjaciół Grodna i Wilna Oddział w Lublinie,

- Adrianna Bryk z AP w Łodzi pełniła funkcję wiceprzewodniczącej Zarządu Klubu Historycznego im. Gen. Stefana Roweckiego „Grota” w Zduńskiej Woli,
 - Piotr Rybczyński z AP w Poznaniu pełnił funkcję prezesa Towarzystwa Przyjaciół Konina i Koła Przyjaciół Miejskiej Biblioteki Publicznej w Koninie,
 - Sławomir Filipowicz z AP w Suwałkach pełnił funkcję wiceprezesa Stowarzyszenia Przyjaciół Suwalszczyzny,
 - Ivo Łaborewicz z AP we Wrocławiu pełnił funkcję prezesa Towarzystwa Przyjaciół Jeleniej Góry;
- towarzystwa historyczne
 - Tadeusz Dzwonkowski z AP w Zielonej Górze pełnił funkcję wiceprzewodniczącego Zarządu Polskiego Towarzystwa Historycznego, zaś funkcję wiceprezesa oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego pełnili: Anna Nowak z AP w Przemyślu, Wiesława Rutkowska z AP w Kielcach i Tomasz Dziki z AP w Toruniu, członkiem Zarządu Oddziału Łódzkiego Polskiego Towarzystwa Historycznego był Piotr Zawilski z AP w Łodzi;
 - Piotr Dymmel z AP w Lublinie pełnił funkcję członka Zarządu Polskiego Towarzystwa Historycznego Oddział w Lublinie,
 - Kamila Follprecht z AN w Krakowie pełniła funkcję sekretarza Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa,
 - Paweł Gut z AP w Szczecinie był członkiem komisji Historische Kommission für Pommern,
 - Elżbieta Olender z AP w Lesznie pełniła funkcję członka Zarządu Leszczyńskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk,
 - Zbigniew Bujkiewicz z AP w Zielonej Górze pełnił funkcję przewodniczącego Komisji Rewizyjnej Oddziału w Zielonej Górze Polskiego Towarzystwa Historycznego;
 - Tomasz Matuszak z AP w Piotrkowie Trybunalskim pełnił funkcję wiceprzewodniczącego Koła w Piotrkowie Trybunalskim Polskiego Towarzystwa Historycznego,
 - Andrzej Wróbel z AP w Piotrkowie Trybunalskim pełnił funkcję przewodniczącego Koła w Tomaszowie Mazowieckim Polskiego Towarzystwa Historycznego,
 - Sławomir Iwaniuk z AP w Białymstoku pełnił funkcję wiceprezesa Białoruskiego Towarzystwa Historycznego;

- wydawnictwa
 - Dariusz Rymar z AP w Gorzowie Wielkopolskim pełnił funkcję członka Rady Naukowej wydawnictwa „Rocznik Chojeński”,
 - Wiesława Rutkowska z AP w Kielcach pełniła funkcję członka Rady Naukowej wydawnictwa „Biblioteka Archiwum Diecezjalnego w Kielcach”,
 - Norbert Kasperek z AP w Olsztynie pełnił funkcję członka Rady Naukowej czasopisma „Studia do Historii Wojskowości”,
 - Ryszard Wojtkowski – Zastępca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych pełnił funkcję redaktora naczelnego „Kroniki Warszawy”,
 - Henryk Niestrój – Zastępca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych pełnił funkcję przewodniczącego Rady redakcyjnej Słownika biograficznego archiwistów polskich, tom III (1835-2015) oraz był członkiem zespołu redakcyjnego serii wydawniczej „Opera Extraordinaria”;
- inne
 - Wojciech Woźniak – Naczelnny Dyrektor Archiwów Państwowych pełnił funkcję Przewodniczącego Polskiego Komitetu Programu UNESCO Pamięć Świata, był też członkiem Rady Naukowo-Programowej Filmoteki Narodowej oraz uczestniczył w pracach Komitetu Sterującego projektu „Kronik@ – Krajowe Repozytorium Obiektów Nauki i Kultury”,
 - Henryk Niestrój – Zastępca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych był członkiem Rady ds. Narodowego Zasobu Bibliotecznego.

8. Działalność popularyzacyjna i wydawnicza

8.1. Nadzór i działania koordynacyjne Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w zakresie działalności popularyzacyjnej i wydawniczej

Działania Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w ramach nadzoru i koordynacji działalności popularyzacyjnej oraz wydawniczej w sieci archiwów państwowych obejmowały przede wszystkim:

- udzielanie wsparcia projektom wydawniczym, edukacyjnym i wystawienniczym archiwów państwowych, w tym:
 - zainicjowanie oraz wsparcie przygotowania i popularyzacji ogólnopolskiej wystawy „Wisła w dokumencie archiwalnym” z okazji obchodzonego Roku Rzeki Wisły,
 - dofinansowanie 11 projektów popularyzujących wiedzę o materiałach archiwalnych i archiwach realizowanych w 8 archiwach państwowych na łączną kwotę 100 125 zł,
 - dofinansowanie 15 projektów wydawniczych archiwów państwowych na łączną kwotę 289 943 zł;
- organizowanie lub współorganizowanie oraz popularyzowanie przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym, w tym przygotowywanych we współpracy z innymi instytucjami, m.in.:
 - międzynarodowej konferencji „Dokument elektroniczny w archiwum. Metody postępowania, dobre praktyki i techniki zarządzania” poświęconej tematyce dokumentu elektronicznego,
 - konferencji „Educare necesse est – ...” II Ogólnopolska Konferencja Archiwistów i Historyków oraz towarzyszącego jej Forum Edukatorów Archiwalnych,
 - Międzynarodowego Dnia Archiwów – VIII Warszawskiego Pikniku Archiwalnego (patronat Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych),
 - VII Powszechnego Zjazdu Archiwistów Polskich,
 - konkursu „Kroniki Rozwoju” organizowanego w ramach projektu „Samorządowa Akademia Finansów V edycja” (partnerem konkursu była Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych).
- informowanie o działalności popularyzacyjnej, edukacyjnej i wydawniczej archiwów państwowych poprzez:

- prowadzenie strony internetowej NDAP, w tym zamieszczanie informacji o projektach popularyzatorskich, edukacyjnych i wydawniczych prowadzonych przez archiwa państwowe, a także udostępnianie elektronicznych wersji publikacji;
 - współpracę z mediami społecznościowymi i portalami tematycznymi w zakresie popularyzacji projektów edukacyjnych i wystawienniczych oraz wydawnictw NDAP i archiwów państwowych.
- akceptowanie planów wydawniczych archiwów państwowych;
 - przygotowanie programu obchodów przez archiwa państwowe w latach 2018-2021 setnej rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości (złożony w MKiDN projekt uzyskał pozytywną opinię Ministerstwa i został skierowany na Radę Ministrów);
 - przygotowania do 3. edycji Listy Krajowej Programu UNESCO Pamięć Świata;
 - przystąpienie do negocjacji listu intencyjnego dotyczącego współpracy z Muzeum Historii Polski m.in. w zakresie umożliwienia przeprowadzania kwerend w zbiorach archiwów państwowych, podejmowania współpracy naukowo-badawczej, prowadzenia wspólnych przedsięwzięć popularyzacyjnych.

Ponadto Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych przygotowała i wydała 7 publikacji dotyczących przede wszystkim szeroko rozumianej problematyki archiwistycznej. Wykaz publikacji wydanych przez NDAP w roku 2017 znajduje się w załączniku nr 3. Prowadzono również dystrybucję egzemplarzy obowiązkowych, dystrybucję egzemplarzy bezpłatnych oraz wymianę publikacji między NDAP a innymi instytucjami w Polsce i za granicą.

Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych obejmował patronatem wydarzenia związane z działalnością archiwów oraz narodowym zasobem archiwalnym, m.in.:

- konferencję pt. „Prasa opozycyjna w Polsce w latach 1945-1990” organizowaną przez AP w Kaliszu we współpracy z Kaliskim Towarzystwem Przyjaciół Nauk oraz Państwową Wyższą Szkołą Zawodową im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu,
- wystawę „Znane i mniej znane z ziemi kieleckiej” przygotowaną przez AP w Kielcach we współpracy z Muzeum Historii Kielc, zorganizowaną w związku z VIII Powszechnym Zjazdem Archiwistów Polskich,
- publikację „Stanisław Fuks (1922-1984) – biografia pioniera polskiej archiwistyki filmowej” wydaną przez Towarzystwo Przyjaciół Zduńskiej Woli,
- międzynarodową konferencję „Reformacja: między ideą a realizacją. Aspekty europejskie, polskie i śląskie” zorganizowaną z okazji obchodów 500-lecia

Reformacji przez AP we Wrocławiu we współpracy z Instytutem Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego,

- Forum Zarządzania Dokumentacją w Urzędzie, zorganizowane przez czasopismo „IT w Administracji”,
- warsztaty z zaawansowanych metod korzystania z Wayback Machine zorganizowane przez Laboratorium Cyfrowe Humanistyki Uniwersytetu Warszawskiego.

8.2. Ważniejsze projekty popularyzatorskie realizowane przez archiwa państwowe

Podjęmowane przez archiwa państwowe działania w zakresie edukacji oraz popularyzacji materiałów archiwalnych i archiwów w 2017 r. obejmowały przede wszystkim:

- prezentowanie wystaw okolicznościowych i tematycznych (zarówno tradycyjnych, jak również wirtualnych), organizowanych przez archiwa państwowe samodzielnie lub we współpracy z innymi instytucjami⁸;
- realizację projektów edukacyjnych, w tym:
 - prowadzenie lekcji archiwalnych dla dzieci i młodzieży,
 - organizowanie warsztatów (np. warsztaty genealogiczne, warsztaty poświęcone rozpoznawaniu i odczytywaniu akt z okresu XVIII-XX w. kancelarii pruskiej i rosyjskiej, warsztaty i wykłady przybliżające historię dawnych rzemiosł w oparciu o materiały archiwalne, warsztaty kaligraficzne) oraz spotkań o charakterze edukacyjnym,
 - organizowanie i współorganizowanie konkursów (m.in. konkursy dotyczące historii i genealogii, gry miejskie),
 - prowadzenie portali edukacyjnych (Edukacyjny portal internetowy *Dawne pismo AN* w Krakowie);
- przygotowywanie publikacji (m.in. publikacje źródłowe, katalogi wystaw, informatory i przewodniki po zasobie, artykuły popularnonaukowe);
- udział w audycjach radiowych i telewizyjnych, produkcjach filmowych dotyczących wydarzeń historycznych, zasobu archiwów państwowych,

⁸ Wykaz wybranych stacjonarnych i internetowych wystaw materiałów archiwalnych zorganizowanych lub współorganizowanych przez archiwa państwowe w 2017 r. stanowi załącznik nr 5 do sprawozdania.

organizowanych wystaw i imprez przygotowanych w oparciu o materiały archiwalne;

- zaangażowanie w uroczystości związane z obchodami przypadających w 2017 r. rocznic, zarówno na poziomie krajowym, jak i lokalnym, m.in. 150. rocznicy urodzin Józefa Piłsudskiego, jubileuszu 500-lecia Reformacji, obchodach 700-lecia obecności Ormian na ziemiach polskich, jubileuszu 700-lecia Lublina, obchodach 800-lecia Opola, 800-lecia Raciborza, 800-lecia miasta Piotrkowa Trybunalskiego, obchodach rocznicy Wydarzeń Zielonogórskich 1960 r.;
- uczestnictwo w obchodach Roku Rzeki Wisły, w tym:
 - zorganizowanie ogólnopolskiej wystawy *Wisła w dokumencie archiwalnym* (AP w Gdańsku przy wsparciu innych archiwów państwowych), poprzedzonej kwerendą w zbiorach archiwów państwowych, która prezentowana była w Warszawie, Bydgoszczy, Gdańsku, Kielcach, Płocku i Toruniu, a także wydanie katalogu wystawy,
 - przygotowanie regionalnych wystaw: *Wisła w dokumentach Archiwum Bydgoskiego* (AP Bydgoszcz), *U źródeł Wisły* i *W dorzeczu Wisły na Śląsku Cieszyńskim* (AP w Katowicach), *Kraków z widokiem na Wisłę* (AN w Krakowie), *Jakże mogłem zapomnieć! Przecież mamy – Wisłę!* (NAC we współpracy z Fundacją Promocji i Rekreacji KIM w ramach projektu „Vistuliada. Przystanek Warszawa”);
- uczestnictwo w cyklicznych imprezach kulturalnych i edukacyjnych o zasięgu regionalnym, ogólnopolskim lub międzynarodowym, festiwalach nauki (m.in. w Nocy Muzeów i Nocy Kultury, Europejskich Dniach Dziedzictwa, Międzynarodowym Dniu Archiwów, ogólnopolskiej akcji „Dzień Przedsiębiorczości”, „Święcie Kielc”, Olsztyńskich Dniach Nauki i Sztuki, Toruńskim Festiwalu Nauki i Sztuki, Śląskim Festiwalu Nauki, Zachodniopomorskim Festiwalu Nauki, Sądeckich Targach Edukacyjnych).

Łącznie w 2017 r. archiwa państwowe zorganizowały lub współorganizowały prawie 400 wystaw tradycyjnych. Przygotowano także prawie 200 wystaw i prezentacji wirtualnych. Liczba zrealizowanych projektów edukacyjnych, z których znaczną część stanowiły lekcje archiwalne, przekroczyła 1 000. Część działań realizowana była we współpracy z instytucjami nauki i kultury, stowarzyszeniami, mediami.

Dużą rolę w działalności popularyzatorskiej odgrywała prezentacja działalności archiwów w środkach masowego przekazu, w szczególności w lokalnej telewizji, radiu i prasie, oraz portalach internetowych. W 2017 r. działalność archiwów państwowych była przedmiotem ponad 3 400 przekazów medialnych.

Z udziałem archiwów państwowych lub ich pracowników wydano ponad 440 publikacji. Przygotowanie kilkunastu wydawnictw książkowych, będących najczęściej

publikacjami opracowanych materiałów źródłowych pochodzących z zasobów archiwów zostało wsparte przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w ramach nadzoru i koordynacji działalności wydawniczej w sieci archiwów państwowych. Wszystkie z dofinansowanych publikacji posiadają wersje elektroniczne udostępniane na stronach internetowych archiwów-wydawców, a ich wykaz znajduje się w załączniku nr 4. Ponadto, mając na względzie utrzymanie wysokiego poziomu merytorycznego czasopism naukowych o tematyce archiwalnej, Naczelny Dyrektor przyznał w 2017 r. dofinansowanie na przygotowanie kolejnych tomów wydawanych przez archiwa państwowe tytułów oraz wsparł przygotowanie tych publikacji. Wykaz czasopism archiwów państwowych wydanych w 2017 r. znajduje się w załączniku nr 4.

Podobnie jak w ubiegłych latach utrzymywany był Naukowy Portal Archiwalny ArchNet (www.archiwa.net), stanowiący uzupełnienie serwisu internetowego www.archiwa.gov.pl. Zamieszczane były na nim informacje o wydarzeniach naukowych w Polsce i innych krajach, o działalności polskich i zagranicznych instytucji archiwalnych, w tym Międzynarodowej Rady Archiwów, oraz o dokumentach i standardach.

9. Współpraca międzynarodowa

9.1. Współpraca bilateralna i w ramach gremiów międzynarodowych

Podstawą dwustronnej współpracy archiwalnej w 2017 r. były porozumienia bilateralne z zarządami archiwów z 29 państw z Europy i Azji. Kontynuowano realizację zobowiązań wobec partnerów zagranicznych, wynikających z podpisanych porozumień.

W roku sprawozdawczym analogicznie do lat ubiegłych archiwa państwowe w całej Polsce przyjmowały gości zagranicznych, organizowały dla nich odczyty i pokazy materiałów archiwalnych, jak też wymieniały się doświadczeniami w zakresie bieżących problemów w działalności archiwalnej. W archiwach centralnych w Warszawie prowadzono aktywnie szkolenia i wymianę doświadczeń z pracownikami działów konserwacji archiwów państwowych z Czech, Estonii, Kazachstanu, Litwy, Łotwy, Mołdawii i Ukrainy. AGAD dwukrotnie przyjmowało delegacje parlamentarzystów armeńskich oraz ambasadora Republiki Armenii w Polsce w ramach obchodów 700-lecia obecności Ormian na ziemiach polskich, prezentując dokumenty perskie oraz materiały do historii Ormian w Polsce.

W 2017 r. kontynuowano współpracę w ramach programu bezdewizowej wymiany archiwistów. Zorganizowano wyjazdy 16 pracowników polskich archiwów państwowych. Prowadzili oni badania lub zdobywali nową wiedzę i doświadczenia w czasie pobytów w archiwach partnerów zagranicznych z następujących państw: Austria, Białoruś, Chiny, Czechy, Estonia, Kirgizja, Litwa, Węgry. Z kolei w polskich archiwach państwowych (AGAD, AAN, AN w Krakowie, AP w Toruniu i AP we Wrocławiu) przebywało 7 archiwistów z Czech i Niemiec.

Naczelny Dyrektor i jego przedstawiciele uczestniczyli jako eksperci w posiedzeniach i pracach komisji na szczeblu międzyrządowym (X posiedzenie Polsko-Litewskiej Grupy Ekspertów ds. Zachowania Dziedzictwa Kulturowego w Wilnie w dniach 17-18 maja 2017 r.; posiedzenie Polsko-Białoruskiej Komisji Konsultacyjnej ds. Dziedzictwa Kulturalnego w dniach 26-29 czerwca 2017 r. w Mińsku). Omawiano na nich wyniki dotychczasowej współpracy podejmowanej przez biblioteki, archiwa, muzea i inne instytucje dziedzictwa narodowego obu krajów, kierunki dalszych prac oraz propozycje kolejnych działań. Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych został powołany na członka polskiej części Polsko-Rosyjskiej Grupy do Spraw Trudnych i wziął udział w jej posiedzeniu inauguracyjnym w dniach 9-10 marca 2017 r.

Kontynuowano współpracę z międzynarodowymi gremiami archiwalnymi z Unii Europejskiej oraz w ramach działalności Międzynarodowej Rady Archiwów. Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych i jego przedstawiciele uczestniczyli w pracach i spotkaniach: Europejskiej Rady Archiwistów Narodowych (EBNA), Europejskiej Grupy Archiwalnej (EAG), spotkaniach szefów konserwacji archiwów

europiejskich i DLM-Forum. W 2017 r. posiedzenia wymienionych ciał odbyły się na Malcie w kwietniu 2017 oraz w Tallinie w ramach prezydencji estońskiej we wrześniu 2017 r. Ponadto Naczelny Dyrektor wziął udział w posiedzeniu Europejskiego Oddziału Międzynarodowej Rady Archiwów (EURBICA) w dniu 28 marca 2017 r. w Skopje (Macedonia) oraz w spotkaniu Euroazjatyckiego Oddziału Międzynarodowej Rady Archiwów (XVIII Konferencja Generalna EURASICA wraz z towarzyszącą konferencją naukową) w dniach 20-21 czerwca 2017 r. w Erewaniu (Armenia). W trakcie spotkań dyskutowane były współczesne problemy archiwistyki i kształtowania zasobu archiwalnego. Delegacja polska zaprezentowała referat dotyczący systemów elektronicznego zarządzania dokumentacją.

Bezprecedensowym wydarzeniem w ramach kontaktów dwustronnych z partnerami zagranicznymi była wymiana archiwaliów pomiędzy AP w Gdańsku a Archiwum Księstwa Liechtensteinu. Przygotowano ją w oparciu o porozumienie między Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych i Dyrektorem Książęcej Kolekcji Liechtenstein w Vaduz i Wiedniu w sprawie wzajemnego zwrotu archiwaliów, podpisane 22 marca 2017 r. w obecności regenta Księstwa Liechtenstein oraz Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Po uroczystości w Warszawie para książęca Księstwa Liechtensteinu, książę Alojzy i księżna Zofia przybyli do Gdańska, gdzie dokonano przekazania fragmentu akt miasta Gdańska, zagrabionego przez Armię Czerwoną w 1945 r., a od 1997 r. przechowywanego w zbiorach w Wiedniu.

W 2017 r. opracowywano opinie i informacje dla MSZ i MKiDN w sprawie stanu współpracy archiwalnej oraz opiniowano projekty zapisów w ramach programów wykonawczych do umów o współpracy naukowej i kulturalnej z ponad 30 państwami (m.in. Armenią, Azerbejdżanem, Australią, Brazylią, Grecją, Gruzją, Indiami, Iranem, Litwą, Meksykiem, Mołdawią, Rosją, Tunezją i Wielką Brytanią).

9.2. Realizacja projektów międzynarodowych

Kontynuowano realizację wieloletnich programów międzynarodowych, w tym:

- *Pamięć Świata (Memory of the World)* – w wyniku działań Polskiego Komitetu Programu „Pamięć Świata” pod przewodnictwem Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w dniu 30 października 2017 r. został wpisany na światową listę programu *akt Unii Lubelskiej z 1569 r.* z zasobu AGAD, zgłoszony jako wspólny wniosek Polski, Białorusi, Litwy, Łotwy i Ukrainy. Na wymienioną listę trafiły też dwa pozostałe zgłoszone przez Polski Komitet obiekty: *Raport Jurgena Stroopa* (z zasobu Instytutu Pamięci Narodowej) oraz *Dokumentacja polskiego radiowywiadu z okresu Bitwy Warszawskiej w 1920 r.* (z zasobu Centralnego Archiwum Wojskowego).

- *Odtworzenie Pamięci Polski (Reconstitution of the Memory of Poland)* – kontynuowano kwerendy i rejestrację poloników w archiwach ukraińskich. Zorganizowano trzy wyjazdy badawcze do Archiwum Państwowego Obwodu Lwowskiego we Lwowie i Archiwum Państwowego Obwodu Tarnopolskiego w Tarnopolu. W ich trakcie zarejestrowano ponad 1 000 jednostek archiwalnych z 10 zespołów, wytworzonych w XIX w. i w okresie II Rzeczypospolitej.
- *TOGETHER* – kontynuowano prace w ramach projektu zainauguowanego w 2015 r. przez Forum Kultury Słowiańskiej, a mającego na celu przygotowanie przewodnika online dotyczącego archiwaliów w zasobach krajów słowiańskich na temat I wojny światowej. W dniach 8-9 marca 2017 r. odbyło się w Warszawie kolejne posiedzenie uczestników projektu z udziałem przedstawicieli następujących państw: Białorusi, Bośni i Hercegowiny, Chorwacji, Macedonii, Czarnogóry, Polski, Rosji, Serbii i Słowenii. Przedstawiciel NDAP zaprezentował najważniejsze materiały do przebiegu i skutków I wojny światowej na ziemiach polskich, zgromadzone w archiwach państwowych. Odbyła się też dyskusja na temat kolejnych działań w ramach projektu.

W 2017 r. rozpoczęto prace nad nowym projektem z Archiwum Państwowym Bośni i Hercegowiny, w ramach którego przygotowywano wystawę poświęconą zbrodni katyńskiej, głównie z materiałów archiwalnych przechowywanych w AAN. Jej otwarcie z udziałem Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych oraz Ambasadora RP w Sarajewie zaplanowano na dzień pamięci ofiar zbrodni katyńskiej – 13 kwietnia 2018 r.

9.3. Konferencje międzynarodowe

W dniach 5-6 października 2017 r. Naczelna Dykcja Archiwów Państwowych zorganizowała międzynarodową konferencję pt. *Dokument elektroniczny w Archiwum. Metody Postępowania, dobre praktyki i techniki zarządzania*. Wśród 17 referentów znaleźli się przedstawiciele archiwów państwowych i instytucji naukowych z 7 państw: Chorwacji, Estonii, Holandii, Niemiec, Norwegii, Szwajcarii i Węgier. Uczestnikami konferencji byli zarówno pracownicy polskich archiwów państwowych, jak i innych instytucji w kraju zajmujących się problematyką tworzenia, gromadzenia i zarządzania dokumentacją elektroniczną.

Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych oraz jego przedstawiciele uczestniczyli w konferencjach międzynarodowych organizowanych przez partnerów zagranicznych. Naczelny Dyrektor wziął udział w konferencji z cyklu *Meeting of the Baltic Archivists*, zorganizowanej w dniach 31 maja – 2 czerwca 2017 r. w Pałandze na Litwie pod hasłem: *Archives – modern, smart and open*. Wygłosił referat „Infrastruktura archiwów państwowych w Polsce – obecne warunki i plany”.

Przedstawiciel NDAP uczestniczył w konferencji międzynarodowej DLM & ARMA 2017, zorganizowanej w dniach 13-15 września 2017 r. w Brighton, na której

wyłosił referat poświęcony funkcjonowaniu systemu ZoSIA w polskich archiwach państwowych.

W dniach 13-14 listopada Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych uczestniczył w spotkaniu INTERNATIONAL SUPERIOR CONFERENCE ON ARCHIVES (CISA) w Paryżu. W spotkaniu uczestniczą dyrektorzy i wicedyrektorzy archiwów narodowych z Belgii, Francji, Grecji, Hiszpanii, Holandii, Luksemburga, Kanady, Rumunii, Szwajcarii, Węgier, Wielkiej Brytanii i Włoch. Dyskusja toczy się wokół spraw związanych z kwalifikacją archiwalną, dostępem do archiwaliów, tworzeniem prawa archiwalnego, ochroną danych w kontekście narastającej dokumentacji tradycyjnej oraz dokumentacji elektronicznej.

W ramach prac Euroazjatyckiego Oddziału Międzynarodowej Rady Archiwów w dniach 21-22 listopada 2017 r. na zaproszenie Wszechrosyjskiego Instytutu Naukowo-Badawczego Archiwistyki i Zarządzania Dokumentacji Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych wziął udział w konferencji międzynarodowej w Moskwie z cyklu „Dokumentacja w środowisku informacyjnym – aktualne problemy zarządzania dokumentem elektronicznym”. Wyłosił na niej referat „Od inwentarzy papierowych do cyfrowych baz danych”, prezentujący system informacyjny archiwów państwowych oraz program retrokonwersji w polskich archiwach państwowych, jego przebieg oraz rezultaty.

W dniach 7-8 grudnia 2017 r. Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych odbył wizytę w Kijowie, gdzie wyłosił referat: „Metadane jako klucz dostępu do materiałów archiwalnych” w ramach konferencji międzynarodowej „Archiwa we współczesnym świecie – wyzwania i zadania”.

9.4. Wsparcie dla Polonii

Kontynuowano program wieloletniej pomocy dla archiwów polonijnych. W 2017 r. realizowano plan porządkowania, digitalizacji i zabezpieczania materiałów archiwalnych w 17 instytucjach, działających w 7 krajach Europy i obu Ameryk. Skierowano do nich ogółem 28 archiwistów i konserwatorów na łącznie ponad 30 miesięcy. Ze środków pozyskanych z MKiDN wykonywali oni prace ewidencyjno-porządkowe, wspierali proces digitalizacji zbiorów oraz dokonywali przeglądów konserwatorskich i wykonywali ekspertyzy stanu zachowania akt. W ramach profilaktyki konserwatorskiej realizowano też zakupy bezkwasowych opakowań archiwalnych na gromadzone w poszczególnych instytucjach materiały. Wymienionymi formami wsparcia objęto głównie instytucje stowarzyszone w Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie: Bibliotekę Polską im. Ignacego Domeyki w Argentynie, Bibliotekę Polską w Paryżu, Bibliotekę Polską POSK w Londynie, Instytut Józefa Piłsudskiego w Londynie, Studium Polski Podziemnej w Londynie, Instytut Polski i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie, Polską Misję Katolicką Anglii i Walii, Papieski Instytut Studiów Kościelnych w Rzymie, Archiwum Domu Generalnego zakonu Zmartwychwstańców w Rzymie,

Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce, Polski Instytut Naukowy w Ameryce, Stowarzyszenie Weteranów Armii Polskiej w Ameryce, Muzeum Polskie w Ameryce, Misję Polską w Orchard Lake, Polish Music Center w Los Angeles, Fundację Archivum Helveto-Polonicum z siedzibą we Fryburgu (Szwajcaria) i Polską Misję Katolicką w Szwajcarii. Rozpoczęto także proces badania potrzeb kolejnych instytucji polonijnych, które posłużą do opracowania planu pomocy na rok 2018.

W wyniku przeprowadzonych działań uporządkowano, zewidencjonowano i zabezpieczono kilkadziesiąt zbiorów, zespołów i kolekcji archiwalnych. Wyniki prac były wprowadzane do baz danych SEZAM, IZA oraz ZoSIA lub też do baz własnych prowadzonych w poszczególnych instytucjach. Częściowo udostępniono je w serwisie internetowym www.archiwa.gov.pl oraz na stronach internetowych instytucji polonijnych.

Przedstawiciel NDAP wziął udział w 39. sesji stałej konferencji MAB, zorganizowanej przez Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce w dniach 4-8 października br., której tematem przewodnim było „Wychodźstwo na rzecz niepodległości Polski w latach 1914-1920”.

9.5. Współpraca przygraniczna

Analogicznie do lat ubiegłych, niektóre archiwa państwowe prowadziły za zgodą Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych współpracę transgraniczną z partnerami z zagranicy. W większości przypadków polegała ona na organizacji wspólnych konferencji naukowych, wystaw archiwalnych oraz wydarzeń o charakterze rocznicowym.

AP w Szczecinie i AP w Gorzowie Wielkopolskim kontynuowały wieloletnie kontakty i współpracę z instytucjami, organizacjami i towarzystwami naukowymi w regionie zachodniopomorskim oraz placówkami archiwalnymi landu Meklemburgia-Pomorze Przednie. Wśród partnerów AP w Szczecinie ze strony niemieckiej występowało Archiwum Krajowe w Greifswaldzie, zaś z AP w Gorzowie Wielkopolskim współpracowało Archiwum Krajowe w Poczdamie. Do głównych form współpracy należały kontakty naukowe i wymiana informacji o zasobach archiwalnych, organizowanie wspólnych sesji naukowych, przedsięwzięć wydawniczych i wystawienniczych.

Projekty w ramach współpracy przygranicznej z archiwami czeskimi i niemieckimi prowadziło też AP we Wrocławiu. W archiwach niemieckich realizowane były kwerendy naukowo-badawcze. W archiwach czeskich poza kontynuacją badań nad pograniczem polsko-czeskim w zasobie Narodowego Archiwum w Pradze prowadzone były prace nad wspólnymi publikacjami (m.in. przygotowaniem słownika archiwalnego pogranicza polsko-czeskiego z Powiatowym Archiwum Państwowym w Semily). Prowadzono wymianę publikacji archiwalnych, a także doświadczeń i spostrzeżeń w dziedzinie nadzoru archiwalnego

i porządkowania dokumentacji aktowej. AP w Katowicach i Oddział w Cieszynie współpracowały z przygranicznymi archiwami czeskimi i słowackimi, tj. Archiwum Krajowym w Opawie i jego oddziałem w Karwinie.

AP w Przemyślu rozwijało kontakty z archiwami ukraińskimi (Centralne Państwowe Archiwum Historyczne Ukrainy we Lwowie, Archiwum Państwowe Obwodu Lwowskiego i Archiwum Państwowe Obwodu Tarnopolskiego), zwłaszcza w zakresie digitalizacji materiałów archiwalnych, jak też wymiany doświadczeń metodycznych i upowszechniania wiedzy o zasobach archiwalnych do polsko-ukraińskiego pogranicza.

AP w Poznaniu kontynuowało współpracę, nawiązaną w latach ubiegłych z archiwami w Popradzie (Słowacja), Pradze (Czechy) i Lozannie (Szwajcaria).

10. Przechowywanie dokumentacji niearchiwalnej

10.1. Nadzór i działania koordynacyjne Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w zakresie przechowywania dokumentacji niearchiwalnej

Działania Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w zakresie przechowywania dokumentacji niearchiwalnej obejmowały przede wszystkim:

- rozpatrywanie wniosków o zabezpieczenie – poprzez złożenie w archiwum państwowym – dokumentacji pracowniczej zagrożonej zniszczeniem, która należała do pracodawcy wykreślonego z Krajowego Rejestru Sądowego lub Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej;
- rozpatrywanie odwołań od decyzji dyrektorów archiwów państwowych w sprawie ustalenia wysokości środków finansowych na pokrycie kosztów przechowywania dokumentacji;
- prowadzenie ewidencji przechowawców akt osobowych i płacowych w oparciu o informacje przekazywane przez marszałków województw, którzy dokonują rejestracji przechowawców prywatnych. Ewidencja, dostępna on-line pod adresem: <https://www.archiwa.gov.pl/pl/dla-uzytkownikow/dokumentacja-pracownicza>, ma charakter informacyjny i jest przeznaczona dla zainteresowanych obywateli oraz pracodawców, którzy kończą działalność i poszukują przechowawcy wytworzonej przez siebie dokumentacji;
- udzielanie informacji o możliwościach zabezpieczania dokumentacji niearchiwalnej m.in. urzędом marszałkowskim, archiwom państwowym, organom ścigania, przechowawcom, pracodawcom, klientom indywidualnym;
- przygotowywanie założeń do nowelizacji ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach w zakresie przepisów dotyczących postępowania z dokumentacją osobowo-płacową w związku z upoważnieniem udzielonym przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
- opiniowanie projektów aktów prawnych dotyczących przechowywania dokumentacji osobowej i płacowej, w tym projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku ze skróceniem okresu przechowywania akt pracowniczych oraz ich elektroniczną oraz rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie dokumentacji pracowniczej;
- przeprowadzenie analizy działalności przechowalniczej AP w Warszawie, Archiwum Dokumentacji Osobowej i Płacowej w Milanówku w celu zdefiniowania problemów funkcjonujących w tym obszarze oraz opracowania kompleksowych rozwiązań;

- uczestnictwo w posiedzeniu Kolegium Najwyższej Izby Kontroli podczas którego rozpatrzono zastrzeżenia zgłoszone do wystąpienia pokontrolnego NIK z dnia 10 marca 2017 r. skierowanego po kontroli „Skuteczność działania systemu przechowywania dokumentacji osobowej i płacowej”, a także w posiedzeniu Komisji do Spraw Kontroli Państwowej, na którym rozpatrywano informacje Najwyższej Izby Kontroli o wynikach ww. kontroli;
- wydanie zarządzenia dotyczącego przekazania środków zgromadzonych na rachunkach sum na zlecenie do budżetu państwa w związku z zaleceniami po kontroli NIK (Zarządzenie nr 78 NDAP z dnia 17 października 2017 r. w sprawie przechowywania przez archiwa państwowe dokumentacji niestanowiącej zasobu archiwalnego);
- przeprowadzenie kontroli w zakresie przechowywania i udostępniania dokumentacji osobowo-płacowej w AP w Katowicach oraz AP w Radomiu.

10.2. Zbiory dokumentacji niearchiwalnej w archiwach państwowych

Według stanu na dzień 31 grudnia 2017 r. zewidencjonowane zbiory dokumentacji niearchiwalnej przechowywanej w archiwach państwowych obejmowały 47 008,77 m.b., 5 017 913 j., w tym 29 990,21 m.b., 3 312 101 j. dokumentacji przejętej odpłatnie oraz 17 018,56 m.b., 1 705 812 j. dokumentacji przejętej nieodpłatnie przede wszystkim na podstawie postanowień sądowych wydanych w trybie art. 51p ust. 3 i 51u ust. 3 ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach.

Tabela nr 3. Rozmiar dokumentacji niearchiwalnej przechowywanej w archiwach państwowych oraz rozmiar nabytków według stanu na dzień 31 grudnia 2017 r.

	rozmiar łączny na koniec roku sprawozdawczego				nabytki w roku sprawozdawczym			
	odpłatnie		nieodpłatnie		odpłatnie		nieodpłatnie	
	mb	j.	mb	j.	mb	j.	mb	j.
osobowa	11 967,15	2 560 298	9 884,80	1 326 471	934,22	239 572	759,35	183 649
płacowa	6 616,55	340 090	3 974,34	246 671	613,18	118 296	535,70	20 531
inna	11 406,51	411 713	3 159,42	132 670	355,33	10 430	172,75	5 008
razem	29 990,21	3 312 101	17 018,56	1 705 812	1 902,73	368 298	1 467,80	209 188

Ponadto w roku sprawozdawczym na podstawie postanowienia sądowego przejętych zostało ok. 1 920 m.b. akt osobowo-płacowych przechowywawcy Verrens

Finance Sp. z o.o. z Ostródy, które ze względu na niezakończony proces ewidencjonowania nie zostały wykazane w powyższej tabeli.

10.3. Kwerendy wykonywane na podstawie dokumentacji niearchiwalnej

Z przejętej dokumentacji archiwa państwowe wydawały pracownikom zlikwidowanych przedsiębiorstw kopie i odpisy poświadczające okresy zatrudnienia i wysokość wynagrodzenia. Udzielały także osobom poszukującym akt pracowniczych informacji o miejscach przechowywania dokumentacji.

W 2017 r. na podstawie dokumentacji niearchiwalnej zrealizowano łącznie 24 348 kwerend, w przeważającej większości o charakterze socjalnym. Wnioski o wydanie kopii i odpisów z dokumentacji niearchiwalnej kierowały do archiwów państwowych zarówno osoby prywatne, jak i instytucje.

Tabela nr 4. Kwerendy zrealizowane w 2017 r. w oparciu o dokumentację niearchiwalną zgromadzoną przez archiwa państwowe [na podstawie sprawozdań statystycznych KN-1 archiwów państwowych według stanu na dzień 31 grudnia 2017 r.]

	dla osób prywatnych	dla instytucji
kwerendy socjalne	21 365	2 297
kwerendy inne	650	36

Najwięcej kwerend na podstawie dokumentacji o czasowym okresie przechowywania w 2017 r. wykonały AP w Warszawie (13 726), AP w Katowicach (1 359) oraz AP w Koszalinie (961).

10.4. Inne działania w obszarze przechowania

W celu ułatwienia byłym pracownikom zlikwidowanych zakładów pracy poszukiwania dokumentacji niezbędnej do uzyskania m.in. świadczeń emerytalno-rentowych, w Archiwum Państwowym w Warszawie prowadzona jest baza danych zawierająca informacje o miejscach przechowywania dokumentacji osobowej i płacowej ponad 35 500 zlikwidowanych firm. Baza dostępna jest pod adresem: <https://ewidencja.warszawa.ap.gov.pl/miejsca.php>. Archiwum prowadzi także punkt informacyjny, gdzie osoby zainteresowane mogą uzyskać informacje o miejscach przechowywania dokumentacji osobowej i płacowej.

Ponadto archiwa państwowe kontynuowały współpracę z właściwymi terytorialnie urzędami marszałkowskimi w sprawach przeprowadzania kontroli przechowawców akt osobowych i płacowych.

11. Inwestycje i remonty

Właściwe warunki przechowywania materiałów archiwalnych są konieczne do zachowania narodowego dziedzictwa dokumentacyjnego. Obecna baza lokalowa sieci archiwów państwowych wymaga modernizacji i zwiększenia powierzchni magazynowej ze względu na konieczność systematycznego przejmowania wytwarzanych i zgromadzonych przez organy państwa oraz instytucje państwowe i samorządowe materiałów archiwalnych. W tym celu systematycznie wznoszone są nowe budynki oraz przebudowywane, rozbudowywane i remontowane już istniejące.

W powyższym zakresie w 2017 r. zrealizowano następujące zadania:

- zakończono budowę i oddano do użytku nową siedzibę AP w Białymstoku;
- rozpoczęto budowę siedziby dla AN w Krakowie;
- kontynuowano przygotowania do przebudowy AP w Suwałkach oraz obiektu przy ulicy Batorego 10 na potrzeby AP w Piotrkowie Trybunalskim.

Ponadto prowadzono działania związane z pozyskaniem nieruchomości (działek pod budowę lub budynków do przystosowania na potrzeby archiwum) w celu poprawy sytuacji lokalowej AP w Łodzi, Lublinie, Zamościu, Toruniu, Piotrkowie Trybunalskim, Płocku oraz we Wrocławiu.

Tabela nr 5. Stan realizacji zadań inwestycyjnych w 2017 r. w poszczególnych archiwach państwowych

Nazwa zadania	Kwota	Zakres zrealizowanych prac
Budowa siedziby dla AP w Białymstoku	12 795 605	Budowę siedziby dla AP w Białymstoku zlokalizowanej przy ul. Adama Mickiewicza w Białymstoku zakończono w planowanym terminie. Zamawiający otrzymał od Wykonawcy ostateczną, prawomocną i bezwarunkową decyzję pozwolenia na użytkowanie obiektu wydaną przez Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego Powiatu Grodzkiego w Białymstoku z dnia 29.11.2017 r. Zamawiający przejął obiekt w użytkowanie z dniem 29.12.2017 r. Nowopowstały budynek o powierzchni użytkowej 2 870 m ² zakłada docelowo przechowywanie do 10 000 m.b. akt. Koszty ogółem w całym okresie realizacji zostały określone na 20 156 881 zł.
Budowa siedziby AN w Krakowie	12 236 105	Zakres wykonanych prac związanych z realizacją inwestycji – budowa siedziby AN w Krakowie: 1) Przekazanie terenu budowy Generalnemu Wykonawcy. 2) Przeprowadzenie inwentaryzacji terenu budowy i działek sąsiadujących. 3) Przygotowanie terenu budowy pod prace budowlane (m.in. doprowadzenie energii elektrycznej, usunięcie warstwy humusu, stabilizacja gruntu pod drogi wewnętrzne, parkingi i część drogi dojazdowej).

		<p>4) Budowa tymczasowych pomieszczeń socjalnych dla pracowników budowlanych i obsługi budowy.</p> <p>5) Zinventaryzowanie w ramach nadzoru archeologicznego odkrytych pozostałości po dawnych obiektach (studnia parowozowa, podkłady kolejowe, oczko wodne, kamienny odpływ, fundamenty dwóch budynków).</p> <p>6) Zbudowanie dojazdu do działki i drogi dojazdowej od strony ul. Wita Stwosza.</p> <p>7) Budowa drogi dojazdowej i chodnika na pierwszych dwóch odcinkach od strony ul. Rakowickiej wraz ze zjazdem z ul. Rakowickiej.</p> <p>8) Budowa sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i teletechnicznej pod drogą dojazdową od ul. Rakowickiej.</p> <p>9) Wykonanie próbnego odwiertu pod sondę głębinową oraz przeprowadzenie badań wydajności cieplnej sondy.</p> <p>10) Wykonanie 8 odwiertów pod sondy głębinowe.</p> <p>11) Wykonanie i zabezpieczenie wykopu w obrysie budynku głównego do głębokości dolnej kondygnacji.</p> <p>12) Zabezpieczenie fundamentów budynku stacji trafo na granicy z wykopem pod budynek główny. Rozpoczęcie odbudowy budynku historycznego.</p> <p>13) Ustawienie dwóch żurawi przy budynku głównym.</p> <p>14) Wykonanie pali fundamentowych pod budynkiem głównym, w tym tzw. „pali aktywnych” – z instalacją przeznaczoną do zapewnienia budynkowi źródła ciepła i chłodu.</p> <p>15) Wykonanie izolacji pod fundamenty budynku głównego. Wykonanie zbrojenia i wylanie płyty fundamentowej pod budynek główny.</p> <p>16) Budowa całości żelbetonowej konstrukcji fundamentów, kondygnacji „-1” i „0”, w tym sali konferencyjnej oraz rozpoczęcie budowy ścian kondygnacji „+1” budynku głównego.</p>
Wykonanie centralnej klimatyzacji w siedzibie NDAP	942 355,84	Wykonano cały zakres prac związanych z wykonaniem centralnej klimatyzacji w siedzibie NDAP.

Łączne nakłady poniesione w 2017 r. na budowę nowych obiektów (dostosowanych do obowiązujących norm i standardów dotyczących przechowywania materiałów archiwalnych) oraz przebudowę istniejących budynków archiwów wyniosły 25 974 065,42 zł.

Obok inwestycji budowlanych w 2017 r. w sieci archiwów państwowych realizowano programy zakupów inwestycyjnych. Dopuszono łącznie 32 archiwa państwowe. Zakupy inwestycyjne obejmowały m.in. zakup dla NAC zestawu do digitalizacji materiałów płaskich i przestrzennych, zestawu do digitalizacji fotografii

oraz wykonywania kopii cyfrowych z mikrofilmów, zakup i montaż regałów magazynowych wraz z przygotowaniem dokumentacji i ekspertyzy oraz modernizację konwertera poprzez zakup nowego komputera i oprogramowania, rozbudowę Centralnego Repozytorium Archiwów Państwowych oraz zakup urządzeń digitalizacyjnych w ramach Centrum Kompetencji, jak również zakupy sprzętu komputerowego, sprzętu do digitalizacji i reprografii, regałów do przechowywania materiałów, wymianę instalacji i systemów sygnalizacji przeciwpożarowej oraz zakup archiwaliów dla pozostałych archiwów. Poprzez zakupy dodatkowego wyposażenia dokonano poprawy stanu infrastruktury archiwów państwowych, zabezpieczenia budynków i akt np. przed kradzieżą, włamaniem, pożarem, zalaniem oraz warunków udostępniania materiałów archiwalnych w sposób tradycyjny i w sieciach rozległych. Nakłady na zakupy inwestycyjne wyniosły 11 098 200,96 zł.

Działania związane z poprawą infrastruktury archiwów państwowych nie ograniczają się tylko do inwestycji. Systematycznie prowadzone były remonty obiektów, skoncentrowane w szczególności na poprawie:

- warunków przechowywania materiałów archiwalnych i ich bezpieczeństwa,
- udostępniania materiałów archiwalnych,
- warunków pracy,
- estetyki budynków.

W 2017 r. dotyczyły one w szczególności:

- magazynów archiwalnych (np. malowanie, renowacja podłoga),
- instalacji elektrycznych, ciepłowniczych, oświetlenia awaryjnego,
- poprawy możliwości dostępu do budynków archiwów dla osób niepełnosprawnych,
- pomieszczeń administracyjno-biurowych, w tym czytelní, pracowni,
- napraw elewacji, wymiany stolarki,
- napraw powierzchni dachowych oraz kominów.

Kwota przeznaczona w 2017 r. na remonty budynków zabytkowych i niezabytkowych wyniosła 6 959 211,85 zł.

Ponadto rozpoczęto prace nad Wieloletnim Programem Inwestycyjnym dla archiwów państwowych na lata 2019-2023 obejmującym budowę nowej siedziby NAC wraz z przestrzeniami magazynowymi dla AAN oraz AP w Warszawie, budowę AP w Katowicach, AP w Szczecinie, AP w Bydgoszczy, AP w Koszalinie oraz AP w Poznaniu, których koszt w ramach ww. programu oszacowano na 458 986 000 zł.

Powyższe działania nie wyczerpują wszystkich potrzeb rozbudowy infrastruktury archiwów państwowych, obejmujących zarówno budowę obiektów dla centrali archiwów jak i ich oddziałów zamiejscowych. Z przeprowadzonej

analizy w zakresie potrzeb inwestycyjnych (stan na koniec 2017 r.) wynika, że do 2022 r. 24 obiekty (większość to oddziały zamiejscowe) utracą zdolność przejmowania materiałów archiwalnych z powodu braku powierzchni magazynowej. Oznacza to konieczność podjęcia dodatkowych inwestycji w najbliższych latach.

12. Legislacja

Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych uczestniczył w pracach legislacyjnych organów administracji rządowej i innych organów państwowych, zarówno w ramach uzgodnień międzyresortowych, jak i prac Komitetu Rady Ministrów ds. Cyfryzacji. Wśród opiniowanych projektów aktów normatywnych były m.in.:

- ustawa z dnia 25 maja 2017 r. o restytucji narodowych dóbr kultury (Dz. U. poz. 1086), wprowadzająca zmiany m.in. w ustawie o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach,
- ustawa z dnia 10 stycznia 2018 r. o zmianie niektórych innych ustaw w związku ze skróceniem okresu przechowywania akt pracowniczych oraz ich elektroniczną (Dz. U. poz. 357), wprowadzająca zmiany m.in. w ustawie o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach,
- ustawa z dnia 11 stycznia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych (Dz. U. poz. 130),
- ustawa z dnia 26 stycznia 2018 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 398), wprowadzająca zmiany m.in. w ustawie o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach,
- obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (w Dzienniku Ustaw ukazało się w styczniu 2018 r.).

Znaczący był wkład Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w prace związane z przygotowaniem projektów ustaw wdrażających rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych... (Dz. Urz. UE L 119 z 4.05.2016, str. 1), tj.:

- ustawy o ochronie danych osobowych,
- ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z zapewnieniem stosowania rozporządzenia 2016/679 (pierwotnie jako ustawa – Przepisy wprowadzające ustawę o ochronie danych osobowych), wprowadzającej zmiany m.in. w ustawie o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach.

Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych zainicjował prace nad projektem ustawy o zmianie ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach, mające na celu uregulowanie statusu dokumentacji będącej elektronicznym odwzorowaniem dokumentów sporządzonych w postaci papierowej (analogowej).

Z upoważnienia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych rozpoczął również opracowanie projektu założeń ustawy – Prawo o postępowaniu z dokumentacją i o archiwach.

Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych przygotował także projekt rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie szczegółowego zakresu działania Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych (akt wykonawczy do ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach).

Ponadto Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych wydał 95 zarządzeń.

Dyrektor Generalny Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych wydał 27 zarządzeń.

13. Kadry i kompetencje

13.1. Zatrudnienie według stanu na dzień 31 grudnia 2017 r.

a) w archiwach państwowych:

	<i>etaty</i>	<i>osoby</i>
pracownicy naukowi	6,75	8
archiwiści	911,65	928
konserwatorzy	109,10	116
administracja	231,09	249
obsługa	234,78	259
razem:	1 493,37	1 560

b) w Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych:

	<i>etaty</i>	<i>osoby</i>
administracja	60,58	63
obsługa	3,00	3
razem:	63,58	66

c) łączne zatrudnienie w NDAP i jednostkach podległych:

	<i>etaty</i>	<i>osoby</i>
	1 556,95	1 626

d) mianowani urzędnicy służby cywilnej:

	<i>w archiwach</i>	<i>w NDAP</i>
	25	4

13.2. Wykształcenie pracowników

a) wykształcenie wyższe:

	<i>w archiwach</i>	<i>w NDAP</i>
archiwistyczne	335	6
historyczne	247	7
pozostałe	393	51
razem:	975	64

b) studia podyplomowe:

	<i>w archiwach</i>	<i>w NDAP</i>
archiwistyczne	174	4
historyczne	8	0
pozostałe	105	16
razem:	287	20

c) osoby z wykształceniem wyższym w stosunku do ogółu zatrudnionych	<i>w archiwach</i> 63%	<i>w NDAP</i> 97%
---	---------------------------	----------------------

13.3. Rozwój naukowy

	<i>w archiwach</i>	<i>w NDAP</i>
a) dofinansowane przewodów doktorskich	1	0
uzyskanie stopnia naukowego doktora	1	0
b) dofinansowanie przewodów habilitacyjnych	0	0
uzyskanie stopnia naukowego doktora habilitowanego	0	1

13.4. Kompetencje – szkolenia

W roku 2017, podobnie jak w latach poprzednich, NDAP organizowała szkolenia dla pracowników archiwów państwowych, obejmujące m.in.:

- szkolenie dla pracowników archiwów związane z procesem retrokonwersji pomocy archiwalnych,
- szkolenie dla dyrektorów archiwów nt. „Psychologia szefa. Szef to zawód”,
- szkolenie dla kierowników nadzoru oraz pracowników archiwów odpowiedzialnych za sprawy nadzoru archiwalnego połączone ze szkoleniem dot. standardów kontroli,
- szkolenie dla pracowników archiwów nt. udostępniania materiałów archiwalnych,
- szkolenie dla pracowników archiwów nt. wdrażania strategii digitalizacji zasobu archiwów państwowych w latach 2018-2023,
- dwie narady robocze dyrektorów archiwów państwowych i kierownictwa NDAP,
- szkolenie specjalistyczne dla pracowników komórek kadrowych w archiwach państwowych,
- szkolenie dla pracowników archiwów w zakresie prowadzenia inwestycji budowlanych.

14. Finanse

Omówienie dochodów budżetu państwa według działów budżetowych i poszczególnych źródeł dochodów

Plan dochodów na 2017 r. ustalony został na poziomie 1 882 000 zł, natomiast wykonanie wyniosło 9 893 422,74 zł, co stanowi 525,69% planu.

Wykonanie dochodów na dzień 31.12.2017 r., z podziałem na paragrafy klasyfikacji budżetowej, zawiera poniższa tabela:

Lp.	Paragraf	Opis paragrafu	Plan na 2017 rok	Wykonanie na dzień 31.12.2017	% wykonania
1	2	3	4	5	6
1	0580	Wpływy z tytułu grzywien i innych kar pieniężnych od osób prawnych i innych jednostek organizacyjnych	0,00	547,21	
2	0630	Wpływy z tytułu opłat i kosztów sądowych oraz innych opłat uiszczanych na rzecz Skarbu Państwa z tytułu postępowania sądowego i prokuratorskiego	0,00	14 400,00	
3	0640	Wpływy z tytułu kosztów egzekucyjnych, opłaty komorniczej i kosztów upomnień	0,00	34,80	
4	0750	Wpływy z najmu i dzierżawy składników majątkowych Skarbu Państwa	80 000,00	114 725,83	143,41%
5	0830	Wpływy z usług	1 692 000,00	5 616 691,75	331,96%
6	0840	Wpływy ze sprzedaży wyrobów	71 000,00	41 968,79	59,11%
7	0870	Wpływy ze sprzedaży składników majątkowych	0,00	7 959,75	
8	0900	Wpływy z odsetek od dotacji oraz płatności: wykorzystanych niezgodnie z przeznaczeniem lub wykorzystanych z naruszeniem procedur, o których mowa w art. 184 ustawy, pobranych nienależnie lub w nadmiernej wysokości	0,00	191,25	
9	0920	Wpływy z pozostałych odsetek	0,00	471 511,94	
10	0940	Wpływy z rozliczeń/zwrotów lat ubiegłych	6 000,00	2 676 467,12	44 607,79%
11	0950	Wpływy z tytułu kar i odszkodowań wynikających z umów	0,00	888 908,12	
12	0970	Wpływy z różnych dochodów	33 000,00	59 289,90	179,67%

13	2910	Wpływy ze zwrotów dotacji oraz płatności wykorzystywanych niezgodnie z przeznaczeniem lub wykorzystanych z naruszeniem procedur, o których mowa w art. 184 ustawy, pobranych nienależnie lub w nadmiernej wysokości Paragraf obejmuje zwroty dotacji oraz zwroty płatności, o których mowa w art. 186 pkt. 2 ustawy	0,00	726,28	
	Razem	X	1 882 000,00	9 893 422,74	525,69%

Szczegółowe omówienie dochodów (wpływów)

Wykonane dochody pochodzą głównie z opłat z tytułu sprzedaży wydawnictw, wykonywanych kwerend, reprodukcji z materiałów archiwalnych, sporządzania kopii, skanów i zdjęć dokumentów, opłat wnoszonych za wynajmowane lokale i pomieszczenia oraz sprzedaży składników majątkowych.

Najwyższe jednak wpływy uzyskano w § 0830 (wpływy z usług) z tytułu zrealizowanych usług archiwalnych, tj. kwerend, poszukiwań, wykonanych kopii dokumentów archiwalnych, skanów oraz wydawanych zaświadczeń z akt osobowych oraz dochodów z przekazania środków z rachunków sum na zlecenie z tytułu zawartych umów na przechowywanie dokumentacji niearchiwalnej, wynikających z zalecenia NIK w rezultacie przeprowadzonej kontroli. W § 0940 (wpływy z rozliczeń/zwrotów lat ubiegłych) przekazano na dochody budżetu państwa środki z tytułu usług za przechowywanie dokumentacji niestanowiącej zasobu archiwalnego. Dochody zgromadzone w § 0950 (wpływy z tytułu kar i odszkodowań wynikających z umów) oraz w § 0920 (wpływy z pozostałych odsetek) uzyskane z tytułu naliczenia kar umownych za niedotrzymanie terminu wykonania umowy m.in. są skutkiem postępowania sądowego, które toczyło się od 2012 r. za niewykonanie umowy o roboty budowlane oraz odsetek od kary umownej za niewykonanie robót budowlanych. Wpływy w § 0970 (wpływy z różnych dochodów) to m.in.: wynagrodzenie płatnika- ZUS, odszkodowanie od firmy ubezpieczeniowej, zwrot kosztów postępowania odwoławczego, zwrot opłat pocztowych, odszkodowanie za bezprawne zajmowanie mieszkania służbowego, zwrot środków za nieukończone szkolenie pracowników.

Omówienie wydatków budżetu państwa na dzień 31.12.2017 r. według działów i rozdziałów budżetowych, w rozbiciu na wydatki krajowe i oddzielnie na współfinansowanie projektów UE

- I. Plan wydatków ogółem (po zmianach) na 2017 r. w dziale 921 *Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego*, w rozdziale 92117 *Archiwa* dla paragrafów z czwartą cyfrą "0" ustalony został na poziomie 174 288 693 zł, natomiast wykonanie wyniosło 172 817 274,86 zł (99,16% planu).

Wykonanie wydatków z podziałem na grupy wydatków zawiera poniższa tabela:

Lp.	Grupa wydatków	Plan według ustawy budżetowej po nowelizacji na 2017 r.	Plan po zmianach na dzień 31.12.2017 r.	Wykonanie na dzień 31.12.2017 r.
1	2	3	4	5
1	Dotacje	900 000	900 000	899 924,57
2	Świadczenia	149 000	169 068	166 115,54
3	Wydatki bieżące, w tym:	133 085 000	137 011 469	136 073 187,28
	Wynagrodzenia osobowe pracowników			74 324 839,32
	Dodatkowe wynagrodzenie roczne			4 822 170,34
	Składki na ubezpieczenia społeczne			12 989 369,87
	Składki na Fundusz Pracy			1 372 837,66
	Wpłaty na PFRON			124 444,00
4	Wydatki majątkowe, w tym:	32 100 000	36 208 156	35 678 047,47
	Wydatki inwestycyjne			25 974 065,42
	Zakupy inwestycyjne			9 703 982,05
	OGÓŁEM	166 234 000	174 288 693	172 817 274,86

Dotacje

W 2017 r. w wyniku rozstrzygniętych konkursów przyznano dotacje 20 podmiotom, w tym fundacjom, stowarzyszeniom i pozostałym jednostkom niezaliczanym do sektora finansów publicznych (innym organizacjom pozarządowym) w ogólnej kwocie 900 000 zł, z czego wykorzystano środki w wysokości 899 924,57 zł, tj. w 99,99%.

II. Plan wydatków na 2017 r. (po zmianach) w ramach budżetu państwa na współfinansowanie projektów z UE, ustalony został na poziomie 22 493 zł,

natomiast wykonanie wyniosło 3 111,52 zł (13,83% planu), co zawiera poniższa tabela:

Lp.	Nazwa Programu	Plan według ustawy budżetowej na 2017 r.	Plan po zmianach na dzień 31.12.2017 r.	Wykonanie na dzień 31.12.2017 r.
1	2	3	4	5
1	Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014-2020	1 539 000	18 200	0,00
2	Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego 2009-2014	0	4 293	3 111,52
	OGÓŁEM	1 539 000	22 493	3 111,52

III. Plan wydatków na 2017 r. (po zmianach) w ramach budżetu środków europejskich ustalony został na poziomie 123 127 zł, wykonanie zaś wyniosło 17 631,99 zł (14,32% planu), co zawiera poniższa tabela:

Lp.	Nazwa Programu	Plan według ustawy budżetowej na 2017 r.	Plan po zmianach na dzień 31.12.2017 r.	Wykonanie na dzień 31.12.2017 r.
1	2	3	4	5
1	Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014-2020	8 719 000	98 800	0,00
2	Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego 2009-2014	0	24 327	17 631,99
	OGÓŁEM	8 719 000	123 127	17 631,99

Wydatki budżetu państwa na współfinansowanie projektów z UE

Plan wydatków na 2017 r. (po zmianach), w ramach budżetu państwa na współfinansowanie projektów z UE na projekt:

- 1) 32/WS/2017/PL08/FWDb *Wizyta przedstawicieli Archiwum Państwowego w Norwegii tj. w Oppland Country Archives*, w ramach programu Konserwacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego z Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego 2009-2014, został ustalony na poziomie 1 908 zł, zaś wykonanie wyniosło 1 893,01 zł, co stanowi 99% planu po zmianach.

- 2) 33/WS/2017/PL08/FWDb *Przyjęcie w Polsce przedstawicieli instytucji z Norwegii tj. z Oppland Country Archives*, w ramach programu Konserwacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego z Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego 2009-2014, został ustalony na poziomie 2 385 zł, zaś wykonanie wyniosło 1 218,51 zł, co stanowi 51% planu po zmianach.
- 3) POPC.02.01.00-00-0002/15 *Archiwum Dokumentów Elektronicznych*, realizowany w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa 2014-2020, ustalony został na poziomie 18 200 zł, zaś wykonanie wyniosło 0 zł.

Podsumowanie

Działania archiwów państwowych w 2017 r., oprócz realizacji zadań ustawowych, ukierunkowane były na osiągnięcie wyznaczonych przez Naczelnego Dyrektora celów priorytetowych. Wśród nich wymienić należy przede wszystkim działania związane z zapewnianiem zdalnego dostępu do ewidencji zasobu archiwalnego i treści archiwaliów, informatyzacją działalności archiwów państwowych oraz rozwojem i modernizacją infrastruktury służącej zabezpieczeniu i przechowywaniu materiałów archiwalnych.

Dzięki zainicjowanemu w 2016 r. *Programowi retrokonwersji pomocy archiwalnych*, którego celem jest cyfryzacja papierowych pomocy informacyjnych i ich udostępnienie w Internecie, w 2017 r. odnotowano bezprecedensowy przyrost informacji o zasobie archiwów państwowych dostępnej w Internecie. Poprzez serwis szukajwarchiwach.pl użytkownicy bez wychodzenia z domu mogą zapoznać się z ponad 12 mln opisów jednostek archiwalnych.

Oprócz cyfryzacji i udostępniania on-line środków ewidencyjnych i pomocy informacyjnych systematycznie zwiększa się dostępność w Internecie zdigitalizowanej części zasobu archiwalnego. Łącznie na koniec 2017 r. archiwa państwowe zapewniały dostęp on-line do ponad 39 mln cyfrowych kopii materiałów archiwalnych, z których większość (ponad 28 mln) udostępniona jest w serwisie szukajwarchiwach.pl.

W roku sprawozdawczym znacząco powiększyły się zbiory kopii cyfrowych, służące zarówno zabezpieczeniu, jak i usprawnianiu udostępniania zasobu archiwalnego. W efekcie prac digitalizacyjnych, prowadzonych we własnych pracowniach digitalizacji archiwów państwowych oraz w formie zleceń usług zewnętrznych w ramach Programu digitalizacji Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych i dodatkowych środków przekazanych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w 2017 r. pozyskano łącznie ponad 9 mln skanów oraz zdigitalizowano ponad 1 800 godzin nagrań dźwiękowych i filmów.

Celem wskazania dalszych kierunków działań archiwów państwowych w obszarze digitalizacji materiałów archiwalnych oraz ułatwienia użytkownikom dostępu on-line do państwowego zasobu archiwalnego, w roku sprawozdawczym ogłoszona została *Strategia digitalizacji zasobu archiwów państwowych na lata 2018-2023*. W jej ramach przewidziana została realizacja 10 kluczowych zadań koncentrujących się na rozwoju infrastruktury i doborze materiałów archiwalnych do digitalizacji zgodnie z zapotrzebowaniem użytkowników.

Intensyfikowane były też czynności związane z informatyzacją działalności archiwów państwowych. W roku sprawozdawczym zakończył się proces wdrażania systemu ZoSIA w archiwach państwowych. Obecnie wszystkie 33 archiwa pracują w jednym systemie informatycznym. Kontynuowany był także projekt wdrażania systemów elektronicznego zarządzania dokumentacją w archiwach państwowych.

W 2017 r. systemy EZD wprowadzono w kolejnych 4 jednostkach. Kontynuowano również działania zmierzające do wypracowania rozwiązań dla przejmowania i przechowywania w długim czasie tej części archiwalnego dziedzictwa narodowego, która powstaje w postaci elektronicznej. Jednym z najważniejszych zadań w tym obszarze była realizacja projektu *Archiwum Dokumentów Elektronicznych (ADE)*. W 2017 r. przygotowana została analiza biznesowa oraz projekt techniczny systemu.

W celu zapewnienia optymalnych warunków przechowywania stale zwiększającego się zasobu, modernizowano istniejącą infrastrukturę służącą przechowywaniu, zabezpieczaniu i udostępnianiu zgromadzonych przez archiwa państwowe materiałów archiwalnych, a także kontynuowano inwestycje budowlane. W 2017 r. zakończono budowę i oddano do użytku nową siedzibę AP w Białymstoku, rozpoczęto budowę siedziby dla AN w Krakowie oraz kontynuowano przygotowania do przebudowy AP w Suwałkach oraz obiektu na potrzeby AP w Piotrkowie Trybunalskim. Mając na uwadze potrzebę dalszych inwestycji w infrastrukturę archiwów państwowych, rozpoczęto prace nad Wieloletnim Programem Inwestycyjnym dla archiwów państwowych na lata 2019-2023 gwarantującym w wieloletniej perspektywie środki na budowę gmachów dla jednostek w najtrudniejszej sytuacji lokalowej.

Wśród kluczowych kierunków działań archiwów państwowych w kolejnych latach wymienić należy przede wszystkim kontynuację prac w zakresie digitalizacji zasobu oraz zwiększania jego dostępności on-line, w tym rozwijanie systemów teleinformatycznych i infrastruktury służącej przechowywaniu kopii wzorcowych zdigitalizowanych obiektów oraz udostępnianiu kopii użytkowych w czytelnich i w Internecie, a także zminimalizowanie dysproporcji między szybkimi postępami digitalizacji, a procesem udostępniania kopii on-line. Planowane jest wzbogacenie Zintegrowanego Systemu Informacji Archiwalnej (ZoSIA) o nowe funkcjonalności zapewniające pełną obsługę zakresu zadań związanych z działalnością archiwalną. Modernizowany będzie także serwis szukajwarchiwach.pl. Spodziewane są również postępy rozbudowy Centralnego Repozytorium Cyfrowego Archiwów Państwowych oraz stworzenie Zapasowego Repozytorium Cyfrowego Archiwów Państwowych w nowobudowanej siedzibie AN w Krakowie.

Kontynuowana będzie konwersja tradycyjnych inwentarzy na postać elektroniczną, która nie tylko przyczynia się do znaczącego przyrostu informacji o zasobie archiwów państwowych dostępnej on-line, ale jest również niezbędna do zarządzania coraz większymi zbiorami kopii cyfrowych.

Ponadto realizowane będą kolejne etapy projektu wdrażania systemów Elektronicznego Zarządzania Dokumentacją w archiwach państwowych oraz projektu Archiwum Dokumentów Elektronicznych. Równolegle do projektu ADE kontynuowane będą prace metodyczne, zmierzające do wypracowania zasad postępowania z dokumentacją elektroniczną w archiwach państwowych.

Dalszej rozbudowy i modernizacji wymaga baza lokalowa sieci archiwów państwowych. W wielu jednostkach problem stanowi niewystarczająca powierzchnia magazynowa. Szacuje się, że do 2022 r. 24 obiekty (w większości oddziały zamiejscowe) utracą zdolność przejmowania materiałów archiwalnych z powodu braku powierzchni magazynowej. Rozpoczęcie prac nad Wieloletnim Programem Inwestycyjnym dla archiwów państwowych na lata 2019-2023, choć znacząco przyczyni się do poprawy sytuacji, nie wyczerpuje wszystkich potrzeb w tym zakresie. Obok inwestycji budowlanych niezbędna jest też realizacja programów zakupów inwestycyjnych, pozwalających na poprawę stanu infrastruktury, zabezpieczenia budynków i akt np. przed kradzieżą, włamaniem, pożarem, zalaniem, a także poprawę warunków udostępniania materiałów archiwalnych w sposób tradycyjny i w sieciach rozległych.

Konieczne będzie również wypracowanie nowych rozwiązań w zakresie przechowywania dokumentacji osobowej i płacowej zlikwidowanych zakładów pracy oraz uzyskiwania przez ich byłych pracowników dokumentów poświadczających zatrudnienie i wynagrodzenie. Obowiązujące przepisy, jak wskazują dotychczasowe doświadczenia, nie w pełni zapewniają bezpieczeństwo dokumentacji osobowej i płacowej oraz realizację interesów osób, których ta dokumentacja dotyczy. Dodatkowo zanegowanie przez Najwyższą Izbę Kontroli stanowiska, że archiwa państwowe mogą prowadzić działalność przechowalniczą w charakterze podmiotów rynkowych, praktycznie zamknęło drogę do zaciągania przez archiwa dalszych umownych zobowiązań w tym obszarze.

Załącznik nr 1. Konferencje naukowe

- Konferencje zorganizowane lub współorganizowane przez archiwa państwowe oraz NDAP (wybór):
 - 1) VII Powszechny Zjazd Archiwistów Polskich (Kielce, 20-21 września 2017 r.),
 - 2) XI Zjazd Internetowego Forum Archiwalnego IFAR (Lublin 9-10 listopada 2017 r.),
 - 3) Drogi do niepodległości 1914–1918, część II: Rada Regencyjna (Warszawa, 20 października 2017 r.),
 - 4) IX konferencja naukowa z cyklu „Polonica w zbiorach państw nadbałtyckich” – Archiwalne polonica w Petersburgu (Warszawa, 17 listopada 2017 r.),
 - 5) międzynarodowa konferencja Dokument elektroniczny w archiwum. Metody Postępowania, dobre praktyki i techniki zarządzania (Warszawa, 5-6 października 2017 r.),
 - 6) Organy zarządzania kryzysowego i sztaby do walki z opozycją. Działalność wojewódzkich komitetów obrony w latach 1975–1989 i ich dokumentacja (Warszawa, 5 grudnia 2017 r.).

- Konferencje zorganizowane we współpracy z innymi instytucjami, uczelniami, towarzystwami i stowarzyszeniami, związkami wyznaniowymi itp. (wybór):
 - 1) XIX Ogólnopolski Zjazd Studentów Archiwistyki „Informacja – nośnik – dokument” (Kraków, 5-6 kwietnia 2017 r.),
 - 2) II Ogólnopolska Konferencja Archiwistów i Historyków „Educare necesse est...” (Warszawa, 6–7 czerwca 2017 r.),
 - 3) I Kongres Heraldyki Polskiej (Warszawa, 22-24 czerwca 2017 r.),
 - 4) IV Ogólnopolska Konferencja Genealogiczna (Brzeg, 8-10 września 2017 r.),
 - 5) Dni Digitalizatora (Warszawa, 27-28 września 2017 r.),
 - 6) konferencja naukowa Reminiscencje Reformacji. Prusy – Mazury 1517-2017 (Olsztyn, 12-13 października 2017 r.),
 - 7) konferencja naukowa „Metodyka i standardy opracowania archiwalnego. Rzeczywistość i potrzeby” (Poznań, 19-20 października 2017 r.),
 - 8) I Siedleckie Spotkania Archiwoznawcze „Archiwalia i zbiory nieznane, zapomniane, niechciane” (Siedlce, 16-17 listopada 2017 r.).

- Konferencje zorganizowane przez inne instytucje i organizacje, w których wzięli udział pracownicy NDAP i archiwów państwowych (wybór):
- 1) IX i X Forum Koordynatorów Czynności Kancelaryjnych, zorganizowane przez Centrum Promocji Informatyki (Warszawa, 9 marca 2017 r., 5 września 2017 r.),
 - 2) konferencja Tadeusz Kościuszko. Historia, współczesność, przyszłość. Relacje i zależności, zorganizowana przez Politechnikę Krakowską (Kraków, 24-25 marca 2017 r.),
 - 3) V Seminarium Sztuki i Kultury Duchowej Cystersów, zorganizowane przez Uniwersytet Papieski Jana Pawła II (Kraków, 4-5 kwietnia 2017 r.),
 - 4) XIV Ogólnopolska Konferencja Organizacyjno-Szkoleniowa Stowarzyszenia Archiwistów Instytucji Wymiaru Sprawiedliwości (Sopot, 25-28 kwietnia 2017 r.),
 - 5) sesja naukowa Teoria i praktyka wydawania źródeł XIX wieku, zorganizowana przez Zakład Nauk Pomocniczych i Metodologii Historii w Instytucie Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego (Warszawa, 12 maja 2017 r.),
 - 6) XXV Seminarium w cyklu „Składowanie i archiwizacja dokumentów” – „Funkcjonowanie archiwów w analogowym i cyfrowym świecie”, zorganizowane przez Centrum Promocji Informatyki (Warszawa, 24 maja 2017 r.),
 - 7) XIV Zjazd Sekcji Archiwistów Samorządowych Stowarzyszenia Archiwistów Polskich, zorganizowany przez SAP i Urząd Miasta w Kaliszu (Kalisz, 1-3 czerwca 2017 r.),
 - 8) konferencja naukowa „Migracje w miastach Królestwa Polskiego, Pomorza i Śląska w epoce przedprzemysłowej na tle porównawczym”, zorganizowana przez Zespół Historii Miast przy Komitecie Nauk Historycznych PAN, Instytut Historyczny i Instytut Historii Sztuki Uniwersytetu Wrocławskiego (Wrocław, 2-3 czerwca 2017 r.),
 - 9) III konferencja naukowa Z przeszłości Bielska-Białej: Biała, zorganizowana przez Bielskie Towarzystwo Historyczne (Bielsko-Biała, 6–7 października 2017 r.),
 - 10) sesja Problemy jakości powietrza wewnętrznego w Polsce, zorganizowana przez Politechnikę Warszawską (Warszawa, 23-24 października 2017 r.),
 - 11) XI Tyskie Sympozjum Historyczne Ewangelicy na ziemi pszczyńskiej, zorganizowane przez Muzeum Miejskie w Tychach (Tychy, 6 listopada 2017 r.),

- 12) V Targi Konserwacji i Restauracji Zabytków oraz Ochrony, Wyposażenia Archiwów, Muzeów i Bibliotek *DZIEDZICTWO 2017* (Warszawa, 7-9 listopada 2017 r.),
 - 13) konferencja naukowa Kontrwywiad II Rzeczypospolitej, zorganizowana przez Centralny Ośrodek Szkolenia ABW (Emów, 8-9 listopada 2017 r.),
 - 14) konferencja „Mecenas i darczyńcy w dziejach nauki polskiej, AU i PAU w kręgu społecznej troski”, zorganizowana przez Polską Akademię Umiejętności (Kraków, 16-17 listopada 2017 r.),
 - 15) seminarium naukowe Polska w XIX wieku – czas bezpowrotnie stracony czy efektywnie wykorzystany?, zorganizowane przez Zakład Historii XIX wieku Instytutu Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie (Olsztyn, 29-30 listopada 2017 r.),
 - 16) XXVI Seminarium w cyklu „Składowanie i archiwizacja dokumentów” - „Archiwa cyfrowe – archiwizacja dokumentacji elektronicznej w systemach klasy EKD oraz digitalizacja dokumentacji tradycyjnej”, zorganizowane przez Centrum Promocji Informatyki (Warszawa, 5 grudnia 2017 r.),
 - 17) VI Seminarium projektu Archiwa Przełomu 1989-1991, Rola opozycji niepodległościowej w kształtowaniu polskiej sceny politycznej w źródłach okresu przełomu i współczesnej narracji (Warszawa, 6 grudnia 2017 r.),
 - 18) IV Konferencja naukowa „Historia – Pamięć – Tożsamość. Człowiek – świadek historii”, zorganizowana przez Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie (Kraków, 6-7 grudnia 2017 r.),
 - 19) VI Toruńskie Konfrontacje Archiwalne, zorganizowane przez Uniwersytet Mikołaja Kopernika (Toruń, 7-8 grudnia 2017 r.).
- Konferencje międzynarodowe, w których uczestniczyli przedstawiciele archiwów państwowych i NDAP (wybór):
 - 1) Celostátní Archivní Konferenci (Liberec, 25-27 kwietnia 2017 r.),
 - 2) spotkanie kierowników działów konserwacji i zabezpieczania archiwaliów europejskich European Heads of Conservation (Rabat, 4-5 maja 2017 r.),
 - 3) Brandenburgischer Archivtag (Poczdám, 9 maja 2017 r.),
 - 4) II Międzynarodowe Seminarium Naukowo-Dydaktyczne Aktualne problemy archiwistyki i zarządzania dokumentami (Lublin, 20 maja 2017 r.),
 - 5) IV Polsko-Ukraińska Konferencja Wielokulturowa Galicja (Kraków, 23 maja 2017 r.),
 - 6) kolokwium naukowe Na pograniczu bibliotek, nauki i wiedzy. Od Mikołaja Kopernika do Johna Dee, 1490-1610 (Kraków, 23 maja 2017 r.),

- 7) konferencja Polskie/polonijne dziedzictwo piśmiennicze w zbiorach zagranicznych – problematyka i warsztat badawczy, rezultaty i perspektywy badań (Warszawa, 25-26 maja 2017 r.),
- 8) konferencja *Повстання і революції в Україні та Полщі: історичний, політичний і міжнародний аспекти (до100-річчя Ураїнської революції 1917-1921 рр.)* (Mikołajów, 8-11 czerwca 2017 r.),
- 9) XXIX Convegno Internazionale: “La donna nel Rinascimento: amore, famiglia, cultura, potere”, Istituto F. Petrarca (Chianciano - Montepulciano, 20-22 lipca 2017 r.),
- 10) Gelehrte – Schulen – Netzwerke. Geschichtsforschung in Schlesien zwischen Aufklärung und Erstem Weltkrieg. Internationale Fachtagung der Historische Kommission für Schlesien (Erfurt, 31 sierpnia - 2 września 2017 r.),
- 11) DLM 8th Triennial Conference (Brighton, 13-15 września 2017 r.),
- 12) konferencja Political Functions of Urban Spaces through the Ages (Kraków, 14 września 2017 r.),
- 13) V Międzynarodowy Kongres Polskich Towarzystw Naukowych w Świecie Inteligencja polska w Świecie (Kraków, 17-21 września 2017 r.),
- 14) VII Międzynarodowe Sympozjum Dziejów Biurokracji, zorganizowane m.in. przez Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej oraz Uniwersytet Jana Kochanowskiego (Kielce, 18-19 września 2017 r.),
- 15) konferencja naukowa 500 lat Reformacji na Górnym Śląsku. Wpływ protestantyzmu na państwo, społeczeństwo, kulturę od XVI do XX wieku (Katowice, 28–29 września 2017 r.),
- 16) 39. Sesja Stałej Konferencji Muzeów Bibliotek i Archiwów Polskich na Zachodzie (Nowy Jork, 5-8 października 2017 r.),
- 17) konferencja International Institute for Archival Science International Archival Day (Triest, 16-18 października 2017 r.),
- 18) Konferencija skirta filomatų draugijos 200 metų įsteigimui paminėti „Būsime pavyzdžiu kitiems, o sau – pasididžiavimu (Olsztyn, 17 października 2017 r.),
- 19) konferencja czeskiego Komitetu Błękitnej Tarczy Praga Krizové plány v paměťových institucích v současných podmínkách (Praga, 24 października 2017 r.),
- 20) konferencja Imaginatio et Actio. Wyobrażenia w tradycjach ezoterycznych (Kraków, 20-21 października 2017 r.),
- 21) konferencja Stadt und Reformation Krakau, Nürnberg und Prag (1500-1618) (Norymberga, 6-8 listopada 2017 r.),

- 22) konferencja Archiwi w sучасному світі: виклики та завдання (Kijów, 7-8 grudnia 2017 r.),
- 23) Internationale Konferenz „Reformation in Pommern (Kulica, 8-9 grudnia 2017 r.),
- 24) II International Conference History is Today Role and Significance of the Grand Duchy of Lithuania for Europe (Ukmerge, 11 grudnia 2017 r.).

Załącznik nr 2. Projekty popularyzujące wiedzę o materiałach archiwalnych i archiwach dofinansowane przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w 2017 r.

1. Dzień doktora Władysława Biegańskiego (1857-1917) w AP w Częstochowie (AP w Częstochowie),
2. Lekcje archiwalne pt. II wojna światowa we wspomnieniach bohaterów Kaliskiego Archiwum Filmowego (AP w Kaliszu),
3. Obchody Międzynarodowego Dnia Archiwów oraz 130. Rocznicy powstania Archiwum Akt Dawnych Miasta Krakowa (AN w Krakowie),
4. Historia mojej rodziny piórem pisana (AP w Koszalinie)
5. Książka na przestrzeni wieków w świetle zasobu Archiwum Państwowego w Olsztynie (AP w Olsztynie),
6. Warownym grodem jest nasz Bóg – w 500. rocznicę ogłoszenia tezy Lutera (AP w Opolu),
7. Lata upływają, ale ślad pozostaje. Opolanie znani i nieznani (AP w Opolu),
8. Przygotowanie konkursu edukacyjnego „Z rodzinnej szuflady” (AP w Siedlcach),
9. Przygotowanie wystawy „Cztery wieki rodu Somlów” (AP w Siedlcach),
10. „Educare necesse est...” – akcja edukacyjna (AP w Warszawie),
11. Wystawa plenerowa „Na prawo most, na lewo most, a dołem Wisła płynie...” (AP w Warszawie).

Załącznik nr 3. Realizacja działań wydawniczych w NDAP – publikacje wydane w 2017 r.

1. „Słownik biograficzny archiwistów” – tom III,
2. „Dokument elektroniczny. Przewodnik i katalog dobrych praktyk”,
3. „Problemy archiwistyki podzielonej Europy – selekcja i opracowanie dokumentacji: 1918-1991”,
4. „Teoria i praktyka archiwistyki USA”,
5. „Zasada zespołowości w praktyce archiwów państwowych. Studia i materiały”,
6. „ISDF Międzynarodowy standard opisu funkcji” (publikacja elektroniczna);
7. „ISDIAH Międzynarodowy standard opisu instytucji z zasobem archiwalnym” (publikacja elektroniczna).

Załącznik nr 4. Czasopisma naukowe o tematyce archiwalnej oraz publikacje archiwów państwowych dofinansowane przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w 2017 r.

- Czasopisma archiwów państwowych dofinansowane przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w 2017 r.:
 1. „Komunikaty Warmińsko-Mazurskie. Kwartalnik naukowy” (AP w Olsztynie);
 2. „Krakowski Rocznik Archiwalny” (AN w Krakowie);
 3. „Kronika Warszawy” (AP w Warszawie);
 4. „Miscellanea Historico-Archivistica” (AGAD);
 5. „Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny” (AP w Gorzowie Wielkopolskim);
 6. „Płocki Rocznik Historyczno-Archiwalny” (AP w Płocku);
 7. „Prace Historyczno-Archiwalne” (AP w Rzeszowie);
 8. „Przegląd Archiwalno-Historyczny” (AP w Poznaniu);
 9. „Rocznik Jeleniogórski. Pismo Regionu Karkonoszy” (AP we Wrocławiu, Oddział w Jeleniej Górze);
 10. „Rocznik Koszaliński” (AP w Koszalinie);
 11. „Rocznik Łódzki” (AP w Łodzi);
 12. „Szczeciński Informator Archiwalny” (AP w Szczecinie);
 13. „Szkice Archiwalno-Historyczne” (AP w Katowicach);
 14. „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne” (AP w Kielcach);
 15. „Teki Archiwalne” (AAN).

- Publikacje archiwów państwowych dofinansowane przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w 2017 r.:
 1. „Bitewnik Łódzki 1914” (AP w Łodzi);
 2. „Dzieje Piotrkowa Trybunalskiego w źródłach archiwalnych” (AP w Piotrkowie Trybunalskim);
 3. „Dziedzictwo Piastów mazowieckich” (AGAD);
 4. „Dziennik Haliny Berezy z lat 1900 – 1940” (AP w Siedlcach);

5. „Józef Piłsudski. Źródła z lat 1914-1918 w Austriackim Archiwum Państwowym w Wiedniu, tom 2: Ogólne Archiwum Administracji, Archiwum Domu, Dworu i Państwa” (AGAD);
6. „Katalog starych druków XV–XVII w. ze zbiorów biblioteki Archiwum Państwowego w Szczecinie” (AP w Szczecinie);
7. „Kronika Gimnazjum w Bochni 1817-1904” (AN w Krakowie)
8. „Materiały archiwalne do dziejów Leszna” (AP w Lesznie);
9. „Materiały źródłowe do dziejów legionistów internowanych w Szczypiornie w 1917 roku” (AP w Kaliszu);
10. „Niepodległa Poddębskiego” (NAC);
11. „Obława augustowska 1945. Okoliczności i ofiary w dokumentach archiwalnych” (AP w Suwałkach);
12. „Polskie komputery rodziły się w Elwro we Wrocławiu. Rola Wrocławskich Zakładów Elektronicznych ELWRO w rozwoju informatyki w Polsce” (AP we Wrocławiu);
13. „*Przeczytano, przyjęto, podpisano*. Polskie protokoły sądów rozjemczych w powiecie strzeleckim w XIX wieku” (AP w Opolu);
14. „Regesty dokumentów przechowywanych na Górnym Śląsku. Tom III (1451-1475). Regesty listin ułożonych v Horním Slezsku. Svazek III (1451-1475)” (AP w Katowicach);
15. „Rola Kościoła w dziejach Polski” (AGAD);
16. „Stosunki dawnej Rzeczypospolitej z Persją Safawidów w świetle dokumentów archiwalnych” (AGAD);
17. „Unia Brzeska i jej konsekwencje. W 420. Rocznice synodu unijnego” (AP w Przemyślu).

Załącznik nr 5. Wystawy materiałów archiwalnych zorganizowane lub współorganizowane przez archiwa państwowe w 2017 r. (wybór)

- 1) *500 lat Reformacji* (AGAD),
- 2) *W 150. rocznicę urodzin Marszałka. Józef Piłsudski w zasobie Archiwum Głównego Akt Dawnych* (AGAD),
- 3) *Ormianie w Polsce – Polscy Ormianie* (AGAD),
- 4) *Petersburg w zasobie Archiwum Głównego Akt Dawnych* (AGAD),
- 5) *Polska i Polacy a Niepodległa Argentyna 1816-2016* (AAN),
- 6) *Polskie Państwo Podziemne* (AAN),
- 7) *Stefan Rowecki ps. Grot w dokumentach z zasobu AAN* (AAN),
- 8) *Zdobycie niemieckiego obozu koncentracyjnego „Gęsiówka” przez Batalion „Zośka” 5 sierpnia 1944 roku* (AAN),
- 9) *Pułkownik Ryszard Kukliński. Polska Samotna Misja - Colonel Ryszard Kukliński – A Polish Lonely Mission* (AAN),
- 10) *„...nie zginie Polska, nie zginie! Lecz żyć będzie po wieki wieków w potędze i chwale...” - AAN, Ignacy Jan Paderewski – zbiory, dokumenty, nuty, listy, odznaczenia, pamiątki* (AAN),
- 11) *Matki Niepokornych* (AAN),
- 12) *Twórcy Niepodległej* (AAN),
- 13) *Armia Andersa – Szlak Nadziei* (AAN),
- 14) *Jakże mogłem zapomnieć? Przecież mamy Wisłę!* (NAC),
- 15) *Niepodległa Podłębskiego* (NAC),
- 16) *Amnestia z 22 lutego 1947 r.* (AP w Białymstoku),
- 17) *Białostocki drugi obieg wydawniczy w latach 1980-1989* (AP w Białymstoku),
- 18) *Białostockie nekropolie* (AP w Białymstoku),
- 19) *Pierwszy polski Europejczyk z Kujaw* (AP w Bydgoszczy),
- 20) *Architektoniczne dziedzictwo Strzelna* (AP w Bydgoszczy),
- 21) *Władysław Biegański w dokumencie archiwalnym* (AP w Częstochowie),
- 22) *Cymelia z zasobu Archiwum Państwowego w Częstochowie* (AP w Częstochowie),
- 23) *Wystawa filatelistyczna Częstochowa 2017* (AP w Częstochowie),
- 24) *Historia jednej rodziny. Gmina żydowska w Marienwerder* (AP w Elblągu),
- 25) *Wisła w dokumencie archiwalnym* (AP w Gdańsku),
- 26) *Gdańsk Protestancki w epoce nowożytnej. W 500-lecie wystąpienia Marcina Lutra* (AP w Gdańsku),
- 27) *Z życia kościołów – protestanci na Pomorzu w XIX i XX w.* (AP w Gdańsku),
- 28) *Zagłada wielkopolskich elit* (AP w Kaliszu),
- 29) *Kaliszanie – ofiary zbrodni katyńskiej* (AP w Kaliszu),
- 30) *Skargi i donosy w zasobie Archiwum Państwowego w Kaliszu* (AP w Kaliszu),
- 31) *60 lat Ziemi Kaliskiej* (AP w Kaliszu),
- 32) *Ad fontes! 2017* (AP w Kaliszu),
- 33) *Bielsko-bialscy architekci ze szczególnym uwzględnieniem twórczości Karola Korna* (AP w Katowicach),
- 34) *Koncepcje architektoniczne z 2009 roku na budowę nowej siedziby Archiwum Państwowego w Katowicach Oddział w Bielsku-Białej* (AP w Katowicach),
- 35) *Górale Beskidu Śląskiego. Materiały ikonograficzne z zasobu Archiwum Państwowego w Cieszynie* (AP w Katowicach),

- 36) *800 lat historii Raciborza w dokumencie archiwalnym* (AP w Katowicach),
- 37) *Sąsiedzi – o jednej z najtrwalszych granic w Europie. Na wschodniej rubieży Górnego Śląska* (AP w Katowicach),
- 38) *Znane i mniej znane Ziemi Kieleckiej* (AP w Kielcach),
- 39) *Dokumenty dotyczące Marszałka Józefa Piłsudskiego przechowywane w zasobie Archiwum państwowego w Kielcach Oddział w Sandomierzu* (AP w Kielcach),
- 40) *Materiały dotyczące Narodowych Sił Zbrojnych w opracowaniu – dar Marii Lisowskiej* (AP w Kielcach),
- 41) *Genealogia – nasze hobby* (AP w Kielcach)
- 42) *200. rocznica śmierci Tadeusza Kościuszki* (AP w Kielcach)
- 43) *Józef Piłsudski – w 150. rocznicę urodzin* (AP w Kielcach)
- 44) *Tak to się zaczęło... Solidarność 1980-1981 w dokumencie archiwalnym* (AP w Koszalinie),
- 45) *Skarby szczecineckiego archiwum* (AP w Koszalinie),
- 46) *Z miłości do prze(y)szłości* (AN w Krakowie),
- 47) *Na straży historii. Archiwum Aktów Dawnych Miasta Krakowa 1887-1952* (AN w Krakowie),
- 48) *Błądzić jest rzeczą ludzką czyli o tych, których do Bochni przygnało* (AN w Krakowie),
- 49) *Krakowskie ślady Marszałka Józefa Piłsudskiego* (AN w Krakowie),
- 50) *Powódzie w latach 70-tych XX w. w powiecie bocheńskim* (AN w Krakowie),
- 51) *Plakat w służbie propagandy PRL* (AP w Lesznie)
- 52) *Leszczyńskie archiwa domowe* (AP w Lesznie),
- 53) *Leszczyńskie harcerstwo w latach 1920-1949* (AP w Lesznie)
- 54) *Historia Leszna w archiwaliach* (AP w Lesznie),
- 55) *Śladami Tadeusza Kościuszki, Świat-Polska-Lublin* (AP w Lublinie),
- 56) *Wielka szpera wrzesień 1942* (AP w Łodzi),
- 57) *Na wspólnym podwórku – łódzki tygiel kultur i wyznań* (AP w Łodzi),
- 58) *Kino ulotne - polskie programy filmowe cz. 1* (AP w Łodzi),
- 59) *W małomiasteczkowej aptece* (AP w Łodzi),
- 60) *Archiwum jest fajne* (AP w Łodzi),
- 61) *Dożynki 1978 – przeobrażenia urbanistyczne Olsztyna* (AP w Olsztynie),
- 62) *Genealogia rodu Nowowiejskich* (AP w Olsztynie),
- 63) *Barczewskie mosty kultury z Feliksem Nowowiejskim* (AP w Olsztynie),
- 64) *Warownym grodem jest nasz Bóg” – w 500. Rocznicę ogłoszenia tez przez Marcina Lutra* (AP w Opolu),
- 65) *800 lat Opola. Dzieje miasta w książkach i prasie* (AP w Opolu),
- 66) *Wokół opolskiego precla-prezentacja dokumentu księcia Jana Dobrego* (AP w Opolu),
- 67) *Solidarny z Solidarnością. Życie i działalność bp. Antoniego Adamiuka* (AP w Opolu),
- 68) *Tam grób twój gdzie serce twoje* (AP w Opolu),
- 69) *Archiwum (szkolnej) młodości”. Życie Liceum Pedagogicznego w Kluczborku utrwalone w kronikach* (AP w Opolu),
- 70) *Judaica Opola – Ocalić od zapomnienia* (AP w Opolu),
- 71) *Niezwykłe kobiety Śląska Opolskiego* (AP w Opolu),
- 72) *Inspektorat Piotrkowski Armii Krajowej w dokumentach archiwalnych* (AP w Piotrkowie Trybunalskim),
- 73) *Źródła do dziejów Ujazdu w zasobie Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim Oddział w Tomaszowie Mazowieckim* (AP w Piotrkowie Trybunalskim),
- 74) *Zarys dziejów tomaszowskiej służby zdrowia* (AP w Piotrkowie Trybunalskim),

- 75) *Działalność kulturalna w Tomaszowie Mazowieckim w okresie PRL* (AP w Piotrkowie Trybunalskim),
- 76) *Materiały archiwalne z okresu I wojny światowej w zasobie Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim Oddział w Tomaszowie Mazowieckim* (AP w Piotrkowie Trybunalskim),
- 77) *Co kryją w sobie metrykalnia?* (AP w Płocku),
- 78) *Materiały do dziejów sądownictwa płockiego XIX w. – I poł. XX w.* (AP w Płocku),
- 79) *Herb Poznania w przestrzeni publicznej i nie tylko* (AP w Poznaniu),
- 80) *Gnieszno w historii i w dokumencie* (AP w Poznaniu),
- 81) *Świadectwa historii* (AP w Przemyśle),
- 82) *Dowódcy i żołnierze Legionów Polskich w świetle dokumentów i literatury* (AP w Przemyśle),
- 83) *Walka Józefa Piłsudskiego o niepodległość Polski* (AP w Przemyśle)
- 84) *Wczoraj łaźnia-dziś Archiwum* (AP w Przemyśle),
- 85) *Radom Trzech wyznań". Historia miasta od zaborów do wybuchu II Wojny Światowej* (AP w Radomiu),
- 86) *Początki elektryfikacji polskich miast - Elektrownia Miejska w Radomiu 1901-1946* (AP w Radomiu),
- 87) *Dokumentacja pomników w zasobie AP Rzeszów* (AP w Rzeszowie),
- 88) *Dokumenty pergaminowe w zasobie AP Rzeszów* (AP w Rzeszowie),
- 89) *Archiwalne detale* (AP w Rzeszowie),
- 90) *100 lat odrodzonego sądownictwa w Siedlcach* (AP w Siedlcach),
- 91) *Cztery wieki Rodu Somlów* (AP w Siedlcach),
- 92) *Przeszłość odległa i bliska w archiwalnej fotografii* (AP w Suwałkach),
- 93) *Podróż sentymentalna. Polska ilustracja w książkach dla dzieci z lat 1950-80* (AP w Toruniu),
- 94) *Życie nad Wisłą* (AP w Toruniu),
- 95) *Oblicza Reformacji w dokumencie* (AP we Wrocławiu),
- 96) *Jeleniogórscy patrycjusze z XVIII w. - wielkie fortuny mieszczańskie a rozwój miasta* (AP we Wrocławiu),
- 97) *Mapy Gór Izerskich* (AP we Wrocławiu),
- 98) *Wielka historia małych miast – Otwock uzdrowisko i lotnisko Warszawy* (AP w Warszawie),
- 99) *Karykatury z „Expresu Wieczornego”* (AP w Warszawie),
- 100) *Być dzieckiem* (AP w Warszawie),
- 101) *Na prawo most, na lewo most, a dołem Wisła płynie...* (AP w Warszawie),
- 102) *Świdermajer* (AP w Warszawie),
- 103) *Szpicbródka, Tata Tasiemka i Czarna Mańka, czyli kulisy warszawskiego półświatka* (AP w Warszawie),
- 104) *Historia przedwojennego łowickiego sportu* (AP w Warszawie),
- 105) *Poeta i notariusz Bolesław Lesman w Zamościu* (AP w Zamościu),
- 106) *Res Non Humana – Rzecz Nieludzka. Okupacja niemiecka Zamojszczyzny 1939-1944* (AP w Zamościu),
- 107) *Ślady Centralnego Okręgu Przemysłowego na Lubelszczyźnie* (AP w Zamościu),
- 108) *Prezydenci Zielonej Góry w latach 1945-1989* (AP w Zielonej Górze),
- 109) *Inspiracje archiwalne: archiwalia w obiektywie Bogdana Jana Springera i Włodzimierza Włodarczaka* (AP w Zielonej Górze),
- 110) *Verbum domini manet in aeternum. Wschowski Syjon - centrum wielkopolskiego protestantyzmu* (AP w Zielonej Górze).